

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912.   Andra kammaren.   Nr 12.

Torsdagen den 29 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsman P. J. Persson, Tofta, är för närvarande på grund af ögonsjukdom (conjunctivitis catarrhalis acuta oc. amb.) förhindrad att delta i riksdagsarbetet. Intygar på heder och samvete

Stockholm den 29 februari 1912

Fredrik Lönborg,
leg. läk., praktiserande ögonläkare.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till

*Svar å
interpellation.*

Hans excellens herr statsministern Staaft, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Ledamoten af denna kammare, herr G. W. Sjöberg i Sköfde, har till mig framställt följande spörsmål:

»Har Riksdagen att förvänta, att under innevarande riksdagsperiod få från Kungl. Maj:t motse något förslag till införande af invaliditets- och ålderdomsförsäkring?»

Med anledning af detta spörsmål har jag satt mig i förbindelse med ordföranden i den kommitté, som har sig anförtrodt att utarbete förslag i detta ämne. Enligt hvad jag af honom erfarit, är arbetet nu så långt fortskridet, att kommittén hoppas att kunna aflämna sitt arbete fullt färdigt till Kungl. Maj:t senast under innevarande års höst. Det skulle måhända vara något

Svar å interpellation. för dristigt att våga med säkerhet utlofva, att förslaget kunde komma att föreläggas Riksdagen redan nästkommande år, ty det skall ju, sedan det kommit från kommittén, undergå åtskillig ytterligare granskning, och myndigheters yttranden skola ju införas. Men däremot kan jag, då interpellanten endast begränsat sig till att spörja, huruvida förslag kan framläggas under nu innevarande riksdagsperiod, med säkerhet utlofva, att så kommer att ske, naturligtvis under förutsättning, att Kungl. Maj:ts nuvarande rådgifvare komma att under denna period fortfarande förblifva vid sina poster.

Jag ber i sammanhang härmed att få uttala min stora tillfredsställelse öfver det varmhjärtade intresse, hvarmed interpellanten, på sätt framgår af hans motivering, omfattar denna för vårt land synnerligen betydelsefulla fråga. Han liksom jag och mina kolleger betrakta det uppenbart som en lifsfråga, att invaliditets- och ålderdomsförsäkringen kommer att äfven i vårt land införas. Mätte denna hans mening delas af flertalet i Riksdagens båda kamrar, när frågan skall föreläggas till lösning, det är min och mina kollegers lifliga förhoppning.

Härpå anförde

Herr Sjöberg i Sköfde: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller att till hans excellens herr statsministern få frambara mitt förbindligaste tack för det svar, jag erhållit på den af mig framställda interpellationen. Såväl af andan som tonen i svaret och likaså af slutklämman finner jag, att hvad på den nu sittande regeringen ankommer allt skall göras, för att den fråga, som jag i interpellationen berört, skall så fort sig göra låter föreläggas Riksdagen.

Det är nu så med oss enskilda människor, att, när vi befinna oss i prekära eller bekymmersamma lägen, en smula hopp ofta kan stärka och lifva krafterna. Så är, tror jag, förhållandet äfven med folk eller delar af folk. När de befinna sig i bekymmersamma lägen — och jag tror, att stora delar af vårt folk nu befinna sig i detta afseende i sådant bekymmersamt läge — då menar jag, att, när något inträffar, som gifver hopp om, att förhållandena skola ändras till det bättre, detta kommer att verka lifvande och stärkande på folket.

Då jag sålunda hoppas att framdeles ytterligare få draga mitt strå till stacken, så skall jag icke vidare upptaga kammarens tid vid detta tillfälle.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till bankoutskottet

propositionen angående pensioner å allmänna indragningsstaten till extra tjänstemännen å järnvägsstyrelsens banbyrå Per Svanbeck och Gustaf Elias Erdmann.

Till statsutskottet öfverlämnades härpå propositionen angående utvidgad befogenhet för vattenfallsstyrelsen att ändra af styrelsen afslutade kontrakt m. m.

Slutligen remitterades till bankoutskottet propositionerna: angående pension åt verkmästaren vid tekniska elementarskolan i Örebro J. A. Lindhagen; och

angående pension å allmänna indragningsstaten åt professorn C. A. Lindströms änka Evelyn Lindström, född Sutthoff.

§ 5.

Herr *Cederborgs* på kammarens bord liggande motion, nr 270, som nu föredrogs, hänvisades till kammarens femte tillfälliga utskott.

§ 6.

Vidare föredrogs, men blefvo ånyo bordlagda Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 och Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 7.

Till afgörande förelåg nu konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 jämte flera inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.*

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna hänvisat en af Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåten proposition, nr 27, däri Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag

dels till

Lag

om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting
den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 4.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

Valen af landstingsmän och suppleanter äro omedelbara och ske med slutna sedlar.

Vid valet skola begagnas valsedlar af hvitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (parti namn eller annan beteckning i ord för viss grupp af valmän eller för viss meningsriktning).

(Forts.)

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst dubbelt så många som det antal landstingsmän, hvilka skola utses för valkretsen. Af namnen anses så många, från början räknadt, som motsvara antalet landstingsmän, afse själfva landstingsmannavalet och de öfriga allenast valet af suppleanter. Har å valsedeln medelst en linje afskilts ett mindre antal namn, från början räknadt, anses dock allenast de sålunda afskilda främsta namnen afse valet af landstingsmän.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera namn än ofvan är medgifvet, anses de sista öfvertaliga namnen såsom obefintliga. Valsedel, som lyder å färre namn än det antal landstingsmän valet afser, vare ändock giltig.

§ 5.

1. I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid kommunalstämma, som skall hållas å fjärde söndagen i mars månad eller, om påskdagen då infaller, å nästpåföljande dag. Höra delar af samma kommun till olika valkretsar, väljer hvardera delen för sin valkrets.

Valet, som ej får äga rum under tider, då allmän gudstjänst hålles inom kommunen, skall fortgå minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 5 eftermiddagen. I kungörelsen om stämman skall tiden för valet noggrant angifvas.

Om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för kommunalstämma är stadgadt, dock att begränsning med hänsyn till kommunens hela röstetal ej skall vid röstberäkningen äga rum.

Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrifna upprop till de väljande tillåtas inom stämmolokalen.

Vid förrättningen, därvid kommunalstämmans ordförande biträdades af två af stämman utsedda personer, skola kuvert af ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhanda-

hållas valmännen för det ändamål, hvarom här nedan förmåles. Innan valkuvertet utlämnas, skall därå intryckas en stämpel, utvisande den kommun eller kommundel, för hvilken förrättningen äger rum. Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

Valmännen äga afgifva sina röster i den tur de anmäla sig hos ordföranden. Därvid utlämnas till valmannen ett valkuvert för hans egen del och ett dylikt kuvert för hvarje annan röstberättigad, för hvilken han uppgifver sig vilja utöfva rösträtt.

I stämmolokalen skola till lämpligt antal finnas afskilda platser, afsedda att möjliggöra för enhvar att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnad att för såväl ordföranden som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det ordföranden att vaka öfver att valmans förehavande där ej må af någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon af omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet, hvarvid iakttages, att, om han tillika utöfvar rösträtt för annan, särskild valsedel och valkuvert användas för denne. Sedan valkuvert tillslutits, öfverlämnar valmannen utan dröjsmål personligen detsamma till ordföranden. Efter det ordföranden förvissat sig om, att den, för hvilken valkuvert aflämnas, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, och att i de fall, då valmannen uppgifver sig vilja utöfva rösträtt för annan, han är därtill behörig, äfvensom tillsett, att kuvertet är behörigen stämpladt men eljest på utsidan omärkt, antecknar ordföranden å kuvertets framsida tydligt det röstvärde, som tillkommer den i kuvertet inneslutna valsedeln. Härefter nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang hvarmed i röstlängden vid namnet på den, hvars rösträtt utöfvas, göres anteckning, att rösträtten begagnats. Valman, som på grund af kroppsligt fel är oförmögen att i föreskrifven ordning afgifva sin röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själf därtill utser.

Ej må någon i annan ordning, än nu är sagd, utöfva rösträtt. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, ordföranden inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillen äro obrutna.

De valmän, som vid det klockslag, då uppehåll i valet göres eller valet skall sluta, äro tillstädes i stämmolokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därtill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att aflämna sina valsedlar. När alla,

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

som vid det för valets slut fastställda klockslag äga tillträde till valet, aflämnat sina valseklar, förklare ordföranden röstningen afslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Valkuverten inläggas härefter i hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillen skola jämväl i protokollet aftryckas.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats af ordföranden och två af de närvarande, afslutas valförrättningen. Ordföranden insände därefter ofördröjligen till domhufvanden omslaget med valkuverten jämte valprotokollet. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Domhufvanden skall vid offentlig, minst åtta dagar förut i valkretsens kyrkor och, där så lämpligen kan ske, i ortstidning kungjord förrättning sammanräkna de afgifna rösterna. Vid denna förrättning, som skall påbörjas inom tjugo dagar från valen, iakttages, att de å valkuverten angifna röstvärdena före själfva sammanräkningen öfverföras på de i kuverten inneslutna valseklarna.

Vid förrättningen biträdes domhufvanden af två, af Kungl. Maj:ts befallningshufvande därtill förordnade personer, som, jämte domhufvanden, med sina namnunderskrifter bekräfta riktigheten af det vid förrättningen förda protokoll.

2. I stad förrättas valet inför magistraten å fjärde söndagen i maj månad eller, om pingstdagen då infaller, å nästpåföljande dag. Är stad för stadsfullmäktigeval indelad i valkretsar, må valet förrättas valkretsvis, dock utan uppdelning på valkretsarna af det antal landstingsmän och suppleanter, som skall utses för staden.

Om kallelse till valförrättningen, om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för allmän rådstuga är stadgadt.

I öfrigt skall med afseende å valtider och valets förrättande i tillämpliga delar gälla, hvad här ofvan i mom. 1 är föreskrifvet.

I stad, som bildar egen valkrets, skall magistraten sammanräkna rösterna. Där sammanräknandet ej äger rum omedelbart efter själfva valet, skall vid valtillfället tid och ställe för sammanräknandet tillkännagifvas.

För annan stadsvalkrets sammanräknas rösterna af magistraten i den folkrikaste staden; och skola till den myndighet de inom valkretsen i öfrigt aflämnade valkuverten jämte valprotokollet ofördröjligen insändas. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras. Tid och ställe för sam-

manräknandet kungöras på sätt i mom. 1 är för där afsedt fall stadgadt.

Vid sammanräkning af rösterna, hvilken förrättning skall påbörjas inom tio dagar från valet, iakttages, att de å valkuverten angifna röstvärderna före själfva sammanräkningen öfverföras å valsedlarna.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommunal-
styrelse
på landet.
(Forts.)*

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

---

dels ock till

Lag

om ändrad lydelse af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 17.

Tre ordinarie kommunalstämmor skola årligen hållas: en under senare hälften af mars månad för besluts fattande i anledning af berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning samt för val af ledamöter i valnämnd, enligt hvad därom är särskildt stadgadt; en i oktober för bestämmande af kommunens utgifts- och inkomststat enligt § 63; och en i december månad för granskning af såväl debiterings- och uppbördslängden som röstlängden samt för anställande af val till de befattningar inom kommunen, hvilka vid årets slut blifva lediga, äfvensom af revisorer.

Om kommunalstämma för val af landstingsmän är stadgadt i förordningen om landsting.

Den, hvilken såsom ledamot af kommunalnämnd eller eljest är redovisningsskyldig till kommunen, må icke väljas till revisor af förvaltning, för hvilken han har att redovisa, ej heller deltaga i val af revisor af sådan förvaltning eller i beslut i anledning af revisorerernas granskning af sagda förvaltning.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

Angående
ändringar
i förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)

I sammanhang med propositionen hade utskottet jämväl till behandling förehaft följande till utskottet öfverlämnade motioner, nämligen:

dels motionerna inom Första kammaren:

nr 91 af grefve *Lagerbjelke*; samt

nr 92 af herr *K. J. Ekman*;

dels ock motionerna inom Andra kammaren:

nr 264 af herrar *Persson* i Tällberg och *Hansson* i Bäck;

nr 265 af herr *Cederborg*;

nr 266 af herr *Sandstedt*; samt

nr 267 af herr *Andersson* i Fallsberg.

I den af herr *Lagerbjelke* afgifna motionen hade hemställts, att, därest Riksdagens beslut komme att fattas i större eller mindre öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition, det tillägg måtte göras, att bestämmelsen om viss dag för landstingsmannavalens förrättande icke skulle träda i tillämpning förr än från och med år 1913.

Herr *K. J. Ekman* hade uti sin motion framställt flere förslag, innebärande ändringar i eller tillägg till Kungl. Maj:ts proposition.

1:o I fråga om bestämmandet af gemensam valdag för landstingsmannavalens förrättande på landet hemställde han, att Riksdagen ville — i syfte att därigenom bereda ökade möjligheter för enhvar röstberättigad att deltaga i landstingsmannavalen — för sin del besluta:

dels att 5 § 1 mom. första stycket i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid första ordinarie kommunalstämma under året eller, om så nödigt finnes, vid särskild kommunalstämma, som hålles under senare hälften af mars månad. Höra delar af samma kommun till olika valkretsar, väljer hvardera delen inom sin valkrets;

dels ock att 17 § första stycket i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Tre ordinarie kommunalstämmor skola årligen hållas: en under senare hälften af mars månad för beslutsfattande i anledning af berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning samt för val af landstingsmän, då sådant val skall å ordinarie kommunalstämma förrättas, och af ledamöter i valnämnd, enligt hvad därom är särskildt stadgadt; en i oktober för bestämmande af kommunens utgifts- och inkomststat enligt § 63; och en i december månad för granskning af såväl debiterings- och uppbördslängden som röstlängden samt för anställande af val till de befattningar inom kommunen, hvilka vid årets slut blifva lediga, äfvensom af revisorer.

2:o Vidare hade motionären i fråga om indelandet af kom-

mun i valdistrikt för landstingsmannavalens förrättande på landet föreslagit, att Riksdagen ville — i syfte att större kommuner på landet måtte varda för underlättande af röstningen vid landstingsmannaval indelade i valdistrikt — för sin del besluta:

dels att i 5 § 1 mom. i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skulle, i stället för andra stycket, införas två stycken af följande lydelse:

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Kommunalstämma äger besluta, att kommunen skall för landstingsmannaval indelas i valdistrikt; skolande beslutet därom, för att vinna bindande kraft, underställas Konungens befallningshafvandes pröfning och fastställelse. Äger valkretsindelning rum, skall valet förrättas vid kommunalstämma, som hålles å särskilda i kungörelsen om stämman utsatta dagar under senare hälften af mars månad. Å sådan till särskilda dagar utsatt stämma må annat ärende ej företagas än det som angår valet.

Om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för kommunalstämma är stadgadt, dock att begränsning med hänsyn till kommunens hela rösttal ej skall vid röstberäkningen äga rum. Är kommunen indelad i valdistrikt, skall därjämte iakttagas, att anmärkning mot röstlängden må göras och stämmans beslut däröfver meddelas icke allenast vid förrättningens början å första dagen utan jämväl då densamma å en följande dag inom annat distrikt tager sin början, samt att för hvarje dag, stämman pågår, ej må i valet deltaga andra kommunens röstägande medlemmar än de, som tillhöra det valdistrikt, inom hvilket stämman den dagen hålles, kommunens öfriga röstägande medlemmar dock obetaget att deltaga i öfverläggning och beslut angående de anmärkningar, som för hvarje gång kunna mot röstlängden göras;

dels ock att i § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skulle, efter första stycket, såsom det samma enligt yrkandet i mom. 1:o här ofvan skulle komma att lyda, införas ett nytt stycke af följande lydelse:

Huru särskild kommunalstämma i vissa fall må hållas för val af landstingsmän, därom är stadgadt i förordningen om landsting.

3:o Slutligen hade motionären i fråga om valhemlighetens skyddande föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes i sammanhang med den pågående utredningen angående frågan om en reformering af det proportionella valsystemet taga under öfvervägande, utom andra utvägar till valhemlighetens skyddande, äfven den, att föreskrift meddelades därom, att åtminstone tryckta valsedlar skulle vara af ungefärligen samma storlek och jämväl i öfrigt af likformigt utseende, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, som däraf kunde föranledas.

Angående
ändringar
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.

Vidare hade herrar *Persson* i Tällberg och *Hansson* i Bäck i sin motion föreslagit, att Riksdagen för sin del måtte besluta sådana ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862, att § 5 skulle erhålla följande lydelse:

§ 5.

1. I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid kommunalstämma, som skall hållas å fjärde söndagen i mars månad eller, om påskdagen då infaller, å nästpåföljande dag. Höra delar af samma kommun till olika valkretsar, väljer hvardera delen för sin valkrets.

Valet, som ej får äga rum under tider, då allmän gudstjänst hålles inom kommunen, skall fortgå minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 5 eftermiddagen. I kungörelsen om stämman skall tiden för valet noggrant angifvas.

Om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för kommunalstämma är stadgadt, dock att begränsning med hänsyn till kommunens hela röstetal ej skall vid röstberäkningen äga rum.

Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrifna upprop till de väljande tillåtas inom stämmolokalen.

Vid förrättningen, därvid kommunalstämmans ordförande biträdes af två af stämman utsedda personer, skola kuvert af ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet och midt på framsidan försedda med en rektangelformig utskärning af trettio millimeters bredd och femton millimeters höjd, tillhandahållas valmännen för det ändamål, hvarom här nedan förmåles. Innan valkuvert utlämnas, skall därå intryckas en stämpel, utvisande den kommun eller kommundel, för hvilken förrättningen äger rum. Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de värvarande, att valurnan är tom.

Valmännen äga afgifva sina röster i den tur de anmäla sig hos ordföranden. Kommunalstämmans ordförande dock obehaget att bestämma, att röstningen skall ske efter upprop; och skall, om han bestämmer dylik ordning för röstningen, meddelande därom ske i kungörelsen om stämman.

Till hvarje valman utlämnas ett valkuvert för hans egen del och ett dylikt kuvert för (hvarje) annan röstberättigad, för hvilken han uppgifver sig vilja utöfva rösträtt.

I stämmolokalen skola till lämpligt antal finnas afskilda platser, afsedda att möjliggöra för enhvar att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar

eller annat dylikt, dock så anordnad, att för såväl ordföranden som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det ordföranden att vaka öfver att valmans förehafvande där ej må af någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon af omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet, hvarvid iakttages, att, om han tillika utöfvar rösträtt för annan, särskild valsedel och valkuvert användas för denne. Sedan valkuvert tillslutits, öfverlämnar valmannen utan dröjsmål personligen detsamma till ordföranden. Efter det ordföranden förvissat sig om, att den, för hvilken valkuvert aflämnas, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, och att i de fall, då valmannen uppgifver sig vilja utöfva rösträtt för annan, han är därtill behörig, äfvensom tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, antecknar ordföranden å den i kuvertet inneslutna valsedeln den röstandes röstetal. Härefter nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan. — — — — —

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Domhafvanden skall vid offentlig, minst åtta dagar förut i valkretsens kyrkor och, där så lämpligen kan ske, i ortstidning kungjord förrättning sammanräkna de afgifna rösterna. Denna förrättning skall påbörjas inom tjugu dagar från valen.

Vid förrättningen biträdes domhafvanden af två, — — —

2. I stad — — —. (Hela detta mom. lika med Kungl. Majt:s förslag.)

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

I sin motion hade herr *Cederborg* yrkat, att, vid bifall till Kungl. Majt:s förslag till lydelse af § 5 i förordningen om landsting, § 12 i samma förordning måtte ändras på det sätt, att efter orden: »samtliga valsedlar» och före orden: »skola inläggas» inskötes orden: »och valkuvert».

Uti herr *Sandstedts* motion hade hemställts, att Riksdagen, med bifall till förevarande proposition i öfrigt, måtte besluta sådan ändring i förordningen om landsting den 21 mars 1862 och i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, att kommun, som på grund af folkmängdens storlek, samfärdsförhållandena eller andra orsaker icke lämpligen borde utgöra ett enda valdistrikt, måtte medgifvas rätt att indelas i två eller flera valdistrikt.

Slutligen hade herr *Andersson* i Fallsberg i sin motion föreslagit, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Majt:s proposition,

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.

såvidt anginge lydelsen af första punkten af § 5 i ändringsförslaget till gällande lag om landsting, måtte antaga följande lydelse af nämnda paragraf i förevarande lagförslag:

§ 5.

1. I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid kommunalstämma, som skall hållas å Marie bebådelsedag.

Utskottet hemställde,

1:o) att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 27 samt motionerna i Andra kammaren nr 264 af herrar Persson i Tällberg och Hansson i Bäck och nr 267 af herr Andersson i Fallsberg, måtte för sin del antaga följande förslag till:

a) Lag

om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting
den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 4.

Valen af landstingsmän och suppleanter äro omedelbara och ske med slutna sedlar.

Vid valet skola begagnas valsedlar af hvitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp af valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst dubbelt så många som det antal landstingsmän, hvilka skola utses för valkretsen. Af namnen anses så många från början räknadt, som motsvara antalet landstingsmän, afse själfva landstingsmannavalet och de öfriga allenast valet af suppleanter. Har å valsedel medelst en linje afskilts ett mindre antal namn, från början räknadt, anses dock allenast de sålunda afskilda främsta namnen afse valet af landstingsmän.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera namn än ofvan är medgifvet, anses de sista öfvertaliga namnen såsom obefintliga.

Valsedel, som lyder å färre namn än det antal landstingsmän valet afser, vare ändock giltig.

*Ängående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

§ 5.

1. I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid kommunalstämma, som skall hållas å Marie bebådelsedag. Höra delar af samma kommun till olika valkretsar, väljer hvardera delen för sin valkrets.

Valet, som ej får äga rum under tider, då allmän gudstjänst hålles inom kommunen, skall fortgå minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 5 eftermiddagen. I kungörelsen om stämman skall tiden för valet noggrant angifvas.

Om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för kommunalstämma är stadgadt, dock att begränsning med hänsyn till kommunens hela röstetal ej skall vid röstberäkningen äga rum.

Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrifna upprop till de väljande tillåtas inom stämmolokalen.

Vid förrättningen, därvid kommunalstämmans ordförande biträdes af två af stämman utsedda personer, skola kuvert af ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet samt midt på framsidan försedda med en utskärning af ungefär sex kvadratcentimeters storlek, tillhandahållas valmännen för det ändamål, hvarom här nedan förmäles. Innan valkuvert utlämnas, skall därå intryckas en stämpel, utvisande den kommun eller kommunedel, för hvilken förrättningen äger rum. Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

Valmännen äga afgifva sina röster i den tur de anmäla sig hos ordföranden, därest icke å förut hålles kommunalstämma beslutits, att valet skall ske efter upprop. Till valmannen utlämnas ett valkuvert för hans egen del och ett dylikt kuvert för hvarje annan röstberättigad, för hvilken han uppgifver sig vilja utöfva rösträtt.

I stämmolokalen skola till lämpligt antal finnas afskilda platser, afsedda att möjliggöra för enhvar att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnadt, att för såväl ordföranden som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det ordföranden att vaka öfver att valmans förehafvande där ej må af någon kunna iakttagas.

Valmannen har att vid någon af omförmälda särskilda platser inlägga sin valsedel i kuvertet, på sådant sätt att valsedelns bak-

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.
(Forts.)*

sida helt täcker utskärningen, hvarvid iakttages, att, om han till-
lika utöfvar rösträtt för annan, särskild valsedel och valkuvert
användas för denne. Sedan valkuvert tillslutits, öfverlämnar val-
mannen utan dröjsmål personligen detsamma till ordföranden.
Efter det ordföranden förvissat sig om, att den, för hvilken val-
kuvert aflämnas, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad,
och att i de fall, då valmannen uppgifver sig vilja utöfva röst-
rätt för annan, han är därtill behörig, äfvensom tillsett, att kuvertet
är behörigen stämpladt men eljest på utsidan omärkt, samt att
valsedeln på ofvan angifvet sätt täcker utskärningen, antecknar
ordföranden å den i utskärningen synliga baksidan af valsedeln
tydligt det röstvärde, som tillkommer densamma. Härefter ned-
lägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang hvarmed
i röstlängden vid namnet på den, hvars rösträtt utöfvats, göres
anteckning, att rösträtten begagnats. Valman, som på grund af
kroppsligt fel är oförmögen att i föreskrifven ordning afgifva sin
röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själf där-
till utser.

Ej må någon i annan ordning, än nu är sagd, utöfva röst-
rätt. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan
märkt med annat kännetecken eller däri valsedel ej är på ofvan
angifvet sätt inlagd, varde ej mottaget.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgs-
fullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter
sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrätt-
ningens fortsättande borttages, ordföranden inför öppna dörrar
förvissa sig om, att sigillen äro obrutna.

De valmän, som vid det klockslag, då uppehåll i valet göres
eller valet skall sluta, eller, om valet skett efter upprop, vid upp-
ropets slut äro tillstädes i stämmolokalen eller, om utrymme där
saknas, å anvisad plats därtill men ej då hunnit deltaga i valet,
äga rätt att i den ordning de anmäla sig aflämnas sina valsedlar.
När alla, som vid det för valets slut fastställda klockslag äga till-
träde till valet, aflämnat sina valsedlar, förklare ordföranden röst-
ningen afslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och
räknas öppnade. I det protokoll, som skall föras vid förrätt-
ningen, antecknas antalet valkuvert. Valkuverten inläggas här-
efter i hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst
två närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillen skola jämväl i
protokollet aftryckas.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats
af ordföranden och två af de närvarande, afslutas valförrättningen.
Ordföranden insände därefter ofördröjligen till domhufvanden om-
slaget med valkuverten jämte valprotokollet. Sker insändandet
med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Domhufvanden skall vid offentlig, minst åtta dagar förut i

valkretsens kyrkor och, där så lämpligen kan ske, i ortstidningar kungjord förrättning sammanräkna de afgifna rösterna. Denna förrättning skall påbörjas, så snart omständigheterna det medgifva och senast inom tjugu dagar från valen.

Vid förrättningen biträdes domhufvanden af två, af Kungl. Maj:ts befallningshufvande därtill förordnade personer, som, jämte domhufvanden, med sina namnunderskrifter bekräfta riktigheten af det vid förrättningen förda protokoll.

2. I stad förrättas valet i senare hälften af maj månad inför magistraten. Är stad för stadsfullmäktigeval indelad i valkretsar, må valet förrättas valkretsvis, dock utan uppdelning på valkretsarna af det antal landstingsmän och suppleanter, som skall utses för staden.

Valet, som ej får äga rum under tider, då allmän gudstjänst hålles inom staden, skall fortgå minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 7 eftermiddagen. I kungörelsen skall tiden för valet noggrant angifvas.

Om kallelse till valförrättningen, om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för allmän rådstuga är stadgadt.

I öfrigt skall med afseende å valets förrättande i tillämpliga delar gälla, hvad här ofvan i mom. 1 är föreskrifvet.

I stad, som bildar egen valkrets, skall magistraten sammanräkna rösterna. Där sammanräkningen ej äger rum omedelbart efter själfva valet, skall vid valtillfället tid och ställe för sammanräkningen tillkännagifvas.

För annan stadsvalkrets sammanräknas rösterna af magistraten i den folkrikaste staden; och skola till den myndighet de inom valkretsen i öfrigt aflämnade valkuverten jämte valprotokollet ofördröjligen insändas. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras. Tid och ställe för sammanräkningen kungöres på sätt i mom. 1 är för där afsedt fall stadgadt.

Sammanräkningen af rösterna skall påbörjas inom sju dagar från valet.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

---

b) Lag

om ändrad lydelse af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*
(Forts.)

§ 17.

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)

Tre ordinarie kommunalstämmor skola årligen hållas: en under senare hälften af mars månad för besluts fattande i anledning af berättelsen om föregående årets räkenskaper och förvaltning samt för val af ledamöter i valnämnd, enligt hvad därom är särskildt stadgadt; en i oktober för bestämmande af kommunens utgifts- och inkomststat enligt § 63; och en i december månad för granskning af såväl debiterings- och uppbördslängden som röstlängden samt för anställande af val till de befattningar inom kommunen, hvilka vid årets slut blifva lediga, äfvensom af revisorer.

Om kommunalstämma för val af landstingsmän är stadgadt i förordningen om landsting.

Den, hvilken såsom ledamot af kommunalnämnd eller eljest är redovisningsskyldig till kommunen, må icke väljas till revisor af förvaltning, för hvilken han har att redovisa, ej heller deltaga i val af revisor af sådan förvaltning eller i beslut i anledning af revisorernas granskning af sagda förvaltning.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

2:o) att a) herr Lagerbjelkes motion nr 91 i Första kammaren,
b) herr K. J. Ekman's motion nr 92 i Första kammaren,
c) herr Cederborgs motion nr 265 i Andra kammaren,
d) herr Sandstedts motion nr 266 i Andra kammaren
måtte i de delar, i hvilka de ej genom utskottets ofvan under punkt 1:o) gjorda hemställan kunde anses besvarade, icke föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservationer hade emellertid afgifvits af herrar *Bellinder*, *K. J. Ekman*, *von Geijer*, *von Mentzer* och *Alexander Hamilton*, som föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta, att de tre första styckena af § 5 mom. 1 i förevarande förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skulle erhålla följande lydelse:

I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid kommunalstämma, som skall hållas Marie bebådelsedag eller, om så lämpligt finnes, å annan dag under senare hälften af mars månad, med iakttagande, att, där kommunen, på sätt här nedan sägs, är indelad i valdistrikt, stämman skall hållas jämväl på den eller de följande dagar, som för valets förrättande erfordras; dock att stämman ej i något fall må utsättas till söndag. Höra delar af

samma kommun till olika valkretsar, väljer hvardera delen för sin valkrets.

Kommunalstämman äger besluta, att kommunen skall för landstingsmannaval indelas i valdistrikt; skolande beslutet därom, för att vinna bindande kraft, underställas Konungens befallningshafvandes pröfning och fastställelse. Äger valkretsindelning rum, skall valet förrättas vid kommunalstämman, som hålles å särskilda i kungörelsen om stämman utsatta dagar å plats inom hvarje valdistrikt, som i kungörelsen angifves. Å sådan till särskilda dagar och ställen utsatt stämman må annat ärende ej företagas än det som angår valet.

Valet, som ej får äga rum under tider, då allmän gudstjänst hålles inom kommunen, skall fortgå minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 5 eftermiddagen. I kungörelsen om stämman skall tiden för valet noggrant angifvas. Om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för kommunalstämman är stadgad, dock att begränsning med hänsyn till kommunens hela rösttal ej skall vid röstberäkningen äga rum. Är kommunen indelad i valdistrikt, skall därjämte iakttagas, att anmärkning mot röstlängden må göras och stämmans beslut däröfver meddelas icke allenast vid förrättningens början å första dagen utan jämväl då densamma å en följande dag inom annat distrikt tager sin början, samt att för hvarje dag, stämman pågår, ej må i valet deltaga andra kommunens röstägande medlemmar än de, som tillhöra det valdistrikt, inom hvilket stämman den dagen hålles, kommunens öfriga röstägande medlemmar dock obetaget att deltaga i öfverläggning och beslut angående de anmärkningar, som för hvarje gång kunna mot röstlängden göras;

herrar *Jansson* i Djursåtra, *Magnusson* i Tumhult och *Forlander*, hvilka hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta, att första stycket af § 5 mom. 1 i förevarande förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skulle erhålla följande lydelse:

I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid kommunalstämman, som skall hållas å Marie bebådelsedag eller, om kommunalstämman det beslutar, å annan dag under senare hälften af mars månad, med iakttagande att, då kommunen är indelad i valdistrikt, stämman skall hållas inom samtliga distrikten på Marie bebådelsedag. Höra delar af samma kommun till olika valkretsar, väljer hvardera delen för sin valkrets;

herr *K. J. Ekman*, som yrkat, att Riksdagen ville för sin del besluta, att i stället för femte till och med trettonde styckena af § 5 mom. 1 i förslaget till lag om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skulle i momentet införas fyra stycken af följande lydelse:

Angående
äntringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.

(Forts.)

Valsedlarna mottagas af kommunalstämmans ordförande i närvaro af minst två för ändamålet tillkallade vittnen. Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom. Valmännen äga afgifva sina röster i den tur de anmäla sig hos ordföranden, därest icke å förut hållen kommunalstämma beslutats, att valet skall ske efter upprop. Å hvarje valsedel antecknar ordföranden tydligt det röstvärde, som tillkommer den.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, ordföranden inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillen äro obrutna.

De valmän, som vid det klockslag, då uppehåll i valet göres eller valet skall sluta, eller, om valet skett efter upprop, vid uppropets slut äro tillstädes i stämmolokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill, men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att i den ordning de anmäla sig aflämna sina valsedlar. När alla, som vid det för valets slut fastställda klockslag äga tillträde till valet, aflämnat sina valsedlar, förklare ordföranden röstningen afslutad.

Valsedlarna inläggas omedelbart därefter i hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill. Ordföranden insände därefter ofördröjligen till domhufvanden omslaget med valsedlarna jämte protokollet öfver valförrättningen. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras;

herrar *Bellinder, von Mentzer* och *Alexander Hamilton*, som instämt med herr *K. J. Ekman* uti hans sistnämnda yrkande;

herrar *Bellinder, K. J. Ekman, von Geijer, von Mentzer* och *Alexander Hamilton*, som ytterligare hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta, att fjortonde stycket af § 5 mom. 1 i förslaget till lag om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skulle erhålla följande lydelse:

Det åligger kommunalstämmans ordförande att, sedan kungörelse om stämma, hvarå valet skall förrättas, blifvit utfärdad, om tiden för stämmans hållande ofördröjligen underrätta vederbörande domhufvande.

Domhufvanden skall vid offentlig, minst åtta dagar förut i valkretsens kyrkor och, där så lämpligen kan ske, i ortstidningar kungjord förrättning sammanräkna de afgifna rösterna. Denna förrättning skall påbörjas så snart omständigheterna det medgifva och senast inom tjugu dagar från valen;

herr *Magnusson* i Tumhult, som ansett, att sista stycket af § 5 mom. 1 i förordningen om landsting borde ur förslaget utgå;

herrar *Bellinder, K. J. Ekman, von Geijer, von Mentzer, Alexander Hamilton, Jansson* i Djursåtra, *Magnusson* i Tumhult och *Fornander*, hvilka föreslagit, att stadgandena om tiden för

ikraftträdandet af de föreslagna ändringarna i dels förordningen om landsting och dels förordningen om kommunalstyrelse på landet måtte erhålla följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1912; samt

herr *Olason*, som hemställt,

1:o) att Riksdagen för sin del ville antaga följande lydelse af § 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862:

§ 5.

1. I valkrets å landet förrättas valet kommunvis vid första ordinarie kommunalstämma under året. Höra delar af samma kommun till olika valkretsar, väljer hvardera delen inom sin valkrets.

Valet, som ej får äga rum under tider, då allmän gudstjänst hålles inom kommunen, skall fortgå minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 5 eftermiddagen. I kungörelse skall tiden för valet noggrant angifvas.

Om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för kommunalstämma är stadgad, dock att begränsning med hänsyn till kommunens hela röstetal ej skall vid röstberäkningen äga rum.

Ej må vid valet tal hållas eller tryckta eller skrifna upprop till de väljande tillåtas inom stämmolokalen.

Valsedlarna mottagas af kommunalstämmans ordförande i närvaro af två tillkallade vittnen. Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

Valmännen äga afgifva sina röster i den tur de anmäla sig hos ordföranden, denne dock obetaget att bestämma att röstningen skall ske efter upprop; och skall, om han bestämmer dylik ordning för röstningen, meddelande därom ske i kungörelse före stämman.

Å hvarje valsedel antecknar ordföranden tydligt det röstvärde, som tillkommer den.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, ordföranden inför öppna dörrar förvissa sig om, att sigillen äro obrutna.

De valmän, som vid det klockslog, då uppehåll i valet göres eller valet skall sluta, äro tillstädes i stämmolokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att aflämna sina valsedlar. När alla,

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Angående ändringar i förordningarna, om landsting och om kommunalstyrelse på landet. som vid det för valets slut fastställda klockslag äga tillträde till valet, aflämnat sina valsedlar, förklare ordföranden röstningen afslutad.

Valsedlarna inläggas omedelbart därefter i hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill. Ordföranden insände därefter ofördröjligen till domhufvanden omslaget med valsedlarna jämte protokollet öfver valförrättningen. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Domhufvanden skall vid offentlig, minst åtta dagar förut i valkretsens kyrkor och, där så lämpligen kan ske, i ortstidningar kungjord förrättning sammanräkna de afgifna rösterna. Denna förrättning skall påbörjas så snart omständigheterna det medgifva och senast inom tjugu dagar från valen.

Vid förrättningen biträdes domhufvanden af två, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande därtill förordnade personer, som, jämte domhufvanden, med sina namnunderskrifter bekräfta riktigheten af det vid förrättningen förda protokoll.

2. I stad förrättas valet i senare hälften af maj månad inför magistraten. Är stad för stadsfullmäktigeval indelad i valkretsar, må valet förrättas valkretsvis, dock utan uppdelning på valkretsarna af det antal landstingsmän och suppleanter, som skall utses för staden.

Valet, som ej får äga rum under tider, då allmän gudstjänst hålles inom staden, skall fortgå minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst två timmar efter klockan 7 eftermiddagen. I kungörelsen skall tiden för valet noggrant angifvas.

Om kallelse till valförrättningen, om rösträtt, dess utöfning och öfverlåtande på annan, om röstberäkning samt om röstlängdens granskning och anmärkning mot längden gäller hvad för allmän rådstuga är stadgad.

I öfrigt skall med afseende å valets förrättande i tillämpliga delar gälla, hvad här ofvan i mom. 1 är föreskrifvet.

I stad som bildar egen valkrets, skall magistraten sammanräkna rösterna. Där sammanräknandet ej äger rum omedelbart efter själfva valet, skall vid valtillfället tid och ställe för sammanräknandet tillkännagifvas.

För annan stadsvalkrets sammanräknas rösterna af magistraten i den folkrikaste staden; och skola till den myndighet de inom valkretsen i öfrigt afgifna valsedlarna, försedda med anteckning om röstvärdet i hållfast, försegladt omslag jämte valprotokollet ofördröjligen insändas. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras. Tid och ställe för sammanräknandet kungöres på sätt i mom. 1 är för där afsedt fall stadgad.

Sammanräknandet af rösterna skall påbörjas inom sju dagar från valet.

2:o) att det kungl. förslaget i öfrigt icke måtte vinna Riksdagens bifall.

*Angående
ändringar i
förordningarna
om landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

På hemställan af herr talmannen beslöt kammaren, att lagförslagen skulle paragrafvís föredragas.

Det under a) upptagna *förslaget till lag om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.*

§ 4.

Godkändes.

Sedan § 5 härpå föredragits, lämnades ordet till

Herr Nyström, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid behandlingen af dessa nu föreliggande lagförslag tror jag, att kammaren och Riksdagen gjorde väl i att besinna, att dessa förslag tillkommit på grund af Riksdagens egen begäran förra året. Riksdagen har icke blott begärt att få dessa lagar, utan Riksdagen har också på sätt och vis gifvit Kungl. Maj:t direktiv, huru lagarna skola vara beskaffade, då Riksdagen skrifvit och anhållit, »det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke i fråga om landstingsmannavalen med hänsyn till utsättande af valdag och valtider samt öfriga anordningar för valförrättningen de föreskrifter, som i dessa afseenden nu äro stadgade för val af ledamöter i Andra kammaren, må kunna i tillämpliga delar gälla, och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning».

Riksdagen har sålunda ganska tydligt sagt ifrån, att den vill ha landstingsmannavalen så ordnade, att de verkställas i noga öfverensstämmelse med riksdagsmannavalen, och det är således från den synpunkten vi böra betrakta föreliggande lagförslag. Vi böra undersöka, om Riksdagen fått, hvad den begärt.

Ja, hvad den senare delen af lagförslaget angår, nämligen frågan om valhemlighetens bevarande, måste jag säga, att Riksdagen fått jämnt upp hvad den begärt, ty det framlagda förslaget är i själfva verket till största delen bokstafligen hämtadt ur vallagen för Riksdagen och rättar sig således så mycket efter den som tänkas kan. Vi hafva således fått skärmar och valkuvert och annat, som förekommer vid riksdagsmannavalen. Jag anser därför, att man i detta stycke alldeles icke kan följa några reservanters mening från Första kammaren, att man nu skulle helt och hållet säga ifrån sig dessa saker, som man förra året begärde.

Emellertid har med valkuverten följt en svårighet, som icke finnes vid riksdagsmannavalen, och det är den svårighet, som ligger däri, att vid kommunala val en graderad röstskala förekommer. Det måste således antecknas antalet röster, och Kungl. Maj:t har föreslagit, att denna anteckning skall ske på själfva kuvertet och sedermera vid valsammanräkningen öfverföras på valseدلarna. Denna åtgärd är emellertid icke så alldeles lycklig,

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.
(Forts.)*

och föredragande departementschefen antyder själf, att han icke är riktigt belåten därmed. I utskottet var belåtenheten ännu mindre, och utskottet har i det hänseendet gjort en förändring. Det är klart, att vid detta öfverförande af röstetalet det mycket väl kan tänkas, att genom ouppmärksamhet en siffra kan blifva förändrad, och äfven om detta skulle kunna undvikas, så är det åtminstone omöjligt att undvika, att misstanken om ett sådant felgrepp kan förekomma hos allmänheten. Därför har utskottet föreslagit en annan åtgärd, nämligen att valkuverten skulle vara försedda med en öppning å framsidan om 6 kvadratm. omfattning, antingen fyrkantig eller ovalformad, så att i öppningen skulle kunna af valförrättaren på baksidan af röstsedeln angifvas röstetalet.

Denna åtgärd är emellertid af den beskaffenhet, att man mycket väl kan sätta ifråga, om den skyddar valhemligheten. Den skulle göra det, om alla valsedlar hade precis samma färg. Utskottet har uttalat sig för att valsedlarna skulle få samma storlek och färg, men detta är endast uttaladt i motiveringen såsom ett memento för Kungl. Maj:t att möjligen senare komma in med förslag i den riktningen. Men innan vi få dessa valsedlar aldeles lika, är det klart, att öppningen är en öppning för valhemlighetens offentliggörande, ty den hvita färgen varierar, som man vet, ganska betydligt. Man har hvita sedlar, som dock äro olika hvarandra. Den ena hvita färgen är mera gulaktig och den andra mera blåaktig; den ena sedeln kan å baksidan vara mera glatt än den andra, och däraf följer också, att den, som mottoge en valsedel, mycket väl skulle kunna se, till hvilken grupp valsedeln hörde, och det så mycket bättre som valsedlarne läggas i kuvert, som alla äro likfärgade, och då måste man mot bakgrunden af likfärgade kuvert se sådana små nyanser stiga fram tydligare. Det kan sättas ifråga, om utskottets förslag från sådan synpunkt är bättre än Kungl. Maj:ts. Det är möjligt, att det är detta, som förmått Kungl. Maj:t att föreslå en annan utväg, hvilken emellertid, såsom jag nämnt, af annat skäl icke är tillfredsställande. Jag tror, att dessa öppningar i valkuverten är det enda sätt, som nu kan påtänkas, men att dessa öppningar icke fylla sin uppgift riktigt, förrän vi fått valsedlar af lika kulör för alla partier, är tydligt. Emellertid är den anmärkning, som jag nu framställt, icke af så vägande art, att man af detta skäl bör förkasta utskottets förslag. Det är en nödfallsåtgärd, som är bristfällig, men det är icke möjligt att hitta på något bättre. Också har icke någon medlem af denna kammare reserverat sig mot dessa luckor i valkuverten.

Den andra hufvudsaken i detta förslag går ut på att underlätta för valmännen deras deltagande i valen. Till den ändan har Kungl. Maj:t föreslagit, att valen skola hållas både på landet och i stad på en viss söndag i mars och maj. Utskottet har ansett, att detta förslag, i hvad det gäller städerna, är obehöfligt,

därför att valdagen i städerna infaller i slutet af maj och sålunda i början af den vackra årstiden, då städernas innevånare i stort antal gifva sig ut till landsbygden för att njuta af våren, och det skulle därför, som utskottet säger, kunna inträffa, att bestämmelsen angående en viss söndag skulle minska och icke öka deltagandet i valen. Dessutom är det skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att föreslå en söndag till valdag, icke lika gällande för städerna som för landet, ty i städerna äro valmännen mera koncentrerade, afståndet till vallokalerna är ringa, och det är en lätt sak för hvarje deltagare att på en aftonstund, om han icke har någon annan del af dagen ledig, gå till vallokalen för att förrätta valet. Det har också sagts i utskottets betänkande, att det hittills icke märkts någon olägenhet af att städerna få bestämma sin valdag, när de vilja, och därför har utskottet strukit denna bestämmelse ifråga om städerna.

Ifråga om landsbygden ställer sig gifvetvis saken annorlunda. Där äro afstånden alltid större än i städerna, och det är gifvet att i stora kommuner det skall bli ganska svårt för folk, som endast ha en aftonstund till sitt förfogande, att på denna korta tid gå kanske miltals för att förrätta valet. Därför har Kungl. Maj:t föreslagit, såsom jag nämnde, att en viss söndag skulle användas till valdag, sålunda en arbetsfri dag. Mot detta förslag har emellertid såväl inom som utom utskottet framhållits med styrka och skärpa, att det skulle vara stridande mot mängas religiösa känsla att deltaga i sådana saker på en söndag. Jag får uppriktigt bekänna, att jag för min del icke hyser sådana betänkligheter, men de äro dock framställda från så många håll, att utskottet sökt undvika denna olägenhet genom att föreslå en annan obligatorisk valdag, nämligen Marie bebådelsedag, hvilken i det allmänna folkmedvetandet liksom i kyrkolagen icke lär hafva samma helgd som en söndag. Jag för min del deltog icke i beslutet i utskottet, men skulle, om jag gjort det, varit med om detta förslag.

Emellertid har jag, sedan utskottets förslag blifvit slutbehandladt, haft tillfälle att höra landtmän från olika delar af Sveriges rike, från Skåne till Norrbotten, framställa vissa betänkligheter mot Marie bebådelsedag såsom valdag. Det har framhåfts, att i många orter i vårt land den dagen är en ungdomens vårdag, då tjänstefolket strömmar ut att hämta vårluft, så att säga. I västra Skåne, har det uppgifvits, att man den dagen föredrager att resa till Köpenhamn; i vissa delar af Östergötland brukar Marie bebådelsedag användas till utflykter till Omberg, och i Västergötland har man andra förnöjelser. Med ett ord sagdt, enligt hvad jag nu hört, skall gammal häfd göra, att på den dagen ofta nog i mindre gårdar bondfolket själfva äro de enda, som stanna hemma. Att då utsätta denna dag till valdag, när kanske bonden alldeles icke har möjlighet att lämna sitt hem,

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)

det föreföll de personer, som jag hörde resonera om saken, be-
tänkligt. Jag antager, att vi i dag skola få höra den saken
vidare utvecklad, men på mig har, hvad jag då hörde, haft det
inflytandet, att jag måst sätta i fråga, huruvida Marie bebådelsedag
öfverallt skulle vara den lämpligaste dagen. Jag har kommit till
den uppfattningen, att det kanske vore riktigast och lämpligast
att gifva den punkt i § 5, som handlar om valdagen den lydelse,
som den fått i herr Janssons m. fl. reservation, nämligen att
Marie bebådelsedag visserligen talas om som så att säga ordinarie
valdag, men att det ges rätt för kommunalstämman, att bestämma
annan dag i de trakter, där af de skäl jag nämnde eller andra,
denna Marie bebådelsedag befinnes vara olämplig.

Jag vill sålunda för min del gå med på denna reservation
i detta stycke.

Emellertid är det gifvet, att man icke når det mål, som
Kungl. Maj:t vill nå, nämligen allmänt deltagande i valen, enbart
genom att bestämma en arbetsfri dag till valdag. Det inser ju
Kungl. Maj:t själf, det inser utskottet, det inse vi alla, att i stora
kommuner det icke räcker till att säga, att valdagen skall vara
en arbetsfri dag, ty afstånden kunna i vissa kommuner vara så
kolossala, att det i alla fall blir så godt som omöjligt för dem,
som bo i ena ändan af kommunen att infinna sig i en vallokal,
som till äfventyrs kan ligga i andra ändan. Därför måste ovill-
korligen, om man vill åstadkomma verkliga lättnader för val-
männen, stora kommuner kunna uppdelas i valdistrikt. Kungl.
Maj:t har haft ett öga på saken, men förklarar, att han icke för
tillfället hade något förslag färdigt i den vägen. Det måste
också medgifvas, att ett sådant uppdelande af kommuner i val-
distrikt måste medföra en hel del ändringar i kommunallagarna,
som naturligtvis kunna vara ganska svåra att utarbeta. Men det
måste emellertid här sägas, att förslaget i denna punkt är brist-
fälligt, att äfven här det icke når det mål, det vill nå. Utskottet
har nöjt sig med att referera till Kungl. Maj:ts löfte att senare
ordna denna sak, och jag har för min del ingenting emot den
saken.

Den tredje punkten, om hvilken varit tvist inom utskottet,
såsom framgår af reservationen, rör frågan om hvilken dag denna
lag skulle träda i kraft. Det kungl. förslaget säger, att denna
lag träder i kraft genast efter utfärdandet. Man har nu däremot
frambållit, att det är för kort tid till den 25 mars för att låta
lagen genast träda i kraft. Om vi undersöka, hur därmed för-
håller sig, lär det knappast kunna förnekas, att det ligger sanning
i detta påstående. Vi ha i dag den sista februari. Det är
mycket osannolikt, att alla punkter beslutas i samma form i båda
kamrarne. Sannolikt bli besluten i någon mån divergerande.
Då måste dessa beslut sammanjämkas af utskottet. Antag att
det kan hinnas med i morgon. Så skall sedan utskottets med-

lingsförslag tillbaka till kamrarna, bordläggas där och kan gifvet vis icke afgöras förrän i början af nästa vecku. Då ha vi redan hunnit till 5 mars, och det återstår 20 dagar till valet. På dessa 20 dagar skall lagen utfärdas, den skall tryckas, den skall skickas till Konungens befallningshafvande för att genom dem tillställas kommunalstämmeordförandena. Vi skola komma ihåg, att det finnes kommuner i vårt land, som ha postgång en gång i veckan. Om nu en kommunalstämmeordförande där uppe i någon aflägsen gränstrakt mot Norge får ett sådant meddelande, att denna nya lag skall träda i kraft genast och sålunda tillämpas den 25 mars, har han att skaffa sig dessa valkuvert, som lagen föreskrifver. Hvarifrån skall han taga dem? Dessa valkuvert finnas icke i handeln nu; de måste fabriceras. Kan fabrikationen sättas i gång med detsamma? Det är icke sannolikt. Det behöfves sannolikt en särskild maskin för att uthugga dessa luckor på valkuverten och tillverkningen af densamma tar tid. Hvad garanti under sådana förhållanden för möjligheten af att i hela vårt land få valkuverten till den 25 mars? Är det icke sannolikare, att man icke kan få dem, att lagen absolut icke kan tillämpas denna dag på grund af, att man saknar de föreskrifna valkuverten? Då Kungl. Maj:t föreslog, att lagen skulle träda i kraft omedelbart, var det förslaget rimligare än utskottets förslag. Kungl. Maj:t hade icke tänkt sig särskildt konstruerade kuvert, men därigenom att utskottet satt in detta som en fordran i lagen, blir det omöjligt att enligt det ursprungliga förslaget få lagen tillämpad på så kort tid som litet mer än fjorton dagar.

Då det sålunda enligt min uppfattning är absolut omöjligt att åstadkomma, hvad lagen föreskrifver, nämligen att man redan den 25 mars skulle tillämpa den, måste jag i den punkten också instämma med reservanterna från denna kammare, hvilka föreslå att lagen skall träda i kraft den 1 maj. Därmed ha dessa reservanter visat, att de vilja genomföra denna lag, som Kungl. Maj:t gifvit Riksdagen på dess egen begäran, vilja genomföra den så långt möjligt är, d. v. s. så tidigt, att de nya bestämmelserna skola kunna tillämpas åtminstone i städerna, men om det, som jag nämnt, är absolut omöjligt att åstadkomma lagens genomförande på landsbygden på den korta tiden af fjorton dagar, måste det också vara en orimlighet att föreskrifva, att så skall ske. Jag vill sålunda i detta stycke, som jag nyss nämnde, yrka att lagens trädande i kraft måtte inträffa först den 1 maj.

Beträffande den nu föreslagna 5:te paragrafen yrkar jag bifall till utskottets förslag med den ändring, som innefattas i herr Janssons m. fl. reservation.

Vidare anförde:

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Såsom af betän-

*Änående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.*

(Forts.)

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

kandet synes, har jag jämte ett par meningsfränder i utskottet från denna kammare haft en från utskottets majoritet afvikande mening i den nu föredragna punkten. Vi ha för öfrigt i stort sett kunnat förena oss med utskottet och äfven beträffande Marie bebådelsedag såsom valdag i regeln. Icke heller ha vi haft något att anmärka mot alla de åtgärder, som äro föreslagna i syfte att bevara valhemligheten och för att underlätta allt, som kan bidraga till en i fråga om valsättet lycklig utgång af valet.

Det är endast om, att Marie bebådelsedag skulle för alla kommuner vara en ovillkorlig och obligatorisk valdag, som vi haft att göra anmärkningar. Ty det finnes nämligen i vårt land så ofantligt stor skillnad på kommunerna, dels med afseende å folkmängd, dels med afseende å geografisk utsträckning, kommunikationer o. d., att det icke kan vara vare sig nödvändigt eller nyttigt att beträffande landstingsmannaval bestämma lika regler för alla dessa olika kommuner. Vi ha därför ansett, att det borde öfverlåtas åt kommunerna själfva att få bestämma den dag för valets hållande, som kommunen själf anser vara lämpligast. Vill sålunda kommunen använda Marie bebådelsedag för att då hålla marsstämman och förrätta landstingsmannaval, bör den ha rättighet att göra så, men vill å andra sidan kommunen för sin del hellre använda en annan dag än Marie bebådelsedag, anse vi, att det står i öfverensstämmelse med gammal svensk menighetsfrihet, att den själf får bestämma, hvilken dag detta val bör hållas.

När jag påpekar denna principiella olikhet, vill jag tillika erinra om, att vid förra riksdagen här i denna kammare väcktes förslag af en ledamot om, att de tre ordinarie kommunalstämmorna, som vi veta årligen skola hållas, ovillkorligen skulle äga rum på sön- eller helgdag. Konstitutionsutskottet behandlade visserligen den motionen, som man brukar säga, välvilligt i motiveringen, men afstyrkte i alla fall bifall till förslaget. Då var det i utskottet åtskilliga medlemmar, som hyste en sympatisk uppfattning af själfva tanken i motionen, och hvilka därför afläto en reservation, däri föreslogs, att motionen borde bifallas på det sättet, att ordinarie kommunalstämma i december äger att besluta, huruvida de ordinarie kommunalstämmorna eller vissa af dem under det nästföljande året skola utsättas till sön- och helgdag. Det skulle sålunda få bero på kommunalstämman själf att å decemberstämman besluta, huruvida de tre ordinarie stämmorna, som skola hållas under påföljande år, skola hållas på sön- eller helgdag eller på annan dag.

Den reservationen var underskrifven af herr Nyström, som nyss haft ordet, herr Uppström och herr Berger samtliga från Första kammaren, samt af den numera aflidne vice talmannen af Callerholm, herr Ericsson i Vallsta, herr Berg i Göteborg, herr Edén och herr Johansson från denna kammare. Jag hade

för min del reserverat mig blankt med instämmande i hufvudsak i reservanternas mening, fastän jag hade en något litet afvikande mening beträffande motiveringen.

När sedan denna fråga förekom till behandling här i Andra kammaren, gjorde ett par af våra mest framstående ledamöter i kammaren några uttalanden med afseende på reservationen och motionen, som jag skall be att få läsa upp. Jag skall då först anhålla att särskildt få betona, hvad nu aflidne vice talmannen af Callerholm yttrade. Han sade, när denna sak förekom: »Vi en del reservanter inom utskottet ha också från början lyst sympatier för denna anordning, men det blef klart och till fullo upplyst inom utskottet, att ställningen icke var likadan inom alla Sveriges kommuner. Hvad som inom industri- och arbetaresamhällen är en bestämd fördel, ja, man skulle nästan kunna säga så godt som en nödvändighet, visar sig i andra delar af landet med en annan sammansättning af kommunernas befolkning som en bestämd olägenhet. Vid sådant förhållande ansågo vi reservanter oss icke böra binda kommunalstämmans ordförande vid någotdera sättet, vare sig att utlysa stämman till sön- eller helgdag eller till hvardag, utan det fölle sig naturligare att låta kommunen själf tillämpa hela bestämmanderätten och sålunda afgöra, huruvida stämmorna borde hållas på en hvardag eller på en sön- eller helgdag.» Sedan fortsätter han: »Jag kan för min del icke förstå annat, än att vi sökt gå den riktiga vägen att öfverlämna åt stämmorna själfva att besluta uti ifrågavarande afseende, och därför tillåter jag mig att med fasthållande af den ståndpunkt, som uttalats uti den af herr Nyström m. fl. afgifna reservationen, instämma i densamma.»

Såsom af det anförda torde framgå var det sålunda herr af Callerholms mening beträffande ordinarie kommunalstämmors hållande, att kommunen själf skulle få besluta, hvilken dag den ansågo vara lämpligast.

Men jag skall äfven be att få erinra om hvad herr Edén yttrade i den då föreliggande frågan. Det fanns dessutom afgifven en reservation äfven af herr Larsson från Västerås, och herrar Branting och Larsson hade kort förut uppträdt. Då säger herr Edén: — — »Ty det är dock ett faktum, som vi icke kunna komma ifrån, att mot hvarje beslut att ovillkorligen stadga sön- eller helgdag som tid för de ordinarie stämmorna äro så starka invändningar gjorda, att kammaren icke kan underkänna dessa invändningar. Det är först och främst framhållet, att man i stora delar af landet, där tredjedag jul är den normala dagen för den ordinarie decemberstämman, icke önskar alla stämmorna förlagda till sön- eller helgdag. Och jag tror, att det då skulle vara olämpligt, om kammaren med öppna ögon ville fränse detta faktum. Härtill kommer, att man likaledes får taga hänsyn till det förhållandet, att det finnes kommuner, som öfver hufvud

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet
(Forts.)

taget icke önska att sön- och helgdagar skulle användas på detta sätt. Det finnes sådana kommuner, och jag kan icke se något skäl för kammaren att genom ett beslut helt och hållet underkänna den mening, som i dessa kommuner är rådande. Jag kan alltså icke, huru lifligt jag än önskar, att man kunde få lediga dagar för kommunalstämmorna, förmå mig att yrka bifall till herr Larssons reservation, när jag fullkomligt klart vet, att en sådan ståndpunkt skulle vara ohållbar i praktiken.»

Sedan uppträdde i debatten bl. a. nuvarande statsrådet Sandström. Han hade för sin del ett medlingsförslag, som han formulerade så: »De ordinarie stämmorna utsättas till sön- eller helgdag; dock äger ordinarie kommunalstämman i december att besluta, att de ordinarie stämmorna eller vissa af dem under det nästföljande året må utsättas på annan dag än söndag.»

När det sedan blef votering, förelåg dels utskottets afstyrkande hemställan, dels det förslag, reservanterna med herr vice talmannen af Callerholm i spetsen afgifvit, och dels herr Sandströms förslag, som gick ut på att sön- eller helgdag skulle i regel anses som dagen för stämmornas hållande, men med rättighet för kommunerna att besluta annan dag. Vid voteringen bifölls reservanternas förslag, som äfven jag för min del var med om att understödja och biträda.

Sälunda är det ju icke längre än sedan i fjol, som ledande män i denna kammare, och kammarens majoritet föröfrigt, voro med om att besluta, att kommunalstämmorna skulle själfva få afgöra, huruvida ordinarie kommunalstämman skulle hållas på sön- och helgdag eller på annan dag. Och då denna princip blef så klart fastslagen af kammaren i fjol, tycker jag att kammaren äfven nu borde på samma grund tillerkänna stämman rätt att själf afgöra hvilken dag landstingsmannaval skall hållas. Om man utgår ifrån, att Marie bebådelsedag skulle i regel vara valdag, och att det i synnerhet skulle gälla för de stora kommunerna, som ha mycket folk och där afstånden vanligen äro långa, borde dock kunna medgifvas rättighet för Sveriges ofantligt många små kommuner, där inga industrisambällen finnas, utan endast snart sagdt ren landtbrukarebefolkning, dessa små socknar, där befolkningen ofta icke uppgår till 500 inneväpnare med kvinnör och barn, att få bibehålla den gamla häfdvunna friheten.

Dessutom ha vi reserverat oss beträffande tiden för lagens tillämpning. Vi ha nämligen ansett att under nuvarande förhållanden, då tiden är så långt framskriden, det måste anses nära på omöjligt för folk i aflägsna kommuner att kunna inrätta det så, att den nya lagen såsom utskottet föreslår, skall kunna tillämpas redan Marie bebådelsedag. Vi från landsbygden ha för vår del fruktat, att det icke kan gå, och därför ha vi icke kunnat vara med om att biträda detta förslag, utan att lagen icke borde

träda i kraft förrän 1 maj, d. v. s. så att den i år fick gälla endast för städerna.

Det är med anledning af hvad jag nu i korthet anfört, som jag, herr talman, anhåller få yrka bifall till min reservation.

I detta yttrande instämde herrar *Lorentzon* och *Lundström* i Göteborg.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Herr *Mörtsell*: Herr talman! Hvad jag nu kommer att yttra rörande denna punkt, afser frågan, hvilken betydelse denna bestämmelse om valdagen har för de stora vidsträckta församlingarna, särskildt så länge det är bestämdt, att valen skola förrättas kommunvis. Det är lätt att förstå, att när respektive valmän måste resa 4, 6, 8, 10, ja, ända till 12 mil för att komma till kyrkoplatsen det är nödvändigt, att de få frihet att ordna det så, att de kunna uträtta så många ärenden som möjligt, då de företagit en så kostbar och besvärlig resa. Och för att de skola kunna det, måste det gifvas dem tillfälle att själfva efter ortsförhållandena, invanda seder och dylikt bestämma den dag, då ifrågasvarande val skall utföras.

Jag skall be att få upplysa, hur förhållandet i detta afseende är inom många församlingar, som jag känner till, varierande i storlek från 20 kvadratmil till 100 kvadratmil och därutöfver. Det är endast vintertid, som de ha körväg och kunna skaffa ifrån sig och till sig det de behöfva, och därtill kommer, att de fira sina s. k. kyrkohelger i regel vintertid en gång i månaden. Och vid dessa kyrkohelger tillgår det så, att största delen af dessa människor, som besöka kyrkoplatsen, kommer fram på lördagsförmiddagen och då under hela lördagen uträttar sina bestyr och världsliga angelägenheter i alla frågor, och de äro äfven i regel på många ställen vana att då äfven hålla sina stämmor. De äro nu utrustade med förnödenheter för resan och de dagar, de vistas på kyrkoplatsen. Sedan de på söndagen förrättat sin gudstjänst, måste de begifva sig hem på söndagseftermiddag.

På grund af denna omständighet anser jag det fullt riktigt, att reservanternas från Andra kammaren förslag här blir antaget, så att det får bli valfrihet för kommunerna att själfva bestämma, hvilken dag de skola nyttja som valdag för landstingsmannaval, antingen Marie bebådelsedag eller någon annan lämplig dag. Det kommer då följdriktigt att bli så i många, många församlingar, att det blir lördagen, de använda till valdag.

Saken har äfven en annan sida. Om de gjorde så, skulle de få ha söndagen fri och kunde använda den efter behag då de på lördagen gjort undan icke blott valet utan äfven den personliga agitationen, som förekommer vid sådana tillfällen, och som icke verkat godt i sabbatsstämningen.

Af dessa skäl anser jag, att lagstiftaren bör känna sig bäst

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

tillfreds med att gå in på reservanternas förslag, att lämna respektive kommunalstämmor frihet att efter ortens förhållanden och sedvänjor själfva bestämma valdag.

Här beröres också en annan fråga, som jag anser vara t. o. m. den viktigaste, och när den blir afgjord, betyda bestämmelserna om valdagen mindre. Det är frågan om kommunernas uppdelning i valdistrikt. Det kan ju icke göras något yrkande här i den frågan, men jag har dock ansett mig böra med några ord beröra den. Det säges i reservationen, att när dessa stora kommuner blifva uppdelade i valdistrikt, då skall Marie bebådelsedag vara obligatorisk valdag, och då blir det lättare att genomföra den saken, just därför att området då blir begränsadt. Då kan valmannen resa bort på morgonen Marie bebådelsedag, förätta sitt val och resa hem igen på dagen, ty det hinner han, men det låter sig icke göra, så länge hela socknar äro valdistrikt. I år inträffar, som bekant, Marie bebådelsedag på en måndag. Hur ter sig i det fallet saken i de stora socknarna? Ja, den person, som af religiösa skäl icke vill ohelga sabbaten, kan härigenom känna sig tvungen att stanna hemma, eller också måste han resa på lördagen och vara borta hela helgen. Visserligen kan han resa tidigt på Marie bebådelsedag och färdas dag och natt, men då har han dock, när han kommer igen, icke kunnat uträtta något annat ärende än landstingsmannavalet efter den långa och svåra resan, ty handelsbodarna äro stängda under sön- och helgdagar. Men om distrikten, som jag sade, bli uppdelade, kommer frågan i ett annat läge.

För att framhäfva vikten af den saken, ber jag få visa på några ortsförhållanden från Arvidsjaur's församling. Där finnes en stor by vid östra gränsen, där det bor mellan 60 à 70 bönder, och den byns invånare ha fem miles resa till kyrkplatsen. Nu är det ju visserligen tillåtet att använda fullmakter vid landstingsmannaval, men man kan lätt tänka sig, hvilken svårighet det skall vara att få dessa fullmakter utplacerade, när det är olika partier, som de skola fördelas på. Dessutom är det att märka, att om dessa folkmassor skulle komma ut till valstället och hvarje valman vore försedd med fullmakt, så blir det verkligen en svår sak för valförrättaren att hinna på den angifna tiden utföra dessa val; det blir rakt omöjligt. Användningen af fullmakter försvårar valförrättningen därigenom, att hvarje fullmakt skall granskas. I Skellefteå stora församling uppvisar statistiken, att folkmängden i landsförsamlingen år 1909 utgjorde 22,313 och i stadsförsamlingen 1,385. Det blir stora folkmassor, som samlas vid valurnorna så som man kunde se vid sista riksdagsmannavalet — ehuru valkretsen då var uppdelad, om jag minns rätt, i 5 distrikt — och folkträngseln var oerhörd. Detta är alltså ett talande skäl för nödvändigheten af att denna uppdelning kommer till stånd, och i det fallet har jag icke heller funnit något motstånd

eller någon annan mening; det har varit andra skäl, som fördröjt saken.

Med de erfarenheter jag har från landsbygden och dess säregna förhållanden anser jag det viktigt och rätt att respektive kommunalstämmor få rättighet att själfva bestämma valdagen antingen till Marie bebådelsedag eller till någon lämplig söckendag, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den af herrar Jansson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

*Angående
ändringar
förordning-
arna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Med anledning af några anmärkningar, som jag förspord hafva framkommit här i kammaren rörande möjligheten att tillämpa en författning i förevarande ämne redan vid instundande landstingsmannaval, skall jag be att få yttra några ord.

Jag vill då först fästa uppmärksamheten på en förändring, som från och med innevarande års början ägt rum beträffande distributionen af Svensk författningssamling. Förut har denna distribution gått genom länsstyrelserna och vidare genom de lokala myndigheterna till respektive kommuner. Nu utskickas — fr. o. m. detta år — denna publikation direkt till hvarje kommun i riket. Om kamrarna i dag fatta samstämmade beslut med afseende på den här ifrågakvarande ändringen i landstingsförordningen, kan denna ändring föreligga af Kungl. Maj:t sanktionerad på lördagen; och jag har hos expeditionen förvissat mig om, att författningen skall vara expedierad till alla kommuner senast tisdagen den 5 mars. Det är således uppenbart, att då författningen skall träda i kraft genast från utfärdandet, och någon kungörelse af densamma i kyrkorna således icke erfordras, så bör den kunna vara alla kommunalstämmoordförande i riket tillhanda i så god tid, att de, som skola utsätta val i år, mycket väl hinna kungöra landstingsmannavalet söndagen den 10 mars. Skulle emellertid på någon aflägsen landsort eller genom någon tillfällighet detta icke medhinnas å något enstaka ställe, har ordföranden ju alltid möjlighet att låta kungörelsen uppläsas den 17 mars, — åtta dagar äro ju nog för att utlysa kommunalstämma; helst då det ju för öfrigt i detta fall är så, att hvar och en med anledning af Riksdagens beslut kommer att känna till, när ifrågakvarande landstingsmannaval skall hållas. Det är också sannolikt, att Kungl. Maj:t, om författningsförslaget vinner Riksdagens bifall, dessutom kommer att omedelbart direkt hos vederbörande länsstyrelser vidtaga sådana åtgärder, att ändringarna i tillräckligt god tid hinna bli vederbörligen bekantgjorda. Beträffande den frågan kan det sålunda icke råda ringaste tvekan.

Vidkommande frågan om de af utskottet föreslagna kuverten, där man ju också funnit en del svårigheter, hvilka Kungl. Maj:t, som ju föreslagit vanliga kuvert, icke behöft räkna med, så är det visserligen så, att dylika »fönsterkuvert» för närvarande icke

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

finnas i handeln. Emellertid har jag redan för åtskilliga dagar sedan genom underhandlingar med en af de största firmorna på området erfarit, att allra senast 14 dagar, efter det Riksdagens beslut blifvit bekant, skall en upplaga af 300,000 kuvert, — hvilket är fullt tillräckligt — kunna finnas i handeln. Om således särskilda åtgärder för att vederbörande kommuner skola få kännedom om, hur och hvar dylika kuvert skola rekvireras, blifva vidtagna, och om man börjar expedieringen af dessa kuvert något tidigare till de norra delarna af landet, omkring den 10 eller 12 mars, så är det klart, att om också möjligen med afseende å ett par orter i Norrbotten särskilda åtgärder erfordras, kuverten böra i god tid före Marie bebådelsedag finnas tillgängliga hos vederbörande ordförande i och för valen denna dag.

Jag tror därför, att man ur dessa synpunkter sedt icke behöfver vara rädd att det hela skall låsa sig, utan att förslaget kan godkännas för att därefter utan några äfventyr kunna hinna tillämpas öfverallt i riket vid landstingsmannavalen innevarande år.

Herr Olsson i Berg. Herr talman, mina herrar! Den nu föreliggande kungl. propositionen, regeringens förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 4 och 5 i förordningen om landsting den 21 mars 1862, anser jag för min del vara ett förslag, som är ägnadt att väcka de största bekymmer bland alla rättänkande och besinningsfulla människor i allt Sveriges land. Jag syftar här på det stadgande, som förslaget innehåller därom, att landstingsmannavalen skulle hållas på söndag. Jag påstår, att detta är ett förslag, som svenka folket — jag menar nu det folk inom Sveriges land, som har kristendomen och den kristna religionen kär och aktar densamma högt — aldrig hade väntat från en öfverhet och en regering, som har äran kallas en kristen öfverhet. Kristendomen, vår kristna lära, vår kristna religion stöder sig helt och hållet på bibeln, Guds bud och befallningar. Nu står det i tredje budet af Guds lag: »Tänk på att du helgar hvilodagen.» När vi då veta, att ordet helga betyder afskilja eller afsöndra och att söndagen eller hvilodagen skall afskiljas från de andra dagarna, från alla onödiga, världsliga sysslor och arbeten, så förstå vi lätt, huru detta regeringens förslag öfverensstämmer med bibeln och vår kristna lära. Det står, mina herrar, i rak strid mot Guds ord och vår kristna lära. Ty att befalla, att landstingsmannavalen skola hållas på söndag, är precis detsamma som att befalla, att hvad slags arbete som helst skall utföras på söndag. En sådan valföretning är fullt jämnställd med annat arbete och kan ingalunda kallas nödfallsarbete.

Nu säger kanske mången, att här i detta land arbetas och förehafves så mycket annat på söndagen, som är af mycket sämre beskaffenhet än landstingsmannaval, och att man därför icke bör göra anmärkning på att man då äfven håller ett sådant

val. Ja, tyvärr är detta nog förhållandet, men ingalunda har öfverheten eller regeringen befallt folket att handla så. Man kan således icke säga, att öfverheten eller regeringen gillar sabbatsbrott eller ohelgande af sabbaten. Men hvad skola vi säga om detta regeringens förslag? Ja, man vore frestad att här begagna mycket starka uttryck. Jag skall dock icke göra detta, enär jag har mycket stor aktning för öfverheten och regeringen, ty jag vet bestämdt, att den öfverhet som är, är skickad af Gud. Jag vill därför begagna ett mycket mildt ord i mitt omdöme om regeringens framlagda förslag, då jag säger, att det är ett mycket sorgligt förslag och detta till den grad, att ett så sorgligt förslag har enligt min mening ingen regering kommit med, sedan den kristna religionen eller sedan den Lutherska läran infördes i Sveriges land. Här finnas ännu många människor i vårt kära Sverige, som äro rädda om sabbaten och vilja hålla sabbatsbudet i helgd.

Här finnas många, som göra detta i hela sitt både inre och yttre lif, och detta är ju det bästa, men här finnas också många, som göra det blott i det yttre. Om detta senare kan man säga, att det är godt det. Hvad skall nu detta folk säga om detta regeringens förslag? Ja, jag säger än en gång, att det hade aldrig väntat ett så sorgligt förslag från en öfverhet, från en regering, som skall kallas kristen, ty en sådan lag anstår icke ett kristet folk. Ett sådant förslags genomförande blir icke till lycka hvarken för regeringen eller landet, ty en befallning att trampa Guds bud under fötterna medför olycka för landet. Men om vi tvärtom aktade sabbaten och vore måna om dess helgande, då vore vårt land ett lyckligt land. Härpå är det mäktiga England ett talande bevis. Detta land och dess regering äro väl de, som bäst i hela Europa ha vårdat sig om sabbaten. Englands regenter ha varit rädda om söndagen, och hvad har detta männe medfört för detta land blott i yttre afseende? Jo, makt, rikedom och ära. Ja, det är just därför, som England är en mycket mäktig nation på jorden, ty den, som ärar Gud och håller hans bud, han är stark och mäktig, men det folk, som trampar hans bud under fötterna, går sin undergång till mötes.

Det förefaller mig underligt, att regeringen icke har tagit hänsyn till de yttranden, som olika myndigheter ha afgifvit angående valens hållande på söndag. Om jag icke är oriktigt underrättad, så hafva vid pass 130 st. myndigheter, magistrater, stadsfullmäktige och länsstyrelser, yttrat sig i frågan, och af dessa är det endast 5, som rekommenderat söndagen som valdag. Mångfaldiga gånger har man från vänsterhåll, s. k. frisinna håll, hört talas om, att man skall ingen tvinga. Men huru uppfylles männe detta talet, när det kommer till handling, t. ex. i det föreliggande förslaget? Man fick också under förlidet års valstrid höra, huru de s. k. frisinna fritogo sig från att vilja skada eller kränka religionen, ja, de gifvo mycket fagra löften till valmännen om

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.

(Forts.)

att hålla religionen i helgd. Nu få vi se, huru de uppfylla dessa löften i dag. Det är icke alls någon nödvändighet, att dessa landstingsmannaval hållas på söndag. Ingen har mera ondt om tid, än landtmännen, då ju tillgången på arbetsfolk på landsbygden är mycket liten, men i alla fall kunna de godt undvara en söcken- dag till val af landstingsmän, allrahelst under mars månad, då det icke är vare sig sånings- eller skördetid. Man säger, att många arbeta i städerna å fabriker och att dessa icke ha tid att gå till val på söckendagarna. Åja, det är rakt icke så farligt med den saken, ty många af dessa vilja ha frimåndag och då kunde de gå att välja landstingsmän. Ni, mina herrar, kunde gärna föreslagit måndagen till valdag.

Jag förklarar öppet och bestämdt, att jag aldrig röstar för att söndagen skall bli valdag, stode jag än ensam om denna min mening. Men jag vet att jag icke är ensam därom, vare sig i Riksdagen eller ännu mindre ute i landet.

Men jag vill också säga en annan sak lika bestämdt, och det är, att om det föreliggande förslaget blir lag, om en söndag eller helgdag blir valdag, så skola vi, som icke velat ha det så, icke stanna hemma eller afhålla oss från val. Nej, den glädjen skall icke gifvas. Likaväl som vi vilja söka rädda våra hus och vår egendom, om det brinner på en söndag, lika visst skola vi mangrant gå till val på söndagen. De, som stiftat denna lag och påtvingat oss densamma, få själfva svara därför.

Nu har här föreslagits Marie bebådelsedag till valdag. Enligt kyrkolagen är den dagen ju icke att räkna till våra största högtids- dagar och jag vill icke heller ställa den i jämbredd med sön- dagarna, men den är dock en af våra högtidsdagar och en stor högtidsdag. Jag hade helst önskat, att de ärade reservanterna i sitt förslag hemställt att kommunerna borde få bestämma hvilken helgfri dag som helst i sista delen af mars månad. Jag skall emellertid icke framställa något yrkande härom, utan nöja sig med att framställa samma yrkande som reservanterna, herrar Jansson, Magnusson och Fornander, nämligen att kommunerna måtte få själfva bestämma denna valdag, ehuru jag gärna skulle sett, att Marie bebådelsedag icke varit med.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka afslag på såväl den kungl. propositionen som utskottets förslag och bifall till den af herrar Jansson m. fl. afgifna reservationen.

Herr vice talmannen Bonde: Herr talman, mina herrar! Det var onekligen glädjande att höra det synnerligen välvilliga sätt, på hvilket den förste ärade talaren behandlade utskottsma- joritetsens förslag. Han betonade också särskildt att det var på grund af en Riksdagens under förra året aflåten skrifvelse, som Kungl. Maj:t hade afgifvit detta förslag, och Riksdagen har också all anledning att vara Kungl. Maj:t tacksam för det Kungl. Maj:t

med ovanlig skyndsamhet har velat besvara en Riksdagens skrifvelse. Kungl. Maj:t har naturligtvis därvid med rätta beaktat betydelsen däraf, att de af Riksdagen uttalade önskemålen redan vid innevarande års val skulle kunna tillgodoses och att, om förslaget icke skulle kunna bli antaget af denna Riksdag, frågan faktiskt komme att hvila ännu i två år, då ju nästa landstingsmannaval icke kommer att hållas förrän år 1914.

Den första ärade talaren framhöll också, det på grund af den kungl. propositions framlagda förslaget i många afseenden var ett godt förslag. Han hade endast ett par anmärkningar att göra mot detsamma. Den första hufvudsakliga anmärkningen gällde det föreslagna fastställandet af en viss valdag, särskildt bestämmandet af Marie bebådelsedag för sådant ändamål. Emellertid synes mig såväl Kungl. Maj:t som utskottet ha haft fullt fog för att söka erhålla en valdag så beskaffad, att den särskildt lämpade sig för landsbygdens befolkning, hvars mångskiftande arbeten och dessas säregna beskaffenhet onekligen kan göra det svårt för densamma att lämna detta arbete under en arbetsdag. Betydelsen af att för landsbygdens befolkning få de allmänna valen i allmänhet förlagda till arbetsfria dagar har också blifvit allmänt erkänd, och såsom utskottet framhåller har man verkligen på flera håll i vårt land, sökt att få valen förlagda till arbetsfria dagar, och pläga äfven kommunalstämmorna inom vissa orter af sådan anledning nästan undantagslöst hållas på arbetsfria dagar. Det måste därför anses vara en allmän önskan som Kungl. Maj:t velat tillmötesgå genom att till valdag fastställa en arbetsfri dag.

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Nu har särskildt den siste talaren bland annat framhållit, att det inom vårt land kan finnas många personer, hvilka anse, att de skulle vanhelga sabbaten med en sådan världslig handling som ett val. Det förefaller mig dock mindre troligt, att det i vårt land verkligen finnas något större antal personer, som skulle anse, att en sådan handling som ett val icke skulle kunna förrättas på en sabbat, utan att densamma därigenom vanhelgades, ty vanhelgade man icke sabbaten på värre sätt än genom att uppfylla sina medborgerliga plikter, då vore vårt land, såsom den förre ärade talaren yttrade, ett lyckligt land. Jag delar ingalunda den siste ärade talarens farhågor att vårt land rent af hotas med undergång, därför att det har fått en så okristlig regering, att den tillåter sig föreslå landets medborgare sådant vanhelgande af sabbaten, som enligt talarnes mening skulle ligga däri, att på denna dag fullgöra sina medborgerliga plikter. Jag tror ingalunda att denna betänklighet mot att taga en sön- eller helgdag till valdag ingår i den allmänna uppfattningen i landet.

Men utskottet har dock ansett, att när det möjligen kan finnas samvetsömman valmän, man, så vidt ske kan, bör söka taga hänsyn till desamma, och när det då fallit sig så, att just under den del af mars, då landstingsmannavalen enligt gällande be-

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

stämmelse förrättas, det inträffar en helgdag, och sådan dag, som Marie bebådelsedag, så har utskottet stannat vid den dagen. Afven den siste ärade talaren medgaf ju också att denna dag, om den än var en stor helgdag, dock icke var en af de största och betydelsefullaste, och utskottet har också framhållit, att den icke i kyrkolagen tillmättes större helgdagsnatur, liksom den af en talare blifvit framhållet, att den kanske ej heller i folkmedvetandet anses med öfriga helgdagar fullt jämnställd.

Här har af vissa reservanter, till hvilka till och med den siste ärade talaren anslöt sig, framställts förslag därom, att Marie bebådelsedag visserligen i regel skulle fastställas såsom valdag, men att, där särskilda förhållanden sådant föranledde, den skulle kunna utbytas mot annan dag. Den första ärade talaren framhöll att sådana särskilda förhållanden på många håll i vårt land skulle förefinnas, att uti vissa delar af Skåne just Marie bebådelsedag vore en dag, på hvilken befolkningen gärna for till Köpenhamn, att i Östergötland folk ville fara till Omberg och i Västergötland åt något annat håll, jag vet icke hvart. Ja, naturligtvis kan det finnas sådana individuella uppfattningar, att folk vill fara ut och roa sig på den ena eller den andra dagen, men icke bör väl detta kunna vara något skäl för att motsätta sig ett förslag, i fall det under andra förhållanden kan finnas lämpligt. Ty dessa vanor eller ovanor, om man så får kalla dem, kunna väl rättas. Icke tror jag, att t. ex. befolkningen i Skåne skulle finna det så olyckligt, om de icke just på Marie bebådelsedag finge fara till Köpenhamu. De kunna välja en annan dag till dessa lustresor.

Det har framhållits af reservanterna, att det i viss mån borde stå kommunerna fritt att själfva välja lämpligaste dag, men liksom Kungl. Maj:t haft goda skäl föreslå en arbetsfri dag, finnes det också talande sådana för att samtliga val hållas på samma dag, särskildt på landsbygden. Nu kan man göra den invändningen, att hvarför skall detta vara betydelsefullare då det gäller val af landstingsmän än vid riksdagsmannaval, som ju kunna förrättas när som helst under loppet af en hel månad. För min del tror jag, att detta skulle vara i hög grad lämpligt om också alla riksdagsmannaval kunde förrättas på samma dag, och det är nog en sak att tänka på för framtiden. Men vid landstingsmannavalen måste man betänka det särskilda förhållandet, att, under det att riksdagsmannavalen utsätts inom samma valkrets och samtidigt förrättas i alla valkretsens kommuner af en bestämd myndighet, af Konungens befallningshafvande, vid landstingsmannavalen däremot hvarje kommun nu äger att bestämma en särskild valdag för kommunen. Det föreligger således icke endast den olägenheten, att valdagarna kunna bli olika för olika delar af landet, utan dessutom särskildt den onekliga olägenheten, att valet inom en och samma valkrets kan komma att utsättas till

olika dagar. En sådan anordning försvårar den fördel man genom såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag velat vinna genom att erhålla sammanräkningen så snart som möjligt. Kanske den därtill medgifna tiden af 20 dagar är väl långt tilltagen — men det har skett på grund af de göromål, som härads höfdingarna på landsbygden tyckas ha vid valen denna tid och hvilka kanske icke alltid kunna läggas på annat sätt.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting
och kommu-
nalsstyrelse
på landet.
(Forts.)*

Är det nu så, att för valet inom samma valkrets gifves så stor latitud som under 14 dagar, från hvilken valdag skall man då räkna dessa 20 dagar? Jo, det skulle väl vara från den dag, då valet förrättas på sista stället inom valkretsen. Då blir det således icke möjligt för valmännen inom valkretsen att veta, när man kan tänka sig att få se resultatet, utan det är beroende på, när valet sättes ut på olika ställen. Ett förhållande som ej är utan sina olägenheter.

En fördel af, att åtminstone inom samma valkrets valet förrättas på samma dag är onekligen att man därigenom kan hända minska tillfällena till agitation och framhållande af hvad som förekommit på andra håll inom valkretsen. Sådant anser man sig möjligen kunna förekomma genom valhemligheten. Man försöker nog att trygga valhemligheten, men huru man än söker trygga densamma veta nog många ändå, hur den ena eller andra har röstat, och då kan exemplet från en kommun användas som påtryckning i en annan kommun.

Utskottets majoritet har emellertid beaktat de skäl, Kungl. Maj:t anfört, och därför ansett det synnerligen önskvärdt att få en gemensam valdag och om möjligt en arbetsfri dag. Därför har också utskottet föreslagit, att valen skulle på landet förrättas på Marie bebådelsedag. Jag tror, att utskottet där kommit till ett lyckligt resultat, då utskottet, såsom jag framhållit, sökt att undvika att såra vissa personers religiösa känslor, men ändå vinna det afsedda ändamålet. Jag hoppas därför, att denna kammare åtminstone för sin del skall ansluta sig till utskottets förslag, hvad beträffar valdag. Vi veta ju, att riksdagsmannavalen ha under förra året i 46 af 56 valkretsar förrättats på söndag, och det på grund af Konungens befallningshafvandes utsättande af valtiderna. Det bevisar, att Konungens befallningshafvande uppfattat den betydelse, som ligger i att valen förrättas på en arbetsfri dag.

Hvad nu själfva valmetoden beträffar, framställdes af den förste ärade talaren några anmärkningar däremot. De voro dock icke af särskild betydelse, och han gjorde heller icke något yrkande i den vägen, men han framhöll att den anordning, som utskottet träffat med en utskärning på valkuverten, hvarigenom man skulle kunna se en liten del af valsedeln, icke skulle innebära tillräcklig trygghet för valhemligheten, då någon skiftning i papperets färg kunde gifva tillkänna, af hvilken natur valsedeln

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

vore. Ja, däruti kan han naturligtvis ha rätt, att hvitt papper kan skifta så, att man kan tänka sig, att valförrättaren kan med noggrant iakttagande se, om valsedeln tillhör det ena eller det andra partiet. Med den metod, som nu användes för riksdagsmannavalen förliden höst, var det nog icke så omöjligt för valförrättaren att äfven då, ehuru den lämnades i tillslutet kuvert, kunna veta, från hvilket parti sedeln kommit. Atminstone har jag den erfarenheten, ty det var lätt att känna på kuvertet, om det kom från de moderata, de frisinnade eller socialdemokraterna, då de hade olika tjocklek på papperet och redan vikten, då man vägde kuvertet i handen, kunde gifva tillkänna, hvilket parti sedeln tillhörde.

Jag tror därför, att den enda verkligt tillfredsställande reformen skulle vara att få valsedlar af bestämd storlek och af samma slags papper. Och därhän torde man nog framdeles komma, men den frågan tarfvar ännu en viss utredning. Att icke utskottet ansett sig böra upptaga ett sådant förslag i år, beror på det praktiska skälet, att det i alla fall ej skulle hafva kunnat genomföras vid årets val, om man för öfrigt tänkte sig, att redan på många håll valsedlar kunde vara tryckta. Man frångick därför tanken för närvarande, men den tanken bör nog, som utskottet i sin motivering betonat, tagas upp framdeles. Då mot valsystemet i denna kammare icke framställts några egentliga anmärkningar, anser jag mig ej vidare behöfva försvara hvad utskottet föreslagit i denna del.

Men det betänkligaste ändringsförslag som den förste ärade talaren kom med, och det är detta som hotar, åtminstone för ögonblicket, att kanske blifva förslaget dräpslag i Första kammaren, det är hvad som gäller frågan om författningens trädande i kraft. Åtskilliga reservanter ha nämligen föreslagit, att förslaget icke skulle träda i kraft förr än den 1 maj. För landsbygdens valmän måste det ju nästan synas som ett hån att nu antaga ett förslag, om hvilket man säger, att det i vissa fall är bristfälligt, och antaga det så, att det träder i kraft först omedelbart efter eller en månad, sedan valen äro förrättade. Hvarför då taga förslaget alls? Kunna vi då icke lika gärna vänta, då vi ha 2 år på oss till 1914, och äfven få det fullt genomfördt i alla delar? Riksdagens önskan, då den aflät sin skrifvelse förra året, var dock otvetydigt att dessa förändringar tillämpades redan i år. Och det är denna önskan, som Kungl. Maj:t sökt välvilligt tillmötesgå, och som jag hoppas, att äfven Riksdagen beaktar genom att göra hvad den kan för att genomföra åtminstone en del af de önskade reformerna innevarande år. Några svårigheter borde härvidlag sannerligen icke möta.

Den förste ärade talaren framhöll, att det vore omöjligt, att dessa märkvärdiga valkuvert af alldeles ny typ skulle kunna vara förfärdigade i sådan tid, att de kunde nå till landets skilda och

särskildt dess nordliga delar inom stadgad tid. Herr civilministern har nyss i denna kammare förklarad, att han har skaffat sig underrättelse om, att dessa svårigheter ingalunda äro så stora. Han har till och med uttalat den bestämda öfvertygelsen, att inom en ganska kort tid dessa kuvert skola kunna vara tillgängliga äfven för de allra mest aflägsset belägna valkretsarna, äfven för valkretsar med dålig postgång och dåliga kommunikationer. Ja, om också herr civilministern utgår från den något optimistiska synen på saken, att båda kamrarna i dag skulle fatta enstämmigt beslut, kunna vi nog äfven hysa den förhoppningen, att äfven om det icke skulle så ske, och det skulle bli någon skillnad mellan besluten af den beskaffenheten, att en sammanjämkning blir möjlig det i alla fall endast skulle blifva några få dagars skillnad mellan författningens utfärdande under de gynnsammaste förhållandena och under dessa mindre gynnsamma. Och efter den beräkning, som herr statsrådet här gjorde, torde det äfven under ogynnsamma förhållanden nog visa sig ganska lätt såväl att få ut den kungliga förordningen i god tid, som att kunna få valkuverten utdelade inom de olika valkretsarna. Ja, jag tror således, att det vore önskligt, att kammaren följde utskottet och beslöt, att författningen genast träder i kraft, ty utsätter man tiden härför till den 1 maj, innebär det snarare ett hån än en eftergift, och därför är min bestämda förhoppning, att kammaren helt och hållet skall lämna reservanternas yrkande i denna punkt utan afseende.

Jag anser mig äfven böra yttra några ord mot de talare, som här framhållit, att man dock borde besinna, att kommunernas indelning i särskilda valdistrikt är det viktigaste och det, som i främsta rummet skulle kunna underlätta deltagandet i valen. Detta erkänner ju äfven utskottet ganska tydligt i sitt betänkande och uttalar att det är synnerligen beaktansvärdt att få en sådan indelning i valdistrikt till stånd, men liksom Kungl. Maj:t icke funnit möjligt att på den korta tid, som stått till buds, framkomma med alla de förändringar i våra kommunala författningar, som däraf skulle betingas, lika litet har utskottet under den ännu kortare tid, som stått detsamma till buds, kunnat uttänka allt, som skulle behöfva förändras för att möjliggöra en sådan indelning. Vi få nämligen besinna, att här är det fråga om ganska egenartade val, som hittills förrättats på kommunalstämma. Kommunalstämma kan ju icke inom samma kommun förrättas samtidigt på flera håll. Antingen skulle den karaktären hos valen, att de förrättas på kommunalstämma, förändras, eller också har man en annan föreslagen utväg med successivt förrättade val i olika valdistrikt genom att så att säga fortsätta kommunalstämman ena dagen efter den andra. Det är törhända ej omöjligt, men det förutsätter också en stor förändring i våra nu gällande kommunala bestämmelser.

Det är ju också förenadt med vissa svårigheter att

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet
(Forts.)*

afgöra, hur man skall göra med röstlängden, som ju hittills är en och odelbar. Hur skall den kunna fördelas? Hur skall den nu bestämda justeringen af röstlängden ske? Huru skall det ordnas med afseende å röstning genom fullmakt? Skall man vara berättigad att använda fullmakt endast inom det valdistrikt där man själf röstar? Allt detta måste bestämmas, och det är äfven många andra bestämmelser, som måste iakttagas. Jag tror därför, att man skulle ställa till en betänklig oreda, om man nu gjorde försök att komma fram med förslag i den vägen.

Utskottet har, såsom betänkandet visar, noga beaktat saken och till och med uttalat sin bestämda förhoppning, att denna betydelsefulla — särskildt för de nordliga delarna af vårt land, såsom herr Mörtzell framhöll, så betydelsefulla — fråga måtte vinna sin lösning, redan under nästkommande år, så att de nya bestämmelserna måtte kunna tillämpas vid landstingsmannavalen under år 1914. Icke är det väl skäl i att man, därför att man icke kan få allt på en gång, kastar bort det lilla man kan få. Kanske det man får icke är så mycket, men det är dock något, som Riksdagen önskat och som är af stor betydelse. Låt oss därför för tillfället nöja oss med detta och se till, att den stora förändring, man önskar beträffande valkretsindelning, må komma nästa år.

Jag tror fullt och fast, att det är önskligt, att denna kammar nu tar utskottets förslag, sådant det föreligger, såväl beträffande valdagen som beträffande valsättet och främst af allt beträffande tidpunkten för lagens trädande i kraft.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! På grund af den lilla inblick, jag fått i detta lagförslag, finner jag anledning att, i den mån det rör min hemort, under en kort stund be att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Det är af mer än en orsak, som denna lag har betydelse för oss. Hvad beträffar den allmänna tekniken vid dessa valförrättningar, så kan man icke säga, att den i våra kretsar mottagits med sådan välvilja, att detta skulle vara något skäl för att vi skulle ha så brådtom med att antaga denna lag. Om vi taga i betraktande den osäkerhet — om jag så får säga — som här röjer sig i de olika framställningarna därigenom, att Kungl. Maj:ts förslag, utskottets förslag och de många reservanternas förslag alla gå i olika riktningar, så tyder detta enligt mitt förmenande därpå, att det ännu råder en ganska stor osäkerhet i uppfattningen om, huruvida en valförrättning på det sätt, som denna nya vallag skulle föra fram, verkligen skulle bli till den allmänna båtnad, som därmed egentligen åsyftas. Jag har för min del

hvarken af lagförslaget sjelft eller af den därom förda diskussionen kunnat finna, att denna lagförändring, är af någon särskildt brådskande art, och kan på grund däraf icke heller föreställa mig, att vi så snart behöfva antaga den.

Beträffande själfva valtekniken skulle jag vilja fråga: hvad är det, som garanterar för att man genom de nya anordningarna verkligen bättre skulle kunna trygga valhemligheten, om nu denna nödvändigt skall tryggas? För min del kan jag icke inse, att någon garanti därför vinnes. Jag betraktar denna sak alldeles från samma synpunkt, som jag så många gånger hört framhållas ute i bygderna. Den stora allmänhetens tankar om alla dessa valtekniska förslag, som framkomma, utmynna i följande yttrande, som man ofta får höra: »Alla dessa invecklingar och hopkrånglingar, det är något, som uppfinnes hos höga vederbörande, ty de ha icke annat att göra.» Jag vill dock icke därför säga, att vi skola slopa detta förslag, men jag anser icke, att det är tillbörligt att påskynda antagandet af ett lagförslag, som ej är fullständigt, som går ut på att bevara valhemligheten i så svaga former, om jag så får säga. Jag tror för min del, att åtminstone hvad mina yrkesbröder beträffar, så äro vi icke fega i detta afseende, utan vi ha ännu så mycket kraft och mod kvar, att vi icke äro rädda för, att vare sig den ena eller den andre skall få reda på, hur vi röstat. Detta är ett skäl, hvarför jag finner mig nöjd med att få stanna vid de förutvarande anordningarna med slutna sedlar.

Dessutom anser jag, att den nya anordningen med »fönsterkuvert», som nu af utskottet föreslås, är alldeles precis densamma som den vi ha i den vikta sedeln. Några skäl för denna äro ju påpekade här i debatten af den förste ärade talaren, och det finnes äfven andra skäl. Jag har för min del haft nöjet — jag kallar det nöjet — att förrätta valen eller vara valnämndens ordförande i min kommun vid valen till riksdagen. Jag hade då tillfälle se, huru nervösa valmännen blefvo under de nya förhållandena, då de skulle använda sig af alla dessa tekniska detaljer: att krypa in bakom valskärmen, smussa in sin valsedel i valkuvertet o. s. v. Det vållade, enligt hvad jag kunde finna, en mängd egendomligheter, hvilka nog i mångt och mycket bidragit till alla de fel, som blifvit begångna vid valen. När nu detta kuvert »med fönster» skall användas, så kan det inträffa här, såsom det inträffat många gånger vid riksdagsmannavalen, att man, då man öppnat valkuverten, funnit, att en valman jämte sin valsedel stoppat in äfven en annan papperslapp, detta på grund af den nervositet, som griper den mindre vane, när han skall tränga sig fram till valskärmen och stoppa in sin sedel, utan att någon ser honom. Då kan det hända vid öppnandet af kuvertet, att röstsiffran kommer att antecknas just på den papperslapp, som i misstag smugit sig med in i kuvertet. I så-

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

dant fall vore den vikta sedeln mycket bättre, ty den blir åtminstone icke kasserad.

Jag har äfven sett andra förhållanden, som kommit mig att misstro det myckna fjäsket för att bevara valhemligheten. Det har, åtminstone i våra bygder, visat sig, att valmännen till stor del, trots förmaningar, inne i själfva vallokalen visat sina valsedlar, innan de gingo till valskärmarna. Det kunde ju ingen hindra dem från. Jag har berättat detta endast för att visa, att valmännen icke äro rädda för att visa, huru de rösta, och jag betraktar det som svenskt, att man icke offerar så mycket på fegetens altare.

Jag vill emellertid icke sätta mig emot, att vi taga de där nymodiga sakerna, då så många önska det, men icke går jag med på dem därför, att jag tror, att någon af mina yrkesbröder är rädd för att säga ifrån hvad han tänker. Ty den, som har en ärlig öfvertygelse och en ärlig tanke, han behöfver icke bevara sin valsedel hemlig, han behöfver icke fjäska med att icke visa någon hvad han tänker. Den svenska själfständigheten bör i lagstiftningen uppmuntras i stället för att förfuskas.

Detta är hvad jag velat säga om valtekniken.

Hvad däremot beträffar förslaget om att valen skulle hållas på en viss dag, så betraktar jag det för min del, och jag är säker om, att alla eller åtminstone nästan alla, — undantag kanske finnas — kommuner äfven betrakta det såsom ett angrepp mot den kommunala friheten i vårt land, detta att vi skola på lagstiftningens väg tvingas att taga denna fråga såsom en särskild fråga för sig, då den under så lång tid har varit under kommunalstämmans handläggning.

Hvad sedan beträffar förslaget att taga söndagen till den särskilda valdagen, så kan man däremot ha mycket att invända, åtminstone i våra bygder. Att lösrycka detta val ifrån kommunalstämmans handläggning, så att säga, skulle först och främst icke vara att nå det åsyftade målet, nämligen att alla valmän skulle få bättre tillfälle att deltaga i valet. Det har visat sig mer än en gång, att så varit förhållandet vid enskilda valtillfällen. Vår första ordinarie kommunalstämma ha vi öläningar för sed att i allmänhet hålla på en hvardag. Den bevistas i regel flitigt af kommunens röstberättigade medlemmar, ja, jag vågar säga mera flitigt än gudstjänsten i kyrkan. Detta gör, att om det skulle ställas till med en kommunalstämma på söndagen, och endast denna fråga skulle föreligga, så är det min öfvertygelse, att ett mindre antal röstberättigade skulle komma att deltaga i detta val.

Och hvad beträffar det lilla antal industriarbetare, som finnas på Öland, så möter det inga svårigheter för dem att komma till valförrättning på en hvardag, därför att afstånden hos oss icke äro längre, än att arbetarna, som i regel sluta sitt arbete kl. 6 e. m., godt kunna hinna från sitt arbete till vallokalen, om

endast de valtimmar användas, hvilka hittills ha användts för val till riksdagsmän i Andra kammaren, nämligen kl. 6—8 e. m.

För öfrigt finnes det ju en bestämmelse om att man får använda fullmakt, och så vidt jag kan förstå — jag är dock icke riktigt på det klara därmed — så är det föreliggande förslaget mening, att man icke får innehafva fullmakt för mer än en person, ehuru det står, att »till valmannen utlämnas ett valkuvert för hans egen del och ett dylikt kuvert för hvarje annan röstberättigad, för hvilken han uppgifver sig vilja utöfva rösträtt». Jag tror emellertid, att dessa ord, »hvarje annan» kunna komma att ganska mycket mistydas.

Det må emellertid vara, härmed huru som helst. Jag tror icke, att industriarbetarna hindras, att deltaga i landstingsmannavalen, äfven om de förrättas på söckendag, ty vid industrien på Öland, nämligen cementfabriken är sådan anordning genomförd, att halfva antalet arbetare arbeta åt gången. Alltså kunna de äfven få under arbetstiden fullgöra sin rösträtt.

Ett annat förhållande, som jag också vill peka på, är det, att vi visserligen hafva små kommuner, men å andra sidan också sådana, som äro jämförelsevis stora, när det gäller att bedöma deltagandet i allmänna beslut. Jag syftar härvid på norra och södra Böda socken, hvilken jag kan säga utgöra ett bevis därför, att om valdagen skulle förläggas till en söndag, så skulle en mycket liten del af den sockens befolkning komma att använda sin rösträtt, det kan jag försäkra. Och af hvad skäl? Jo, ifrågasvarande socken indelas, kan man säga, i två delar, den s. k. Böda norra sockendel och Böda södra sockendel. Förhållandena i gudstjänstafseende äro sådana, att i den södra sockendelen bevisar man gudstjänsten i kyrkan, medan man i den norra sockendelen håller sina gudstjänster — flitigt besökta för öfrigt — i det s. k. bönehuset. Kommer man om söndagarne till norrsocken, har man sålunda sockenmännen i norra delen församlade där, och kommer man åter till södra sockendelen, har man dess befolkning samlad vid kyrkan. Följden skulle därför blifva den, att, om den socknen skulle välja på en söndag, så skulle det komma att ställa sig så, kan man säga, att man, särskildt hvad beträffar den norra sockendelen — där för öfrigt hela kronobetjäningen och jägarbetjäningen samt alla skogsarbetare utom en massa landtmän ha sin hemvist — rent af skulle komma att genom ett dylikt arrangement lägga hinder i vägen för dess valmän att fullgöra sin rösträtt, då man nämligen kan utgå därifrån, att deras religiösa nit i hvarje fall utesluter möjligheten af ett försummande å deras sida att bevista de förenämnda bönestunderna.

För min del kan jag således icke se, att det finnes något skäl, att vi böra antaga det förslaget, att det skall i lag utsättas en särskild valdag. Därigenom skulle så många olägenheter uppstå

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
kommunalstyrelse
på landet.*
(Forts.)

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.
(Forts.)*

icke minst beträffande den förut nämnda inskränkningen af den kommunala bestämmelserna, som man kan säga är någonting, som de kommunala myndigheterna sätta värde på. Jag anser också, att, skola vi vara fria svenska män, så skola vi också hålla på den svenska friheten, så att denna icke allt för mycket kring-skäres. Äfven detta utgör för mig ett skäl ytterligare att icke gå med på att kommunalstämman skall beröfvas sin frihet att äfven i det stycket handla i öfverensstämmelse med egna intressen.

Att nu kunna åstadkomma, att denna lag så hastigt skall träda i kraft, utan att därmed samtidigt uppstå några fel, några misshälligheter, några tvister, några rättegångar rent af, det förefaller mig orimligt trots den försäkran, som jag från statsrådsbänken hört i det hänseendet. Det är omöjligt att lyckligt genomföra ett dylikt hastverk, och detta trots det att utvecklingen ur hastighetssynpunkt sedt har gått ganska långt. Ty det blir alltför kort tid det här skulle blifva fråga om före lagens ikraft-trädande, hvarvid jag särskildt vill framhålla, att det bör lämnas rum för vårt lands kommunalstämмоordförande att något sätta sig in i den nya lagen. Väl må kunna sägas, att det genom tidningspressen och på annat sätt ställts i utsikt, att en sådan lag skulle komma och komma i den och den riktningen. Men detta erbjuder i och för sig ingen säkerhet ute i bygderna, att lagens innehåll skall kunna utan ytterligare villkor tillämpas. Därför ville jag för min del begära, att just dessa kommunalstämмоordförande skola ha någon tid att sätta sig in i hvad lagens mening är för att icke göra alltför många felsteg i fråga om dess handhafvande. Och trots all försäkran om möjligheten att i god tid få ut dessa omnämnda valkuvert förefaller det mig, äfven med tanke på de mycket goda kommunikationer vi numera fått, vara en ren orimlighet att kunna i tid utsända dem till alla Sveriges håll och kanter. Ty kommunalstämмоordförandena bo icke alla vid poststationer eller utmed järnvägarna, utan måste mången gång ha särskilda postbud, som skola föra ut posten till dem. Jag kan icke se något rimligt sätt, på hvilket man så skyndsamt, som erforderligt vore, skulle med anlitande af till buds stående hjälpmedel få ifrågavarande trycksaker utdelade — om nu icke vederbörande skulle taga aviatören Cederström till hjälp, hvilket väl ändå icke är möjligt.

Låt därför vår lag, som här skall stiftas, inväxa på ett sundt sätt och på ett lugnt sätt i folkets medvetande. Då hafva vi glädje af att vi stifta lagar och förordningar. Men skola vi låta lagarna öfverrumplingsvis komma fram till vårt folk, så kommer det att skada i såväl den ena som andra riktningen, det är min öfvertygelse.

Hvad beträffar de här afgifna reservationerna, så skulle jag, som herrarna kunna förstå af mina här uttalade åsikter, knappast kunna i stort sedt vara nöjd med någon annan reservation

än professor Clasons. Men då förhållandena nu äro sådana, som de äro, och då jag för min del ändå icke är af den ullen, att jag vill sätta mig emot en utveckling, som möjligen kan för framtiden visa sig vara nyttig och nödvändig, vill jag för att åtminstone undanröja de absoluta svårigheter, som skulle göra sig gällande, om utskottets förslag här skulle tagas, dock stanna vid att yrka bifall till den reservation, som afgifvits af herr Jansson m. fl. Och jag gör det i den lifliga öfvertygelsen, att, göra vi någonting annat, ästadkomma vi ett virrvarr, kan man säga, ifråga om tillämpningen af denna nya kommunallag, något som kommer att återfalla på lagstiftarne, och då jag nu är en af dem, vill jag icke bära ansvaret för ett sådant förfarande.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Jansson m. fl. afgifna reservationen.

Herr Byström: Herr talman! Jag skall begränsa mig till att säga några få ord rörande valdagen.

Jag vill då först säga, att när den kungl. propositionen framkom, tillhörde jag dem, som icke tyckte, att det förslag, som däri förekom rörande valdagen, var i allo tilltalande. Herr vice talman antydde i sitt anförande, att han knappast trodde, att det vore så många, som skulle hafva betänkligheter emot att ha dessa val på en söndag. Han tycktes emellertid ha kommit underfund med, att de dock äro ganska många. Jag tror också, att det är ganska många i vårt land, som icke gärna se, att söndagen blir i onödan en valdag af detta slag. Det har ju framkommit yttringar härom från exempelvis en del frikyrkliga predikanter i den riktningen, och vi veta, att från en del statskyrkokopráster ha samma önskemål uttalats. Dessa önska att om möjligt få valen förlagda till en annan dag än söndag. Detta har jag velat framhålla utan att därmed hafva sagt, att det under alla förhållanden är orätt af en, som håller på söndagen såsom en dag om hvilken det heter: »Tänk på att du helgar hvilodagen», att vid ett val på den dagen kasta sin sedel i valurnan. Detta nu ifråga om Kungl. Maj:ts förslag rörande valdagen.

Så kommer jag till utskottets förslag, i hvilket det blifvit föreslaget rörande landsbygden, att valen skola ske på Marie bebådelsedag. Detta tycker jag vara ett klokt och bra förslag. Jag tillhör nämligen dem, som icke alls tro, att exempelvis Marie bebådelsedag är att jämställa med en vanlig söndag, lika litet som jag tror, att någon extra helgdag är att jämnställa med en vanlig söndag. Ty en söndag och dess firande grunda sig på ett gudomligt bud, som säger: »Sex dagar skall du arbeta, men på den sjunde skall du hvila.» Hvad man i öfrigt rörande högtidsdagar har gjort, må anses vara godt, men det må kommas ihåg, att det har mycket af det mänskliga hos sig och sålunda är af beskaffenhet, att det mycket väl kan ändras. Jag vill där-

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*
(Forts.)

för för min del biträda förslaget om att Marie bebådelsedag må få bli valdag i här ifrågavarande afseende.

Af detta mitt yttrande förstå också de närvarande, att däri ligger ett af skälen, hvarför man enligt min mening icke bör gå med på herr Janssons m. fl. reservation. Hans förslag kan nämligen föra med sig, att valen bli i onödan förlagda till en söndag i stället för på Marie bebådelsedag. Där dylikt kan undvikas, anser jag det vara klokt och bra att så sker. Ute på landsbygden synes man vara böjd för att förlägga sina valdagar till söndagar eller möjligen helgdagar. Så var åtminstone fallet vid det senaste stora valet. Genom herr Janssons framställning, som innebär en valfrihet härvidlag, skulle det säkerligen snarare bli en söndag än en annan dag, som blefve valdag. Med afseende å städerna har utskottet också, synes det mig, lyckligt löst frågan, jag finner mig kunna i allo i denna sak tillstyrka utskottets förslag.

Herr Hansson i Bäck: Herr talman, mina herrar! Det är mig en kär plikt att till utskottets samtliga ledamöter uttala ett tack för den välvilja, de visat oss, herr Persson och mig, vid behandlingen af vår motion. Jag skulle också vilja yttra mig något om åtskilligt, som sagts här, i reservationerna.

När jag läser igenom vallagen, sådan den nu här ligger för oss, så tycker jag mig finna, att lagen är sådan, att den tillförsäkrar oss, så att säga, sabbatsfrid, ja rent af sabbatshelg. Under själfva valet få nämligen inga tal hållas, heter det, inga tryckta eller skrifna upprop utdelas, utan lagen säger, att det skall gå stilla, anständigt och ordentligt till.

Nu har man uppträdt här och sagt, att det hade varit bättre, om valdagen förlagts t. ex. till en måndag. Härvidlag är emellertid jag af en alldeles annan åsikt. Hade valdagen blifvit förlagd till en måndag, då kunde vi vara alldeles säkra på, att det blifvit valmöte på söndagen, och ett valmöte är väl i ock för sig en vida mera otreffig tillställning, än det är att gå fram och tyst och stilla antingen på upprop eller efter anmälan aflämna sitt votum och sedan gå sin väg. Det har också sagts, att man kunde bestämma lördagen i stället såsom valdag. Men de personer, som hysa den åsikten, ha framställt sitt förslag härom af den anledningen, att ett val vore något så otrefligt och icke alls något stämningfullt, således något, som icke alls passade att företaga på en söndag. Men skulle det då, vill jag häremot invända, vara angenämare att vara med om ett sådant val på en lördag, då man ju därigenom hade anledning befara, att man skulle få sin söndagsro och söndagsfrid störd?

Vi ha icke först nu varit med om att ha kommunalstämmor på söndagen, det är fastmer en ganska allmän praxis ute på landsbygden. Man har hållit på med det år efter år, och man har icke alls i detta afseende gjort sig något samvete, åt-

minstone i de flesta fall af att ta del i sådana stämmor, och där göra sitt till för att stämmans beslut skulle bli sådana, som man helst önskar, att de skola blifva.

Jag kan inte heller förstå, att det vore alls något att föredra att t. ex. förkasta söndagen som valdag och välja någon annan dag i veckan, ty då skulle under alla omständigheter de dagar, som gå före valdagen, vare sig det vore helgdagar eller andra dagar, bli sådana dagar, då valmöten hölles och många strider komme att utkämpas, ingen vet till hvems fördel.

Vidare är det en annan sak, som jag är rädd för, att man här för mycket betonat. Man vill nämligen, göra tillämpning utaf ett bud i den mosaiska lagen, som faktiskt icke tillhör oss, nya förbundets folk. Den saken vill jag ha betonad. Jag tror naturligtvis äfven jag på nyttan och värdet af, att söndagarna hållas i helgd, men jag tror icke att de vanhelgas genom att man, som fallet är t. ex. i våra bygder, i massor kommer till kyrkan, sitter där på förmiddagen och hör Guds ord och därefter, när predikan är slut och gudstjänsten är öfver går till vallokalen och aflämnar sitt votum och sedan kan gå hvart som helst. Vallagen drar försorg om, att man denna dag icke ens får veta resultatet af omröstningen. Man behöfver sålunda icke hänge sig hvarken åt glada förhoppningar eller de obehagliga känslor, som man erfar vid missräkningar, utan man kan gå lugnt sin väg och sköta sin andakt utan att bli störd.

För min ringa del vill jag också inlägga en protest emot att religionen skulle göras till någonting sådant, som hindrar en att fullgöra mänskliga skyldigheter och medborgarplikter. Då vill jag säga, att är religionen sådan, ha de rätt, som säga, att religionen är ett hinder för utveckling och framåtskridande. Men jag vågar bestrida den tanken. Jag är säker på, att religionen har varit till stor välsignelse under tider, som gått. Men jag tror icke mycket på den religion, som i så fall kan tala stora ord om gudsfruktan och trohet, men som hindrar den, som har denna religion, att utföra en plikt, som ändå i detta Guds ord, som vi kalla för bibeln, är tydligt angifven: »Gif åt kejsaren det kejsaren tillhör och Gud det Gud tillhör.» Och när jag går åstad och aflämnar min röst, ja då mina herrar, — det vill jag säga — går jag åstad med den tanken, att jag går min Guds ärenden och utför hans vilja och är lika väl behaglig i hans ögon i denna stund, som då jag går till ett bönemöte eller annat religiöst samkväm.

Här skulle kunna sägas åtskilligt om hvad som yttrats både i reservationen och i tal, men jag skall icke upptaga kammarens tid mera nu. Jag skall bara be att få säga, att om jag också i åtskilliga punkter skulle ha velat få denna lag något ändrad och ha den annorlunda, tror jag dock, att för närvarande det bästa sker, om man nu bifaller utskottets förslag. Jag tror också, att,

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommunal-
styrelse
på landet.

om man gör det, man hjälper en god sak framåt, och jag tror, att om man icke gör det, då påskyndar man andra reformer, andra åtgöranden, som man icke vill skulle ske. Jag tror vidare, att om det här förslaget också faller, det faller framåt, och därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Med herr Hansson i Bäck förenade sig herr *Lundgren* i Björna.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag hade egentligen icke tänkt yttra mig i denna debatt, men under diskussionens gång har jag funnit, att jag bör göra några erinringar.

Då man har skrivit till Kungl. Maj:t för att få fram ett förslag, och detta förslag anses vara af den vikt, att man sedan genom särskild påtryckning yrkar, att det med största skyndsamhet skall komma fram, då väntar man, att det är någonting af synnerlig betydelse, som man har att motse, någonting som är så att säga oundgängligen af behovet påkalladt. Det förslag, som här nu föreligger, är föranledt af två Riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t förra året, nr 139 och nr 140. I den ena af dessa skrivelser har ju hemställts, att åtgärder måtte vidtagas för att valhemligheten vid kommunala val bättre än förut skall tryggas, och i den andra, att åtgärder skulle vidtagas beträffande utlysande af landstingsmannavalen och ordningen vid dessa val.

Det sistnämnda kan ju uttänjas ganska långt, och det pågår också dels på grund af denna och dels på grund af tidigare framställningar grundliga utredningar för omläggning af det proportionella valsättet, så att det skall verka lyckligare m. m. Här ha vi nu två särskilda förslag framlagda med anledning af dessa skrivelser, och det ena går då ut på, att valhemligheten vid landstingsmannavalen skall bättre än hittills bevaras och det andra på, att vi skola få en bestämd valdag. Hvad det förslag beträffar, som i första afseendet framkommit här, med afseende på valhemlighetens bevarande, är här påpekadt, med ganska stort berättigande anser jag, att man kan minst sagdt betvifla, att det ändamål, som man åsyftar, vinnes, ty det förstå vi alla, att om en dylik öppning på valkuverten skall anbringas, som här föreslagits, är det nästan lättare att kunna se färgskiftningarna på de papper, som olika partier kunna använda, trots att de gå under benämningen hvitt papper, än om olika valsedlar lämnas fram. Jag anser därför, att man med det förslag, som i denna del framlägges af utskottet, icke når det mål, som man i den kungliga propositionen afsett.

Och hvad beträffar frågan om valdagen, har nu här föreslagits af Kungl. Maj:t, att söndagen i regel skall bli valdag för landstingsmannaval. Jag har frågat mig själf: hvad är det som

gett anledning till att Kungl. Maj:t särskildt föreslagit söndagen. Kungl. Maj:t har visserligen i propositionen sagt, att man är öfvertygad om, att endast på denna dag hvar och en har största ledigheten att deltaga i valet. Men nu veta vi, icke minst på grund af den diskussion, som här förts, att detta icke alls är förhållandet, utan på många håll äro förhållandena sådana, att man tvärtom därigenom, att man bestämmer söndagen, hindrar de flesta att komma till valen, och för öfrigt, som här påpekats af en talare tidigare, af de yttranden, som myndigheterna kommit med, är det af 130 yttranden bara fem, som förorda söndagen. Då är det märkvärdigt, att man i den kungliga propositionen helt tvärsäkert kan säga, att endast om söndagen blir valdag, det största antalet valmän kan iufinna sig vid landstingsmannavalet. Alltså anser jag icke heller i denna del förslaget vara tillfredsställande, för såvidt man med ett tillfredsställande resultat menar ett, som undanröjer verkliga olägenheter i de rådande förhållandena. Jag tror, att man här vid det försök man gör att undanröja vissa olägenheter, skapar andra i stället. I ena fallet, nämligen; fråga om valhemlighetens bevarande, har man icke ernått det man åsyftar, utan förhållandena bli desamma, och med afseende på valdagen har man skapat nya olägenheter i stället för de förut befintliga.

Jag har också fäst mig vid några yttranden, som här fällts just med afseende på förslaget om helgdagen som valdag, och de ha frapperat mig, alldenstund man just från dessa håll, där man nu vill påstå, att detta icke är något att fästa sig vid, att en del af vårt folk reagerar mot denna bestämmelse, annars brukar framhålla, att man bör hysa aktning för en persons samvetsbetänkligheter. Herr Byström stod här och sade nyss, att Marie bebådelsedag icke var någon sådan helgdag, att man behöfde ta hänsyn till det heliga så att säga i denna dag som sabbat, utan godt kunde använda denna dag till valdag. Men det är dock så, att man på denna dag firar gudstjänst i landets kyrkor. Herr Byström brukar ju vara tolk för den åsikten, att man särskildt skall vårda sig om de samvetsömna, och säkert är, att det här är många, som af religiösa skäl hålla på, att man icke bör fastslå att använda vare sig den ena eller andra gudstjänstdagen för världsliga förrättningar, just på grund af samvetsbetänkligheter. Det förvånar mig sålunda, att den person, som jag nämnde, här nu kan plädera för, att man skall besluta något dylikt. Jag tror, att de i vårt land, som hysa religiösa känslor, kunna vara lika ömma i sina samveten, som de, hvilka t. ex. vägra att fullgöra sin värnplikt, för sitt samvetes skull såsom det heter.

Ja, det är som sagdt åtskilligt, som gör att man verkligen kan undra på, att denna sak har framförts med en sådan synnerlig ifver, ty jag kan icke se, att här i den kungliga propositionen är någonting, som tyder på, att förhållandena äro sådana,

*Angående
ändringar i
förändring-
arna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)

att någon brådska är af nöden. Här har departementschefen sagt:

»Behovvet af ändrade bestämmelser om landstingsmannavals förrättande och om åtgärder till valhemlighetens tryggande synes vara allmänt erkänt, om äfven på flera håll några olägenheter af nu gällande bestämmelser icke kunnat påvisas.»

Är detta någonting, som kan så kraftigt motivera, att man skall vidtaga dessa exceptionella åtgärder för att i största hast få fram någonting dylikt, som det förslag, som här nu föreligger. Vi veta också — dels har det af departementschefen påpekats och dels känna vi det förut — att här är fråga om mycket mera från reell synpunkt värdefulla och reellt bärande bestämmelser med afseende på landstingsmannavalen, enklare och bättre former för landstingsmannavalen. Och det är icke minst påpekat nödvändigheten utaf, att särskilda valdistrikt bli inrättade. Nu har man ju sagt, att detta skall komma på sin tid, och att man därför kan taga detta med lugn och vara nöjd med det lilla vi få, men det lilla vi få är icke af särskild betydelse. Vi skulle då få en författning, som dock gör att kommunalstämmeordförandena få ganska mycket bryderi, och då det föreliggande reformförslaget är af bra litet värde, tycker jag, att vi skulle kunna vänta, tills vi kunna framlägga en reform på detta område, som undanröjer både verkliga och förmenade olägenheter, så att det blir något helt på en gång. Det är ju så, som vi veta litet hvar, att man allmänt i landet klagar öfver dessa högar af lagar och författningar, som kastas ut på folket och att man har ganska svårt att reda sig därmed. Då tycker jag, att man icke bör ytterligare öka antalet nya lagar och författningar, med mindre det verkligen föreligger några verkligt talande skäl för sådana.

Jag ville bara ha detta påpekat, därför att då här vid början af riksdagen det framhölls nödvändigheten af att ett reformförslag skulle komma fram, jag trodde, att det, när det kom, skulle varit någonting af synnerlig betydelse. Nu får jag säga, att det förvånat mig synnerligen, att hvad som nu föreligger kunnat anses vara af sådan betydelse, att man skulle särskildt söka forcera det fram nästan på bekostnad af hvad som helst, ty att det kommer att medföra stort bryderi och olägenheter för många, som skola handhafva författningen, när den kommer ut, är alldeles säkert.

Emellertid vill jag icke yrka afslag, utan jag skall förena mig med dem som yrkat bifall till herr Janssons i Djursåtra m. fl:s reservation, men jag vill dock hafva påpekat, hvad jag här framhållit, ty det anser jag dock vara fakta, som man icke gärna kan bortse från.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman, mina herrar! Det kan kanske synas för mången liksom för den siste ärade talaren,

att det förslag, som här föreligger, icke är, som han uttryckte sig, af någon synnerligen stor betydelse. Ja, vi ha många gånger här i denna kammare fått bevittna, att uppfattningarna varit ganska olika beträffande betydelsen af de förslag som förelegat, och för min del har jag i detta fall en fullständigt motsatt uppfattning mot den senaste talaren. Hvad är det som det egentligen här är fråga om? Jo, mina herrar, här är det fråga om att bereda det stora flertalet af valmännen tillfälle att deltaga i de viktiga landstingsmannavalen genom att fastställa en helgdag som valdag. Det är det viktigaste i förslaget. Vidare är det fråga om att trygga valhemligheten, d. v. s. att införa sådana anordningar vid valen, att icke obehörigt tryck, som nu ofta äger rum, skall kunna utöfvas på valmännen. Det är också af ganska stor vikt. Sålunda tror jag, att om man ser närmare på hvad här är fråga om, man icke skall kunna jäfva påståendet, att här verkligen föreligger ganska viktiga reformförslag. Ty om man nämligen är af den uppfattningen, att äfven de små röstägarna böra beredas tillfälle att såvidt möjligt deltaga i valen, och om man tillika anser, att icke något obehörigt tryck bör utöfvas på valmännen, så måste man enligt min mening erkänna, att de här föreliggande bestämmelserna äro ganska viktiga och af den art, att de böra komma i tillämpning snarast möjligt.

Här har äfven gjorts en del detaljanmärkingar mot utskottets förslag. De ha redan blifvit bemötta, men då de ånyo upprepas kan jag för min del icke uraktlåta att något ytterligare beröra dem. Den siste talaren förmenade, att valhemligheten ingalunda skulle bli tryggad af det förslag, som utskottet här framlagt. Det skulle förnämligast bero därpå, att den utskärning, som utskottet föreslagit på valkuvertets framsida, skulle bidraga till, att valhemligheten röjdes. Äfven andra talare ha framfört samma anmärkning. Ja, mina herrar, det är nog så, att man här icke uteslutande fått se på valhemlighetens tryggande, utan vi ha äfven en annan synpunkt att härvidlag taga i beaktande, nämligen *valsäkerhetens* tryggande. Man kan ju knappast, om tillbörlig hänsyn tages till valsäkerheten, komma till det resultatet, att valhemligheten blir fullständigt tryggad, men jag tror, att utskottet med sitt förslag kommit så långt, beträffande valhemlighetens tryggande, som det under nuvarande förhållanden och med den nuvarande röstskalan är möjligt att nå. Hade vi lika kommunal rösträtt, vore ju saken lika enkel här som vid andra-kammarvalen, men här kommer ju den omständigheten till, att röstetalet måste antecknas, enligt Kungl. Maj:ts förslag på valkuvertet, för att sedan öfverföras till valsedeln och enligt utskottets förslag direkt på valsedeln genom utskärningen, hvilken senare åtgärd bättre tryggar valsäkerheten. Nu säger man: Ja, men genom denna utskärning kan man se, om sedlarne ha en liten nyansering i färgen; valförrättaren kan i alla fall se det. Det är

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*
(Forts.)

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

ju möjligt, att valförrättaren i något enstaka fall skall kunna observera de olika partiernas sedlar i kuverten, men vi få komma ihåg, att detta dock inskränker sig uteslutande till valförrättaren, som tar emot dessa valkuvert. Alla andra torde få svårt för att titta i den där lilla utskärningen på valkuverten. Följaktligen tror jag, att man med denna anordning skall lyckas att trygga valhemligheten så långt, som det för närvarande är möjligt, med hänsyn till valsäkerheten.

Jag skall icke längre uppehålla mig vid detta, utan öfvergå till att säga ett par ord rörande valdagen. Beträffande det skäl, som här anförts af åtskilliga talare, nämligen, att religiösa samvetsbetänkligheter skulle ställa sig hindrande i vägen för många valmän att begagna en helgdag eller en söndag såsom valdag, vill jag säga, att jag för min del är lifligt öfvertygad om, att de personer i vårt land, som utaf samvetsbetänklighet af ena eller andra slaget icke kunna deltaga i ett val på en söndag eller helgdag, torde vara ganska få. Den siste talaren, herr Olsson i Broberg, nämnde att dessa personers samvetsbetänkligheter ju kunde vara lika goda som deras, hvilka hyste samvetsbetänkligheter mot att fullgöra sin värnplikt. Det var ju en udd, som var riktad mot herr Byström, men jag kan icke uraktlåta att taga upp den och påvisa hvad skillnaden blir i det ena och det andra fallet. De värnpliktsvägrare, som ha samvetsbetänkligheter, dem burar man helt enkelt in i fängelse. Det har staten ansett vara riktigt. Hvad inträffar i det här föreliggande fallet? Jo, här inträffar ingenting annat än att den, som har samvetsbetänklighet mot att deltaga i val på en helgdag, helt enkelt får låta bli, och konsekvenserna bli ju inga andra än att han icke har kunnat få något inflytande på valet, om det nu är så, att samvetsbetänkligheterna sträcka sig så långt, att han icke heller ansett sig kunna lämna fullmakt till en annan röstande.

I anslutning härtill vill jag äfven yttra några ord med anledning af herr Janssons i Djursätra anförande. Herr Jansson framhöll, att föregående år, då frågan om de ordinarie kommunalstämmornas hållande på söndag här behandlades, det då var en del reservanter, som hade vissa uttalanden, gående ut på, att det icke med hänsyn till vissa religiösa intressen, vore lämpligt bestämman, att alla ordinarie kommunalstämmor skulle hållas på en söndag. Han nämnde också, att äfven jag var reservant, men hvad han icke nämnde var det, att jag för min del icke hyste några som helst betänkligheter emot att de ordinarie kommunalstämmorna skulle hållas på en söndag; min reservation innehöll förslag därom. Jag har velat framhålla detta, då det är möjligt, att reservanternas ställning förra året ytterligare kommer att utnyttjas i debatten här.

Slutligen, då det nu, som sagdt, är fråga om att bereda det stora flertalet af valmän i landet tillfälla att utan större svårighet

deltaga i landstingsmannavalen, tror jag vi kunna vara öfverens därom, att om det syftet skall nås, det icke nu finnes någon annan möjlighet därtill, än att valet i kommunerna på landsbygden får förläggas till sön- eller helgdag. Här i detta fall har det ju varit möjligt för utskottet att gå de samvetsömna till mötes så till vida, att man föreslagit Marie bebådelsedag, som nu ifrån åtskilliga religiösa håll icke betraktas som någon vidare helig dag och icke alls, som man säger, kan jämföras med en söndag.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Sålunda kan jag icke annat än förorda utskottets hemställan, då jag anser, att de skäl, som anförts mot densamma, icke uppväga de fördelar, som skulle bli en följd, om förslaget här bifölles. Jag tillåter mig alltså, herr talman, utan att nu längre våga upptaga tiden, yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Hallén: Herr talman! För att icke alltför mycket utsträcka tiden för denna debatt skall jag be att bara med några ord få beröra en fråga, som här föreligger, nämligen frågan om den lämpligaste valdagen. Till såväl mig som öfriga prästerliga ledamöter af Riksdagens kamrar har inkommit en skrivelse, som jag tager mig friheten återgifva, då den är synnerligen kort: »Vårt folks andliga och kroppsliga hälsa kräfver söndagshvila och söndagshelgd. Från skilda håll i vårt folk sträfvar man efter ett allt bättre tillgodoseende af dessa behof. Det nu till Riksdagens behandling föreliggande förslaget om att söndagen skulle i lag fastställas såsom politisk valdag är ett steg i alldeles motsatt riktning. Allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse, som är förvissad om att utvägar kunna och böra finnas för att underlätta fullgörandet af dessa medborgerliga plikter utan inkräktande på söndagens hvila och helgd, uttalar därför sin vissa förväntan, att detta förslag icke må vinna framgång. Centralstyrelsen är ock fast öfvertygad om att detta dess uttalande stödjdes af en samfäld mening och förhoppning hos det stora flertalet af det svenska kyrkofolket, lekmän som präster.» Denna skrivelse var undertecknad af verkställande utskottet i Allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse, och såvidt jag hört rätt, har den visst också kommit vederbörande utskott tillhanda. Där talas visserligen om det olämpliga i att förlägga dessa politiska val till söndag, men då ju utskottsmajoriteten frångått den meningen och i stället rekommenderar Marie bebådelsedag, kan det ju synas, som om den där synpunkten förlorade något af sin aktualitet.

Jag vill i alla fall, då det likväl ifrån religiöst tänkande håll reses betänkligheter äfven mot, att den helgdagen användes till valdag, be att få göra några påpekanden. Det kunde väl finnas någon rimlighet i en sådan där samvetsbetänklighet, om förhållandena voro så, att den omstridda helgdagen, jungfru Marie bebådelsedag, vore en verkligt religiös *folkdag*, vore en

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.
(Forts.)*

dag, då svenska folket i stort sedt samlades för att uppbygga sig med de religiösa tankar, som utmärka Marie bebådelsedag, d. v. s. trossatsen om jungfrufödelsen och den obefläckade afvelsen och de trosbegrepp som därmed sammanhänga. Nu veta vi allesammans, hvilken ståndpunkt vi än intaga i religiösa frågor, att detta ingalunda är fallet. Det är tvärtom så, att jungfru Marie bebådelsedag är en af de minsta och obetydligaste helgdagar, vi ha kvar; den är ju också en kvarlefva från den katolska tiden. Jag ber särskildt att få påpeka, hvilket denna kammare har sig bekant, att inom kyrkomötet af kontraktsprosten Ljungqvist från Ockelbo väckts förslag om att såväl jungfru Maria bebådelsedag som midsommardagen skulle afskaffas såsom helgdagar och firas endast som nationella högtidsdagar i allmänhet, just därför att, som han påpekade, de sakna verkligt religiös betydelse. Denna motion vann visserligen icke kyrkomötets bifall, men har nog framtiden för sig. Just när man betraktat detta faktum, tycker jag, att den religiösa betänkligheten mot att använda denna helgdag till valdag, förefaller skäligen ihålig.

Till slut vill jag för min del ha sagt, att när man på detta sätt vill anlägga en religiös känslsynpunkt i en sådan fråga, tycker jag, att det sannerligen finnes områden, där den kunde göra sig verksam och rörlig med betydligt större förutsättningar att kunna uträtta någonting godt. Jag tänker bara på, hur jag för en liten stund se'n af en ledamot i denna kammare hörde omnämnas, hur han för sin del under 16 år icke kunnat åtnjuta någon söndagshvila mer än tre söndagar, och bakom honom stå säkerligen tusentals människor af de arbetande klasserna i vårt land, som icke alls ha denna söndagshvila och alls icke kunna känna den söndagshelgd, som man nu så ifrigt gått ut att försvara. Jag tror, att det vore synnerligen lyckligt, om de religiöst tänkande och kännande i vårt land i stället ville inrikta sitt intresse på ett sådant område att bidraga till att skapa verklig söndagshelgd och söndagshvila åt vårt folk. Då tror jag också, att deras religiösa motiv skulle bättre uppskattas än i den nu föreliggande frågan.

Herr Andersson i Fallsberg: Herr talman, mina herrar! Med tack till utskottet för den välvilliga behandling, det har låtit vederfaras min motion, och med hänvisning till att utskottet, när det gällt att bestämma Marie bebådelsedag som valdag, upptagit mitt förslag, tror jag mig icke behöfva på något sätt vidare motivera mitt yrkande i detta fall.

Jag ber dock att få göra några små invändningar mot de framställningar, som gjorts under debatten. Den förste ärade talaren sade, att om han för egen del fått vara med om att besluta om valdagen i utskottet, han skulle ha röstat för Marie bebådelsedag, men sedan synes han vilja resonera bort skälen för

utskottets förslag i detta fall. Han säger då, att i Norrland är Marie bebådelsedag ungdomens dag i särskildt hög grad. Ja, jag känner icke, hur det kan vara. I Malmöhus län får ungdomen då till Köpenhamn, påstod han; hvad det beträffar har jag fått den upplysningen af en ärad riksdagsledamot här från Kristianstads län och sålunda från Skåne, att ungdomen i Malmöhus län får till Köpenhamn *alla* söndagar, och skulle det vara någon dag de särskildt begagna till dessa resor, skulle det vara annandag pingst. Talaren nämnde sedan, att man i Östergötland brukar fara till Omberg. Jag gjorde mig äfven i det fallet förvissad om, hur det förhåller sig med denna uppgift. Men det lär där vara på samma sätt som i Östergötland att ungdomen får till Omberg, liksom ungdomen i Malmöhus län får till Köpenhamn, mest på annandag pingst. Jag skall sålunda be att få detta inlägg rättadt och uppgiften öfverflyttad från att gälla Marie bebådelsedag till annandag pingst. Det gläder mig, att den ärade talaren har omtanke om ungdomen, men jag hade icke trott, att hans omtanke för ungdomen skulle sträcka sig så långt, att han skulle lämna den frihet till nöjen och resor på en dag, som särskildt lämpar sig för direkt nationella ändamål.

Mina motiv för motionen angaf jag kort och godt: det var praktiska skäl. Jag vill räkna det såsom praktiskt att försöka få de valberättigade med så långt som möjligt, när det gäller politiska val. Jag sade i somras under valstriden: »Ni må vara högermän eller tillhöra någon af vänsterfraktionerna, det är emellertid af betydelse, i synnerhet under genombrottets tid, att hvarje man, som har rösträtt, kommer med, ty har han lämnat sin röst, utbildar han sig under tiden och skaffar sig medborgerlig mogenhet.» Det är af ofantligt värde för litet hvar och samhället i sin helhet, det är min upfattning.

Hvad beträffar frihet för kommunerna att välja söndag eller någon annan dag, vill jag säga med tanke på, att det är nödvändigt, att de, som icke råda öfver sin tid, så mycket som möjligt få tillfälle att deltaga i detta val och med hänvisning till de skäl jag anført för detsamma, att det är af vikt, att få en bestämd dag. Om kommunalstämman skulle bestämma valdagen, d. v. s. en ändring i fråga om valdagen, gick det i allmänhet så, att endast några få komme med och fattade det beslutet, och det kan icke vara riktigt och kan ej vara kammarens mening.

Den ärade representanten från Öland framhöll så lifligt, hur vi skulle fostra vårt svenska folk till manlighet och till att icke vara rädda. Han framhöll då, hur i hans kommun de ordinarie kommunalstämmorna voro allmänt besökta. Så är tyvärr icke förhållandet hemma i min trakt, men jag förvånade mig öfver, att folket, då det går så allmänt till de ordinarie stämmorna i talarens, skulle vara så nervöst, när det gällde riksdagsmannaval. Så är icke förhållandet i min hemtrakt; där kommo

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*
(Forts.)

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.

(Forts.)

valmän, som aldrig varit på kommunalrummet förr, och voro rätt intresserade, och då valnämnden icke intog någon särskildt bister min, höll det goda lynnet i sig, tills de förrättat det viktiga värfvet. Jag fruktar, att denna svenska manlighet kan ta sig egendomliga uttryck många gånger, och vill inte vidare yttra mig om den saken.

Talaren hyste också betänkligheter i fråga om hur det skulle gå till med tolkningen af författningen. Därom säger såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets förslag, att i det fallet skall tillämpas, hvad som finnes angifvet i lagen om kommunalstämmor.

Herr talman, jag har, som sagdt, icke mycket att anföra. Min motion har vunnit så gynnsam behandling af konstitutionsutskottet, att jag endast utöfver hvad jag sagt har att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen, som emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, gaf härefter ordet till

Herr Edén som yttrade: Herr talman! När herr talmannen nyss i sin egenskap af konstitutionsutskottets utförande upptog till bemötande de anmärkningar, som voro riktade emot utskottets förslag, så kunde herr talmannen påpeka, att i stort sedt de opponenter, som uppträd i denna kammare, ändå med rätt stor välvilja hade behandlat utskottets försök att lösa de ganska kinkiga frågorna. Jag kan för min del endast instämma uti detta och säga, att äfven jag har detta intryck. Men jag skulle vilja genast fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att den ståndpunkt, som dessa ärade reservanter från denna kammare sålunda intaga, alldeles uppenbart icke har någon anklang uti den Första kammaren. De reservationer, som äro afgifna af Första kammarens representanter i utskottet, gå vida längre i sitt motstånd mot utskottets förslag. En reservation vill för närvarande inskränka hela reformen till att endast upptaga en del tämligen indifferent bestämmelser i vallagen och lämna både valhemligheten och den gemensamma valdagen utanför; det är herr Clasons reservation. En annan reservation, den af flertalet representanter från Första kammaren stödda, som närmast afgifvits af herr Ekman, har i sin ordning vid sitt accepterande af en del af utskottets förslag fäst sådana villkor, att det är en uppenbar orimlighet att tänka sig, att de, som stå på utskottets ståndpunkt, skulle kunna om dem förena sig. Herr Ekman och hans medreservanter fordra sålunda att valet *under inga förhållanden* får utsättas på en söndag, och de fordra vidare, att distriktsindelningen *i den form*, som herr Ekman har föreslagit den, ovillkorligen skall införas i landstingsförordningen.

Samme reservant, herr Ekman, har för öfrigt med tre in-

stämmanden alldeles brutit stafven öfver både valkuverten och valskärmarna och för sin del icke alls velat vara med om dessa åtgärder till valhemlighetens skyddande. Jag gör dessa påpekanden därför, att det bör för kammaren vara klart, att den situation, i hvilken vi gå att besluta i denna fråga, visst icke är så enkel, som om det gällde att bestämma sig för konstitutionsutskottets förslag, å ena, eller den från Andra kammaren gjorda reservationen, å andra sidan. I stället föreligger en fullständig splittring inom den grupp inom utskottet, som vi få kalla för oppositionen; medlemmarna af denna opposition från de båda kamrarna hafva icke kunnat ena sig om något förslag, med hvilket man egentligen kan för hela oppositionens del räkna. Redan detta gör, enligt min åsikt, att denna kammare bör hafva klart för sig, att den enda verkligt fasta punkt i den nuvarande situationen, om man vill komma till ett resultat, är utskottets förslag. Hvilken af reservationerna man än vänder sig till, så har man, såvidt jag kan förstå, ingen utsikt att omkring en sådan reservation vinna någon som helst enhet. Utskottets förslag är det enda, som uppbares af en samlad mening inom Riksdagen.

Efter denna belysning af frågans faktiska läge skall jag i korthet upptaga en del af hvad som här i denna kammare anförts mot utskottets förslag i olika delar.

Jag skall då icke dröja länge vid frågan om valhemlighetens skyddande. Ty det är uppenbart, att om också här och hvar hafva uttalats farhågor, att valhemligheten icke skulle blifva tillräckligt skyddad med de valkuvert, försedda med utskärning, som utskottet ansett sig böra föreslå, så har det dock icke på något enda håll kunnat visas någon bättre metod. Med sina svagheter är dock denna metod den bästa hittills föreslagna, och det är ju en gammal god regel, att man i ett sådant läge som detta gör hvad man för ögonblicket kan göra och öfverlåter åt framtiden, att, om det kan ske, skaffa hvad som kan återstå. Utskottet har för sin del pekat på en sådan utväg, då utskottet uttalat, såsom utskottets ordförande omnämnde, att det för sin del anser det vara lämpligt, att inom en snar framtid om möjligt stadgas, att valsedlarne skola vara fullkomligt lika till format och papper för alla partier. Men detta förutsätter uppenbart, att i så fall blanketter måste tillhandahållas af de offentliga myndigheterna. Och att redan nu gå till en sådan anordning har man icke ansett sig kunna göra, innan någon utredning om därmed förknippade förhållanden — kostnader, sättet för distribution af blanketterna o. s. v. — kunnat företagas. Så mycket är visst, att valhemligheten är med utskottets åtgärder väsentligen bättre skyddad än den är nu, och den är skyddad ungefär så mycket som vi, med iakttagande äfven af valsäkerheten, för närvarande kunna åstadkomma. Det borde då, förefaller det mig, vara tillräckligt skäl att acceptera det förslag, som nu framkommit.

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*
(Forts.)

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.
(Forts.)

Nu har visserligen en representant från Öland uppträtt och med viss styrka gjort gällande, att han för sin del icke är så osjälfständig, att han vill hafva något skydd alls för valhemligheten. Han anser, att det kan vara lika så godt utan något sådant skydd, och han skulle väl vara färdig, förmodar jag, att också afstå från det skydd, som man redan fått för riksdagsmannaval. Jag tror emellertid icke, att det är den allmänna meningen ute i landet, att vi vilja vara med på dylika åtgärder, och den ärade talaren får ursäkta mig, att hans uppfattning af valhemligheten förefaller mig endast kunna förklaras däraf, att man i hans hemtrakt, är så pass säker på majoritet inom det parti han tillhör, att han därför tycker, att det är lika godt att hafva valhemligheten oskyddad. För öfrigt kunde man anmärka, att denna morskhets, som nu hos den ärade talaren tagit sig uttryck, blir mindre öfverraskande, när man vet, att den ärade talaren representerar Alböke socken på Öland. Den socknen har ju nys gjort sig riksbekant. Men huruvida vi skulle önska, att den sortens morskhets, som i denna socken är till finnandes, skall sprida sig öfver landet, vill jag lämna åt kammaren att afgöra. Och till sist är det påfallande att med all den säkerhet, som den ärade representanten från Alböke visade, han dock nödgades befara, att äfven efter hans erfarenhet de som skulle gå till val kunde bli nervösa och stoppa in både det ena och andra i valkuvertet. Det förefaller mig, som om denna nervositet icke stode i samklang med hans säkerhet och själfständighet.

Allt sammantaget tror jag att vi kunna tryggt lämna åsido de olika anmärkningarna om sättet för valhemlighetens bevarande. Den fråga, som det egentligen öfver hufvud taget kan vara något skäl att diskutera i denna kammare, är nog frågan om valdagen jämte frågan om lagens ikraftträdande.

Beträffande valdagen har man från flera håll här återigen upprepat de ofta hörda anmärkningarna ur principiell synpunkt mot söndagen såsom valdag. Jag förstår icke rätt hvarför man skall äflas att fortsätta diskussionen om söndagens lämplighet. Här är ingen söndag föreslagen; utskottet föreslår Marie bebådelsedag, och det har från de mest olika håll i och utom kammaren erkänts, att denna dag icke i folkmeningen jämställs med en söndag. Herr Nyström, min ärade vän på Stockholmsbanken, har visserligen gjort gällande andra anmärkningar mot Marie bebådelsedag. Men det är med sann tillfredsställelse jag konstaterar, hvilket jag också väntat mig från det hållet, att anmärkningarna gå icke ut på, att den dagen hålles så helig, att den af det skälet ej kan stadgas som valdag, utan tvärtom gå ut därpå, att den är en *nöjesdag* för olika trakter i landet, och att vi *därför* icke böra röra vid den. Det är verkligen en rätt öfverraskande vändning. Jag tror dock icke, att vi skola vara så ömhjärtade med afseende på nöjesdagar af denna art, isynnerhet

då de icke äro allmänna, och jag kan icke underlåta att instämma med herr Andersson i Fallsberg, när han i fråga om herr Nyströms ömhet om skåningarnas Köpenhamnsresor anmärkte, att om vi skola söka efter en söndag eller helgdag, då skåningarne icke resa till Köpenhamn, så vore han rädd för att man icke skulle finna en enda. Ungefär på samma sätt lär man väl, såsom herr Andersson i Fallsberg också anmärkte, nödgas besvara anmärkningarna om dagens nöjesbetydelse äfven på andra håll i landet.

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

Viktigare är tydligen den anmärkningen, som herr Jansson i Djursåtra formulerat, och som fått uttryck i hans reservation, nämligen den, att fastställandet af Marie bebådelsedag såsom valdag skulle strida mot kommunernas frihet. Man anser, att kommunerna böra åtminstone hafva rätt att, om de vilja, fastställa en annan valdag.

Jag skall då först bødja att få påminna om, att när den ärade talaren på Skaraborgsbänken i detta sammanhang uppläste ett yttrande af mig, som fölls i föl, när det gällde en diskussion om möjligheten att fastställa alla ordinarie kommunalstämmor till söndagar, så är det ju alldeles uppenbart, att han nu sökt tillämpa detta mitt yttrande på en sak, som är af helt annan beskaffenhet. Hvad det då gällde var den frågan, huruvida man skulle anse sig kunna lagstifta därom, att *alla* ordinarie kommunalstämmor under året ovillkorligen skulle hållas på en söndag. Detta är en sak. Mot det förslaget kan man efter mitt förmenande uppställa de anmärkingar, som då gjordes och som ledde mig till slutsatsen, att det icke kunde vara riktigt att göra en sådan lagstiftning. Stadgandet att *alla* ordinarie kommunalstämmor borde hållas på söndag skulle innebära, att man skulle ovillkorligt förhindra en kommun att hålla sina stämmor, när den så vill, på annan dag, om den finner det lämpligare, och det kan jag icke vara med om. I fråga om den motionen gällde det verkligen den kommunala friheten.

Här är saken emellertid en helt annan. Här gäller det icke alla ordinarie kommunalstämmor, utan här gäller det en anordning för ett enda val, ett val, som äger rum hvart fjärde år och icke återkommer oftare. Om kommunalstämman vill förena vanliga ordinarie ärendens behandling med detta val på Marie bebådelsedag, så kan den enligt utskottets förslag göra det. Men om kommunalstämman icke vill det, om den vill hålla stämman för de normala ärendena på annan dag, så kan den göra så. Det enda, som i utskottets förslag fastställes, är att landstingsmannavalen skola hållas på Marie bebådelsedag, och om än detta sker i form af en kommunalstämma, så *behöfva* dock där inga andra ärenden förekomma, om icke kommunen själf bestämmer det. Det är en helt annan sak. Det är, såvidt jag förstår, ingenting annat än ett öfverförande på landstingsmannavalen och tillämpning på dem i något bestämdare form af den regel, som nu gäller

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)

och mycket länge har gällt för riksdagsmannaval till Andra kammaren. Vi veta, att valet till Andra kammaren icke förrättas på dag, som kommunen bestämmer, utan på dag, som bestämmes af vederbörande myndighet. Förut var det domhafvanden, som bestämde dagen; nu är det Konungens befallningshafvande. Och lika väl som Konungens befallningshafvande kan fastställa valdag för riksdagsmannaval till Andra kammaren, lika väl bör en offentlig myndighet, det må vara Konungens befallningshafvande eller Kungl. Maj:t och Riksdagen, kunna fastställa en valdag för landstingsmannaval. Ett dylikt fastställande innebär icke, att man gör något ingrepp i den kommunala friheten.

Sedermera kan det ju alltid blifva tal om, huruvida det är en fördel, att dagen för landstingsval skall vara gemensam för hela landet. Jag har dock ännu icke hört någon anmärkning göras i den delen, och jag tror, att det borde vi kunna enas om, att det är en gifven fördel att hafva en fast valdag, som alla personer på förhand känna, så att alla kunna inrätta sig för just den dag valet skall försiggå, och som utesluter den i längden ingalunda angenäma agitationen från kommun till kommun, som nu helt naturligt förekommer, då valet utsätts till olika dagar i olika kommuner.

Jag tror således, att de skäl, som tala mot det ovillkorliga fastställandet af alla ordinarie kommunalstämmor till söndag, icke hafva något alls att göra med den fråga, som här är före, nämligen fråga om en valdag för landstingsmannaval.

Jag skall emellertid tillägga ännu några anmärkningar i denna punkt. Om Riksdagen och Kungl. Maj:t skulle antaga herr Janssons reservation i fråga om valdagen, skulle däraf, såvidt jag förstår, för det första kunna följa, att på kommunalstämman komme, för hvarje gång ett landstingsmannaval skall förrättas, att föras en särskild strid om den frågan, huruvida valet skall ske på Marie bebådelsedag eller icke. Herrarna kunna vara öfvertygade om, att det i de flesta kommuner finnes en stor del röstberättigade, som vilja hafva valet på Marie bebådelsedag, under det att det väl mångenstädes också finnes andra, som icke vilja hafva det. Sålunda skulle hvart fjärde år gräl om den saken återkomma, hvilket ju icke kan vara något eftersträfvansvärdt. Därtill kommer, hvilket jag särskildt skulle vilja framhålla, att herr Jansson i sin reservation, ehuru han icke vill gå med på, att Marie bebådelsedag blir ovillkorlig valdag för *alla* kommuner, dock har velat stadga, att denna dag skall ovillkorligen vara valdag för *de* kommuner, som blifva uppdelade i distrikt. I hans reservation är nämligen uttryckligen uttaladt, att rätten att välja en annan dag för landstingsmannavals hållande skulle tillkomma endast de kommuner, som icke äro indelade i valdistrikt, men däremot icke de kommuner, som indelat sig i distrikt. Ty i dessa kommuner och deras distrikt

skulle alltid valen hållas på Marie bebådelsedag. Jag kan icke finna annat, än att detta är en gifven inkonsekvens. Ty ställer man sig på den ståndpunkten, att valen böra hållas på Marie bebådelsedag i kommuner, som äro indelade i distrikt, då må man väl kunna taga den valdagen äfven i de kommuner, som icke indelat sig i distrikt.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Af hvad jag här anfört framgår ju uppenbart, att jag icke kan finna, att verkliga grunder hafva kunnat anföras *mot* ett bifall till konstitutionsutskottets jämningsförslag i fråga om den gemensamma valdagen för landet. Och allra minst kan jag se, att någon sådan grund låg uti den redogörelse för förhållandena uppe i de stora lappmarkssocknarna, som en ärad representant på Västerbottensbänken lämnade för en stund sedan. Ty det är ju gifvet, att de anmärkningar, som han framställde mot denna gemensamma valdag, kunna drabba, så vidt jag förstår, hvilken valdag som helst — anmärkningen om de långa afstånden, anmärkningen att man för valet måste komma till kyrkan, anmärkningen att man helst vill komma till valförrättningen samtidigt med att man har något annat att göra på platsen för valet. Mig förefaller det vara högst sannolikt, att, ifall landstingsmannavalen blifva fastställda till Marie bebådelsedag, kommunalstämmornas ordförande uti dessa stora socknar komma att på lämpligt sätt kombinera kommunalstämmorna med dessa val, vare sig de utlysas dem till samma dag eller till dagen före eller till dagen efter. Och det är ju ungefär den ordning, som redan nu är gällande, enligt hvad herr Mörtzell, om jag förstod honom rätt, anförde. Det kan således icke heller uti dessa socknars särskilda förhållanden ligga något skäl mot en gemensam valdag, som skulle bestämmas till Marie bebådelsedag.

Emellertid har uti diskussionen angående valdagen också förts in ett särskildt moment, som äfven konstitutionsutskottets ordförande var inne på, nämligen frågan angående distriktsindelningen. Jag är då glad öfver att hafva funnit, att i denna kammar icke någon har på något sätt underkänt utskottets enhälliga och varma intresse för att få den saken ordnad på lämpligt sätt. Men jag vill särskildt anmärka, att, när det intresset i herr Janssons reservation har tagit sig uttryck däruti, att han i lagtexten omnämner en distriktsindelning, så synes mig den formuleringen, långt ifrån att vara lycklig och till fördel för denna princip, tvärtom i detta sammanhang vara fullständigt förfelad. Herr Janssons reservation innehåller, att med afseende på kommunalstämmas rätt att förlägga landstingsvalet till annan dag än Marie bebådelsedag skall gälla det förbehåll, »att då kommunen är indelad i valdistrikt, stämman skall hållas inom samtliga distrikten på Marie bebådelsedag». Jag har redan sagt, att jag tror, att det kommer att blifva lämpligt att ställa det på det viset. Men att nu uti en lagtext sätta in en sådan princip, utan

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.

(Forts.)

att det finnes det allra ringaste utfördt angående *sättet* för distriktsindelningens genomförande, *det* kan väl ändå icke vara rimligt. Herr Ekman i Första kammaren har i sin reservation verkligen utfört en distriktsindelning. Detta slags distriktsindelning kan jag icke gilla, men den är dock i hvarje fall utarbetad, och för *honom* är det därför fullt berättigadt att hänvisa till densamma. Men att hänvisa till en distriktsindelning i *den* reservation, som *icke* innesluter någon bestämmelse om denna indelnings förverkligande, är, såvidt jag förstår, alldeles orimligt. Och detta borde redan i och för sig vara tillräckligt att göra herr Janssons reservation i den delen oantaglig.

Jag tror således, att man äfven på det håll, där man sätter ett särskildt värde på distriktsindelningen, gör rätt uti att hellre gå konstitutionsutskottets väg. Låt den saken hvila till nästa år, då vi i god tid få tillfälle att behandla den och tänka öfver den, och låt oss icke nu låsa fast oss vid något som helst uttalande, innan vi sett, huru förslaget praktiskt sedt kommer att taga sig ut.

Går jag till sist från dessa anmärkningar angående valdagen till frågan angående den tid, vid hvilken lagen lämpligen skall kunna träda i kraft, så skall jag först och främst be att få erinra om, att, icke annat än jag kan förstå, den utaf herr Nyström gjorda anmärkningen om »omöjligheten», såsom han uttryckte sig, att få lagen tillämpad i år, utaf herr civilministern redan blifvit så starkt bemött, att någon »omöjlighet» uppenbart icke är till finnandes. Herr civilministern har visat, att det går mycket väl för sig med en publicering utaf den blifvande lagtexten — om den kommer till stånd — i så god tid, att den hinna till alla Sveriges kommuner, så att den i dem kan tillämpas. Jag skulle kunna tillägga, att, för det fall att någon kommunalstämmoordförande redan skulle hafva hunnit att utlysa stämma för valet, när denna kungörelse kommer, ett fall som är särskildt framhäfdt i herr Clasons reservation, så finnes det ju icke den allra ringaste svårighet i att denne ordförande på grund af den nyutkomna lagen utlyser en ny stämma eller, rättare sagdt, att han gör en ny pålysning med upphäfvande af den först utlysta stämman och med utsättande af en ny. Äfven därtill finnes tillräcklig tid, det kan efter herr civilministerns upplysning icke bestridas. Hvad åter herr Nyström anförde angående svårigheten att i tid anskaffa de stadgade valkuverten, har herr civilministern likaledes bemött. Och till hvad han anförde vill jag endast lägga, att, om en enda firma kan inom fjorton dagar åstadkomma 300,000 valkuvert, huru många valkuvert skulle icke hela Sveriges pappersfirmor kunna åstadkomma inom samma tid, eller t. o. m. inom en vecka? Det är ju alldeles uppenbart, att, om vi ville, vi skulle kunna öfversvämma landet med valkuvert, både kuvert med ovala och kuvert med rektangulära öpp-

ningar. Någon svårighet i afscende å valkuverten kan väl ändå icke på allvar göras gällande. *Ifall* det nu finnes någon enstaka aflägsen socken, dit dessa fabricerade valkuvert icke nådde fram, får man ju för öfrigt komma ihåg, att det ju i alla händelser, icke är något hinder, att man där köper vanliga kuvert och med egen hand skär ut öppningarna. Det är icke alls sagdt, att kuverten skola vara fabriksinässigt gjorda, och så pass händiga torde nog våra kommunalstämмоordförande vara, att de kunna göra äfven den saken.

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*
(Forts.)

Huru jag än ser denna fråga, angående möjligheten att få lagen att träda i kraft, kan jag icke komma till annat resultat, än att man har i hög grad öfverdrifvit svårigheterna, och att man, när man ser dessa svårigheter som öofvervinneliga, gör detta af den grund, att man uppfattar hela proceduren på ett byråkratiskt och formalistiskt sätt. Men byråkratism och formalism vid tillämpningen af en ny valordning böra vi ha vuxit ifrån. Redan den förra regeringen har visat sig, när det gällt snabba handlingar och snabba underrättelser, förstå att väl använda alla moderna kommunikationsmedel, både telegraf och telefon. Jag är fullt öfvertygad, att den nuvarande regeringen och civilministern skola lika väl förstå sig på att använda dessa medel. Taga vi saken praktiskt, möter säkert icke någon öofvervinnelig svårighet att kunna tillämpa lagen genast.

Betraktar jag slutligen frågan, såsom den nu föreligger i sin helhet, skall jag först påpeka gentemot herr Olsson i Broberg, att det är icke riktigt, när han säger, att något behof af denna lagstiftning icke föreligger. Det är icke riktigt redan därför, att Riksdagen i fjol enhälligt uttalat sig för, att en lagstiftning af denna art bör komma till stånd. Och det borde vara ett vitsord, som gäller äfven för den talaren. Men hans påstående är icke riktigt äfven därför, att, såsom hvar och en af oss, som har någon beröring med folket ute i bygderna, väl torde hafva personlig erfarenhet utaf, det på många håll, kanske i de allra flesta delar af landet, råder en liflig önskan, att man också beträffande landstingsmannavalen skall få samma skydd för valhemligheten och samma bestämmelser om formerna för valens förrättande, som nu tillämpas vid riksdagsmannavalen. Det ena valet är lika viktigt som det andra. Och man anser sig hafva samma rätt till sådan god och reglerad ordning vid det ena valet som vid det andra.

För det andra måste jag säga, att, när man mot denna bestämmelse anser sig böra åberopa den personliga frihetens grundsats, när man slår sig till riddare för friheten, i och med det att man söker förhindra valdagens utsättande till Marie bebådelsedag — då må väl detta kunna sägas vara ett underligt frihetsbegrepp. Man vill så noga skydda en person från att behöfva gå till vallokalen eller skriva ut en fullmakt, för val på denna dag, men man vill icke skydda de många tusen, tiotusen,

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.

(Forts.)

ja kanske hundra tusen, som hafva svårt att med den nuvarande ordningen öfver hufvud taget komma fram till vallokalen. Det är denna senare frihet, friheten att öfver hufvud taget kunna vara med i valet, som nu behöfver hjälp. Och det är den friheten, som först Kungl. Maj:t och sedan konstitutionsutskottet på bästa sätt sökt att skydda.

Till sist må jag väl särskildt få anmärka med hänsyn till läget för denna kammare, att man här sannerligen har skäl att gifva ett *bestämdt* uttryck åt den önskan, att det skall blifva någonting utaf med reformerna i landstingsförordningen. Det finnes intet annat medel att göra detta, än att med en så stark majoritet som möjligt fatta beslut om bifall till konstitutionsutskottets förslag. Hvad utgången kan blifva af diskussionen i Första kammaren, vet man ju ännu icke. Men så mycket är känt, att det redan har från mycket inflytelserikt håll där yrkats afslag på alltsamman. Och efter allt att döma torde Första kammaren få ytterst svårt att kunna sluta sig omkring någon af de reservationer, som därifrån äro afgifna, på grund af reservationernas hela beskaffenhet. Den enda möjligheten att komma till ett resultat nu, såväl här som där, synes mig i grunden vara ett bifall till konstitutionsutskottets förslag. Äfven om den möjligheten icke skulle föreligga, tror jag verkligen, att Andra kammaren vill hafva sagt ifrån, att, få vi icke nu skydd för valhemligheten och praktiska anordningar för valdagen och valens anordning, så skall åtminstone icke ansvaret falla på Andra kammaren.

I detta anförande, under hvilket herr talmannen återtagit ledningen af förhandlingarna, instämde herrar *Ericsson* i Vallsta, *Larsson* i Säby, *Karlsson* i Fjäl, *Sundström*, *Jansson* i Edsbäcken, *Engqvist*, *Andersson* i Altofta, *Olsson* i Järnsida, *Janson* i Bråten, *Karlson* i Västtomten, *Danielsson* och *Sandberg*.

Därefter yttrade:

Herr Fornander: Herr talman, mina herrar! Under den förda diskussionen hafva alla de synpunkter, som varit bestämmande från båda sidor framförts på ett sådant sätt, att det öfver hufvud taget för mig knappast återstår något annat än att med den lättast möjliga hand söka utplocka något af det myckna, som i denna diskussion kan vara värderikt att taga vara på, då kammaren nu går att besluta i denna ganska viktiga fråga.

Såsom redan är framhållet, hafva inom utskottet reservationerna från denna kammare och utskottsmajoriteten öfver hufvud taget varit öfverens, om man frånser två särskilda moment, och det är då det är fråga om den stadgade valdagen och den tid, då lagen skall träda i kraft. Emellertid äro enligt mitt förmenande båda dessa synpunkter af så afgörande betydelse, att kammaren har allt skäl att aktgifva på de förhållanden, som reser-

vanterna påpekat. I stort sedt kan jag för min del ansluta mig till hvad, som här från vår sida blifvit uttaladt af herrar Nyström och Jansson i Djursåtra. Jag ber likväl att, utom hvad de anfört, äfven få särskildt påpeka andra förhållanden, som här under diskussionen varit på tal, och i sammanhang därmed skall jag äfven tillåta mig att något granska de invändningar, som framkommit gentemot vår ståndpunkt.

Hvad beträffar den af Kungl. Maj:t föreslagna valdagen har den inom utskottet enhälligt intagna ståndpunkten varit den, att man ansett sig böra alldeles frångå Kungl. Maj:ts förslag om söndag, eventuellt annandag påsk eller annandag pingst såsom obligatorisk valdag. Därom behöfver jag nu icke vidlyftigare orda, då både ur religiösa och i öfrigt folkliga synpunkter hänsynen till folkets frihet kräfver, att man på t. ex. en annandag pingst, en Marie bebådelsedag eller annandag påsk får efter eget godtfinnande röra sig och sköta sina angelägenheter. En motionär, som här förut yttrat sig, nämligen herr Andersson i Fallsberg, har visserligen kritiserat de uppgifter, som herr Nyström i denna del framförde, i det han sökte göra gällande, att dessa uppgifter voro motsägande, och en annan talare intog för sin del den ståndpunkten, att kammaren icke behöfde fästa afseende vid dessa synpunkter. Herr Nyström sammanförde emellertid alla de olika omständigheter, som beträffande den ena eller andra orten inom hela vårt land äro afgörande med afseende å helgdag eller söndag såsom valdag, och det framgick däraf, att om Kungl. Maj:ts föreliggande förslag i den punkten skulle stadfästas, landsbygdens invånare skulle åsamkas så stora svårigheter, att fullt fog förelåg för att man borde taga hänsyn till deras ställning, då man nu vill stifta en generell lag i detta afseende. Jag skall nu icke uppehålla mig vid denna sida af frågan, då utskottet frångått förslaget om söndag eller annandag påsk eller pingst och för sin del stannat vid Marie bebådelsedag. Beträffande sistnämnda dag skilja sig reservanterna från utskottsmajoriteten af den anledning, att reservanterna anse, att äfven i de fall, då förhållandena äro sådana, att Marie bebådelsedag skulle kunna användas till valdag, man likväl bör inrymma frihet åt kommunen att bestämma sig för eller emot Marie bebådelsedag som valdag.

Det har nu visserligen af herr Edén frambållits, att Riksdagen ju har beträffande riksdagsmannaval beslutat, att valdagen skall bestämmas af Konungens befallningshafvande och att det därför icke är någon större fara, om Riksdagen i lag fastslår Marie bebådelsedag såsom obligatorisk valdag vid val af landstingsmän. Det är dock en betydande skillnad mellan dessa två saker. Riksdagsmannavalen röra ju staten såsom sådan, och i fråga om dem våga icke Riksdagen och Kungl. Maj:t fastställa en för hela landet gällande valdag, men i fråga om en kommunal angelägenhet, då kommunerna, de primära välja represen-

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

tanter till den större, så att säga sammansatta kommunen, landstinget, då vill man utan vidare framtaga kommunerna den själfbestämmningsrätt, som hittills varit dem tillförsäkrad, så att vederbörande i hvarje fall kunnat taga hänsyn till de intressen, som gjort sig gällande hos de röstägande på platsen och deras bekvämlighet i detta fall. Med den utveckling, som hittills ägt rum, behöfva vi väl icke egentligen förutsätta, att något ingripande från statens sida uti denna frihet behöfver göras utöfver hvad genom lagstiftningen redan kommit till stånd, ty huru går denna utveckling? Jo, den går i den riktningen, att beträffande riksdagsmannaval ha af 52 valkretsar 46 haft söndagen till valdag, och i stora delar af landet har äfven vid utseendet af valdag för val af landstingsmän söndagen blifvit därtill utsedd. Jag kan icke förstå, att när på skilda orter den uppfattningen alltmera gör sig gällande, att en söndag eller helgdag i dessa fall bör utses till valdag, och detta hittills i allt större utsträckning praktiseras, man nu, när utvecklingen sålunda själf går i sådan riktning, skall behöfva här gripa in och lägga ett band på den själfständighet, som kommunerna i detta fall för närvarande hafva. Jag medgifver visserligen, att det kunnat påvisas fall, då kommunalstämmoordförandena icke tagit behörig hänsyn till önskemålen inom valkretsområdet uti förevarande afseende, såsom inom kommuner där olika samhällslager existera, hvilka där vandla och handla tillsammans, och hvarest — för att nu taga ett särskildt fall — ett arbetarintresse blifvit tillbakasatt. Enligt min tanke är något sådant att beklaga och måste betraktas såsom en felaktighet, som bör afhjälpas, men därför att i det eller det enstaka undantagsfallet sådant förekommit, behöfver väl icke en tvångströja rent af läggas på de enskilda kommunerna i deras själfbestämmningsrätt på detta område.

Nu säges, att man med ett sådant resonemang tillmäter kommunernas själfbestämmningsrätt i detta afseende alltför stor betydelse. Det är ju här blott fråga om att hvart fjärde år lägga ett band på kommunerna i detta hänseende. Javäl, men om nu detta lagförslag går igenom och det nu bestående sambandet mellan ordinarie kommunalstämma och landstingsmannavalet upplöses, så att dessa två förrättningar icke behöfva ske samtidigt, är det ju i alla händelser ett önskemål för vissa kommuner, att den ordinarie stämman fortfarande skall hållas just på samma dag som valdagen för utseende af landstingsmän.

Det har nu här lämnats den upplysningen, att hvad vissa orter vidkommer deras önskan om frihet kommit till uttryck på det sättet, att de förklarar sig icke vilja binda sig vid den dag, som utskottet här har föreslagit, nämligen Marie bebådelsedag. På vissa platser håller man oafvisligen på det krafvet, att med hänsyn till de röstberättigades intressen förrätta dessa kommunala bestyr på en söckendag, såsom t. ex. fallet är på Öland, och på

andra håll önskar man, att en sådan dag som Marie bebådelse-dag må vara fri från alla sådana bestyr. Jag vill i detta sammanhang citera ett yttrande, som under diskussionen i Första kammaren i dag fälldes af biskopen från vårt nordligaste stift, däri han uttalade att hos en stor del af befolkningen inom den finsktalande lappbygden ansåges Marie bebådelsedag såsom den största högtiden på året: då resa de där uppe man ur huse ned till kyrkbyn för att där fira sin gudstjänst och förrätta andra kyrkliga handlingar. Under sådana förhållanden frågar jag, hvad tjänar det till, då det i detta och liknande fall kan uppstå väsentliga svårigheter, att bryta en sedvänja, som hittills varit rådande inom vissa landsändar blott för det lilla ändamål, hvarom nu är fråga, nämligen att för några få orter kunna få en valdag, som passar för kanske ett större antal valmän? Jag vill i det afseendet hänvisa till hvad herr Jansson redan frambållit — hvilket af herr Edén för hans del blifvit bemött — beträffande de synpunkter som framkommo i en reservation afgifven vid 1911 års riksdag med anledning af ett förslag om söndagen såsom lagstadgad dag för samtliga tre ordinarie kommunalstämmorna. Man har därvidlag icke blott att aktgifva på den diskussion, som då kom till stånd, utan äfven på den reservation, som inom konstitutionsutskottet frambars af herrar Nyström, af Callerholm, Ericsson i Vallsta, Edén m. fl. Dessa reservanter säga uti sin reservation — hvilket jag anhåller, att kammaren ville behjerta — att det »utan tvifvel finnes ett stort antal kommuner, beträffande hvilka ett dylikt stadgande icke är behöfligt och inom hvilka man äfven skulle uppfatta det som stridande mot nedärfda och allmänt rådande föreställningar om sabbatens helgd. Den ändring af lagstiftningen, som erfordras, synes icke böra gå ut på något annat eller mera än att bereda möjlighet för de röstägande inom kommun, där en allmännares önskan i en sådan riktning förefinnes, att själfva få afgöra, huruvida de ordinarie kommunalstämmorna eller vissa bland dem skola hållas å sön- eller helgdag.» Nu har herr Edén förklarat, att han fullkomligt vidhåller detta sitt yttrande angående bestämmandet af söndagen för årets alla tre ordinarie stämmor, och i det fallet vill han icke vara med på ett sådant förslag. Men, säger han, detta, som i år behandlas är en annan sak; här är det blott fråga om en extra ordinarie stämma hvar fjärde år. Ja, jag kan för min del icke finna, att det föreligger någon rimlig anledning att frångå den förstnämnda principen. Jag och flera andra från den sida, jag tillhör, ha ju påvisat, hurusom det faktiskt förefinnes sådana nedärfda och allmänt rådande föreställningar om sabbatens helgd, som man icke på något sätt får från statsmakternas sida förtrycka eller förtrampa, låt vara att en hvar af oss själfva för sitt vidkommande måhända icke kan fatta innebörden af detta föreställningssätt och det behof, som därvidlag gör sig gällande. Vi

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

få dock icke sätta oss till domare däröfver, utan vi böra räkna med denna eventualitet och taga hänsyn till dessa förhållanden, när vi öfverhufvud taget ha fria händer att lagstifta så, att det i alla händelser blir möjligt för hvarje särskild ort att få en för densamma lämplig dag.

(Forts.)

Jag för min del hyser en sådan uppfattning med anledning äfven af ett annat förhållande, som jag här vill fästa uppmärksamheten på. Utskottet har, hvad städerna beträffar, lämnat dem frihet att kvarblifva på den ståndpunkt, som för närvarande af dem intages. Då så är förhållandet, att stadsbornas intressen, deras behof af utflykter på landsbygden m. m. under sön- och helgdagarna ha tagits i hägn af utskottet såsom något, hvilket må blifva tillgodosedt, så att icke någon förrättning, pålyst i gällande lag, får lägga hinder i vägen för stadsbornas intressen eller nödvändigtvis binda dem under en viss tid vid staden med dess kvalm utan möjlighet beredas dem att komma ut till landsbygden, då vill jag fråga: Ha landsbygdens invånare gjort sig mindre förtjänta af att få utnyttja och begagna den frihet, som de hittills åtnjutit? Ha de förverkat rätten att begagna denna frihet att bestämman öfver sitt eget kommunala lif, dess organisation och hur där skall handlas? Såvidt jag kan finna, har något sådant icke kommit i fråga. Låt vara att en och annan kommunalstämmodförande vid utsättande af kommunalstämma visat en viss grad af oförstånd, men reservanternas föreslå nu också, att kommunens röstberättigade medlemmar skola själfva på kommunalstämma få ordna denna angelägenhet, och då har man väl den mest tillfredsställande lösning af denna sak. Herr Edén har i denna del sagt, att då skulle hvart fjärde år denna strid upprepas, nämligen striden därom, huruvida vi skola till valdag utse Marie bebådelsedag eller en annan dag. Det ser alldeles ut, som om den stridbare professor Edén skulle vara rädd för en liten skärmytsling på kommunalstämmorna rörande denna sak. Såvidt jag kan finna, äro ju rörelse och strid lifvets allmänna gång öfverallt, så att vi behöfva väl icke vara rädda för att denna sak på en eller annan ort blir omstridd en gång hvart fjärde år. Om det i öfrigt är till ortens och dess befolknings bästa, får man icke rygga tillbaka för en dylik liten möjlighet.

Således finnas enligt mitt förmenande icke några tungt vägande skäl för att stanna vid en bestämd dag såsom valdag i annan mån än att, såsom utskottet här säger, förklara Marie bebådelsedag vara därtill lämplig, och med reservanternas tillägg: annan af kommunalstämma bestämd dag.

Om jag nu till sist skall i likhet med de föregående talarna här äfven yttra mig om lagens tillämplighet, vill jag endast erinra om, att civilministern framhållit, att de farhågor, som här uttalats för, att denna förordning icke skulle kunna komma ut så pass tidigt, att den kan blifva tillämplig i de aflägsnaste

socknarna, icke hafva fog för sig. Jag vill dock fästa kammarens uppmärksamhet på den form, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet gaf sina ord i denna del; han sade, att så vore förhållandet under förutsättning, att kamrarna stanna i lika beslut. Men såsom vi här ha hört, är den förutsättningen ganska problematisk. Skulle det däremot blifva fråga om en sammanjämkning, hvilket man med all sannolikhet kan antaga, såvida det icke t. o. m. blir rent afslag på andra sidan, då är hela förutsättningen för herr statsrådets resonemang undanryckt, och då kan jag åtminstone, som orden föllo, icke sluta mig till, att denna lag skulle komma i tillämpning nu i år. Herr statsrådet förutsatte, att åtminstone den 10:de mars skulle utlysning af stämman kunna ske eller i värsta fall den 17 mars. Men huru de mycket omtalade kuverten skola kunna komma fram, när postgången är så sen, som här förut påpekats, kan jag för min del icke förstå. Jag har satt mig i förbindelse med personer från de norra delarna af landet, kamrater här i kammaren, och dessa ha sina stora tvifvelsmål om, huru det skall kunna lyckas att anordna dessa val i enlighet med det föreliggande förslaget med alla de förberedande åtgärder, som här krävas. Men då så är och då någonting i hela denna kedja lätt kan brista, vållar man med detta lagförslag trassel och olägenheter, valanordningen fördröjes och ett osäkerhetstillstånd uppkommer.

Från hvilken sida jag således än ser denna sak, förefaller det mig, som om Andra kammaren borde fästa afseende vid den välvilliga reservation, som från Andra kammarens högerparti blifvit fogad vid betänkandet. Nu har visserligen herr Edén framhållit, att det är en viss inkonsekvens i denna reservation, i det att en åtskillnad däri göres mellan kommuner, som icke skola delas, och kommuner, som skola uppdelas i valdistrikt. Därmed hafva vi emellertid velat markera, att sådana kommuner, som till sitt invånareantal och sitt yttinnehåll äro så obtydliga, att ett val mycket väl kan fösiggå under samma förhållanden, som hittills varit rådande, må undantagas från distriktsindelning, medan sådan däremot må förekomma i fråga om kommuner med vida ytor och många invånare och där befolkningen kanske är rätt sammansatt med hänsyn till olika intressen.

Herr Edén säger vidare, att vår reservation icke är utförlig. Ja, jag medgifver, att den företer brister i vissa afseenden, men dessa brister utfyllas genom vissa passus i den Ekmanska reservationen. I punkt a) af denna reservation, till hvilken vi för öfrigt i vår reservation hänvisat, säger herr Ekman och hans medreservanter att kommunalstämman må äga besluta, om kommunen skall för landstingsmannaval indelas i valdistrikt, skolandet beslut därom för att vinna bindande kraft underställas konungens befallningshafvandes pröfning och fastställelse. Där är alltså hela frågan löst. Nu säger man, att detta icke kan genomföras nu.

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.

(Forts.)

Såsom jag sagt förut och äfven framhållit inom utskottet, har jag alltid haft tvifvel om, huruvida det skulle lyckas att i år få igenom äfven den enklaste förändring af denna vallag för landsbygdens vidkommande, huru gärna jag än för min del är med om en ändring af densamma. Jag och mina medreservanter ha just med hänsyn därtill icke ryggat tillbaka för att peka på valkretsindelningen såsom varande det kanske väsentligaste i hela det lagstiftningsarbete, som på detta område föreligger.

Jag tillåter mig att yrka bifall till den af herr Jansson m. fl. afgifna reservationen.

Herr *Jespersion* instämde häruti.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! Jag hade egentligen icke tänkt att vidare yttra mig i denna långa diskussion, men då jag i viss mån blifvit uppfordrad därtill, ber jag att först och främst med anledning däraf få tillägga några ord till hvad jag i mitt förra anförande yttrade såsom bevis för, huru olyckligt det skulle vara, om det nu föreliggande förslaget i den form, det nu framkommit, skulle upphöjas till lag. Om, såsom utskottet föreslagit, valdagen i detta fall skulle förläggas till en helgdag, inträder alltid en viss olägenhet. På de håll, där man har dels moderförsamling, dels annexförsamling, är det ju merendels så ordnad, att man på den ena platsen har gudstjänst klockan 10 och på den andra kl. 1. Nu är det i lag föreskrifvet, att val, som förrättas på helgdag, icke få pågå under gudstjänsttid, hvilket väl också är det rätta. Om nu emellertid ett val skall äga rum på en helgdag, skulle i någorlunda stora församlingar med många röstägande valet icke kunna utsättas efter gudstjänstens slut, utan måste hållas före gudstjänstens början, hvilket alltid innebär en olägenhet.

Jag har vidare icke kunnat blifva öfverbevisad om, att jag har orätt i hvad jag här förut framkastade, nämligen att det icke finnes något skäl för, att denna sak är så brådskande. Icke ens herr professor Edéns långa anförande har kunnat öfvertyga mig om, att något faktiskt skäl föreligger, som gör, att vi i detta fall skola ha så brådt. Det har ju äfven från det hållet erkänts, att det är så mycket i denna lag som man måste ställa i utsikt att ordna i en framtid, men hvarför skall man då nu antaga denna halfva lag, så att säga, då ingen verklig fara föreligger? Hvarför kan man icke skjuta upp det hela, så att vi på en gång kunna få saken fullständigt ordnad? Jag framdrog under mitt förra anförande ett exempel på en kommun, där denna lag skulle verka på det sättet att ungefär hafva antalet af kommunens röstberättigade skulle komma att sakna sin rösträtt just på grund af den anordning, som här blifvit föreslagen. Hvarför kan man icke få en sådan viktig sak genomförd, som att de kommuner,

där förhållandena därtill gifva anledning, må kunna indelas i valkretsar? Det är ett rättmätigt kraf, som det är skäl att taga vara på och som bör tillgodoses i sammanhang med förslaget antagande i öfrigt. Hvarför kunna vi icke, som sagdt, lugna oss, så att vi kunna få lagen sådan, att alla kunna vara nöjda med den?

Det vore nog mycket mera att säga om denna sak; jag ber nu emellertid endast att få tillägga ytterligare ett par ord, med anledning af ett angrepp, som riktats mot mig personligen, sedan jag förra gången hade ordet. Hvad då först beträffar min vän från Fallsberg, yttrade han, att mitt tal om nervositet icke var i öfverensstämmelse med mitt tal om självständighet. Jag sade emellertid i mitt anförande, att de personer, som verkligen hade nervositet, när de trädde fram för att rösta, icke voro sådana, som voro vana att bevista kommunalstämmor, såsom herr Andersson i Fallsberg sade, utan det var de andra, som röstade för första gången. Vid de senaste riksdagsmannavalen tillämpades ju för första gången den allmänna rösträtten, och bland de röstande förekom det då många, som aldrig bevistat vare sig en kommunalstämma eller någon annan dylik offentlig förrättning, och då har man icke att förvåna sig öfver, att dessa personer betogos af en viss nervositet, när de trädde in i vallokalen och den ena ledamoten af valnämnden sade: »Där skall ni ställa Eder!» och en annan ledamot kom med en annan befallning. Beträffande sådana personer, som icke ha reda på förhållandena, är det bättre, att de få komma med sin slutna valsedel och helt enkelt gå fram till valurnan och där aflämna sin röst. Det är sådana personer, som kunna blifva nervösa, men icke de, som äro vana att bevista kommunalstämmor.

Jag uttalade äfven betänkligheter för, huru det skulle kunna gå för sig att få denna lag så raskt tillämpad, som man här ämnat, och jag har icke blifvit öfverbevisad i den delen, utan mina betänkligheter kvarstå fortfarande, och jag kan icke därvidlag komma till något annat resultat än det jag förut framhållit, nämligen att reservanternas förslag är att föredraga. Herr Andersson i Fallsberg tycktes i sitt anförande rent af icke vilja hålla på det i den af honom afgifna motionen framkomna förslaget om Marie bebådelsedag såsom valdag, ty han erkände ju, att han gärna skulle kunna gå med på att i stället öfverflytta valdagen till annandag pingst. Men därmed gick han ju äfven ifrån utskottets förslag — om det nu var hans mening eller ej, vet jag icke.

Hvad beträffar herr Edéns inlägg emot mig, kan jag i hans yttrande icke finna annat än en mindre vanlig öfverlägsenhet, som man alltid får skåda och höra från sådant håll. Han använde uttrycket »morskhet», det är väl förmodar jag ett uttryck, som från lärdt folks sida kan användas emot en svensk bonde, som vågar säga sin egen mening. Det hindrar emellertid icke, att

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)

jag därför kommer att våga säga min mening ännu många gånger. Han tycktes äfven ha fått en felaktig tanke — eller kanske var det blott fingeradt? — rörande hvilken del af landet, som jag representerar. Jag vill upplysa herr professor Edén om att Alböke kommun endast har 600 innebyggare, och det är nog professorn bekant, att icke 600 invånare kunna välja riksdagsman, utan att det måste vara några flera; alltså representerar jag nog ett något större område än Alböke. Om jag skulle taga fasta på hvad herr Edén egentligen framhöll, nämligen att vi genom antagande af den lag, som af utskottet förordas, skulle gå just de många hundra tusende valmännens önsknings till mötes, undrar jag dock, om man icke bland dessa hundra tusenden träffar personer af olika meningar. Icke är det väl meningen, att detta förslag skulle drifvas fram just därför, att det skulle vara en viss meningsriktning i vårt land, som finge fördelar däraf. Jag tror tvärtom, att det kommer att träffa alla grupper lika, ty här är icke fråga om att ändra rösträtten, utan endast att bättre bevara valhemligheten. Men det har knappast skett, åtminstone har jag ännu icke blifvit öfverbevisad därom. Att vi ställa oss såsom frihetens riddare, när vi yrka, att kommunerna fortfarande skola få ha sin beslutanderätt kvar, det vågar jag påstå, ty säkert skola de flesta af Sveriges landskommuner gärna se den friheten kvar. Då utskottet lämnar städerna denna frihet, hvarför skulle icke äfven landskommunerna få åtnjuta den? Jag betonar, hvarför skall man kringskära landtmännens frihet nu mera än förr? Det är icke någon förlust att antaga den reservation, som herr Jansson m. fl. aflämnat, däri det säges, att valdag skall blifva Marie bebådelsedag eller annan dag som kommunerna skola bestämma.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt förra yrkande.

Herr Wallin: Herr talman, mina herrar! Det har under debatten flera gånger framhållits, att det icke skulle möta hinder från arbetarnes sida för deltagande i valen, om dessa höllos på hvardag. Af egen erfarenhet vill jag nämna, att i den socken, jag tillhör, pågick senaste landstingsmannaval oafbrutet från kl. 1 på dagen till kl. 1 på natten, och dock var det icke mer än omkring 50 %, som deltog i valet. Under sådana omständigheter är det klart, att om det varit större anslutning, hade det blifvit synnerligen svårt för att icke säga omöjligt att kunna förrätta detta val på en hvardag.

Nu framhålls också, att det icke är svårt för arbetarna att få fritt på en hvardag. Hur är det i verkligheten? Icke i något fall kan man säga, att alla arbetare på en fabrik hafva rösträtt. Måhända är det hälften, som ha rösträtt, men icke flera. Begära nu dessa, som hafva rösträtt, ledighet från arbetet för att kunna utöfva sin medborgarrätt, blir följden den, att

antingen måste fabriken drivas med halfva styrkan eller också måste fabriken stängas, då den hälft, som icke har rösträtt, får gå ut på gatan och slå dank. Det är det, som inträffar, om valdagen utsättes till en hvardag på större industriplatser. Sälunda är det från både arbetares och arbetsgifvares synpunkt lämpligt, att valdagen blir utsatt på sådan dag, att alla utan särskild uppoffring kunna deltaga i valet.

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Nu säger man, att detta gäller industriarbetarne, men icke för landsbygden, för jordbrukarna. Ja, de, som tala om att från böndernas sida det icke möter något hinder att deltaga i valet på en hvardag, tala om en grupp af bönder, nämligen storbönderna, men de tala icke om småbönderna, hvaraf det finnes så otaliga i vårt land. Jag är öfvertygad om, att för dessa småbönder betyda några arbetstimmar på en hvardag lika mycket som för industriarbetarna. Att gå ifrån arbetet på en hvardag betyder nog ekonomisk uppoffring äfven för dem, och jag är öfvertygad om, att många af dem icke anse sig kunna uppoffra något af den ordinarie arbetstiden för att kunna deltaga i valet på en hvardag, och att de äro tacksamma, om valen utsättas på helgdag, när de icke hafva något annat för sig.

Vidare har det sagts, att det skulle vara ett angrepp på gammal häfdvunnen rätt, om Riksdagen skulle besluta, när val skall hållas. Ja, denna häfdvunna rätt, jag tror icke den skulle bli så svårt lidande på detta angrepp. Hvad som blefve ändradt vore den häfdvunna rätt, som de till antalet få ägarna af de stora röstetalen hafva, att kunna besluta alldeles som de behaga till förfång för de många små röstägarna. Det blefve endast en rubbning af denna rätt, som skulle inträffa, men jag tror icke, att det blefve någon fara för den kommunala själfstyrelsen, om en sådan rubbning skulle komma till stånd.

Det har från flera olika håll talats om samvetsbetänkligheter mot att deltaga i val på helgdag, och om plikt-kollisioner som skulle inträffa för de samvetsömna. Jag erinrar mig, huru vi härom dagen hade en annan fråga före i Riksdagen. Det behandlades en fråga om att bereda möjlighet för dem, som af samvetsbetänkligheter ansågo sig förhindrade att bära vapen eller att öfva sig i att bruka vapen mot sina medmänniskor, att slippa det. I denna fråga var det ytterst få af de herrar, som nu uppträda som målsmän för samvetsfriheten, som togo till orda för denna förmån för de samvetsömna. Det var ytterst få, och jag vill påstå, att där funnos dock särskilda skäl för samvetsömbet, när det gällde att befria sådana personer från att bära vapen och öfva sig i vapnens bruk mot medmänniskor och bröder. Då fanns det fog för dem, som ville hålla på människans rätt att icke göra något som hennes samvete förbjuder henne att göra, att hålla på samvetsfriheten. Men när nu denna lilla fråga blåses upp till sådana kolossala dimensioner, då anser

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.

(Forts.)

jag mig kunna säga, att detta är icke annat än att »sila mygg och svälja kameler».

Medan jag är inne på frågan om samvetsbetänkligheter, skall jag be att få säga ett par ord i anledning af herr Olssons i Berg yttrande, emedan han gjorde sig till målsman för dessa samvetsömna. Han talade om, att arbetarna icke hade något hinder att deltaga i valet på en hvardag, därför att de i stor utsträckning hålla frimåndag, och skulle det sålunda icke blifva någon störande rubbning i deras arbete, om de deltog i valet i stället för att fira frimåndag. Hvad är detta? Det är en insinuation mot Sveriges industriarbetare, att de i så stor utsträckning hafva frimåndag, att det icke skulle verka störande på arbetets lugna gång, om de deltog i val på en hvardag. Jag ber att på det bestämdaste få tillbakavisa en sådan insinuation, som icke har något fog för sig. Jag kan icke förstå, huru ett samvete skall vara beskaffadt, som icke känner betänkligheter mot att utslunga en sådan insinuation mot en stor medborgareklass, men väl känner samvetsbetänkligheter mot att deltaga i val på en söndag. Det måste vara ett mycket märkvärdigt samvete.

Man har också sagt, att det är icke nödvändigt eller af så stor betydelse, att valhemligheten skall tryggas. Jag erinrar mig från förra landstingsmannavalet, då jag deltog som biträde åt ordföranden, att det var möjligt för mig att se på hvarje tryckt valsedel som aflämnades, till hvilket parti den hörde. Det är alltid möjligt med det tillvägagångssätt, som hittills användts, att se, hur valmännen rösta. Jag erinrar mig också, hur det redan från början öfver hela landet kom klagomål öfver missförhållanden i detta afseende, att den ena eller andra sökte inverka på valens utgång och hur svårt det var för valmännen att få afgifva sina röster utan obehag. Jag erinrar mig, hur en stationsinspektör hade utverkat sig tillåtelse att låta järnvägspersonalen på särskild tid deltaga i samlad trupp i valet. Valet skedde eljest på det sätt, att de röstande fingo anmäla sig i tur och ordning. Men järnvägsmännen fingo rösta omedelbart, som de infunno sig. De infunno sig i samlad trupp och så placerade sig stationsinspektören så, att han mycket noga kunde öfvervaka huru de röstade. Han hade före valet sökt utplacera bolagsfullmakter hos samtliga järnvägsbetjante. Ett annat fall var, när en större godsägare i församlingen, som hade agiterat bland sina underlydande och sökt utplacera fullmakter, ställde sig omedelbart vid rösturnan och noga granskade röstsedlarna samt aflägsnade sig först, när den siste af hans underlydande aflämnat sina röster. Det är mina egna iakttagelser, och inför sådana fakta anser jag det vara nödvändigt att få valhemligheten tryggad. Och det sista riksdagsmannavalet visar, att när valhemligheten tryggas, blir resultatet helt annat än det varit förut.

Det har sagts, att utskottets förslag är ofullständigt. Ja,

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

det är klart, att med ett orättfärdigt system måste valet bli orättfärdigt i sina konsekvenser. Det, att röstskalan är graderad, gör, att det är ytterst svårt att kunna få den tillämpad på sådant sätt, att den icke kränker någons rätt. Det synes mig vara enklast att ändra bestämmelserna på så sätt, att det blir en röst i likhet med hvad vid riksdagsmannaval är fallet. Den frågan föreligger emellertid icke nu, men den kommer under Riksdagens lopp, och jag hoppas, att man då skall få det ordnad så, att äfven detta hinder undanrödjes och att valhemligheten vid kommunala val därigenom blir fullt tryggad.

Herr Andersson i Knäppinge har talat om »fjäsk» att trygga valhemligheten. Det bör här påpekas, hur det i själva verket förhåller sig med den saken, och om herr Andersson kallar det så — det är möjligt, att han från sin ståndpunkt ser det som fjäsk — så är det likväl icke det. Han säger, att svenska män skola hålla på svenska friheten. Ja, denna svenska frihet! Om det vore så, att herr Andersson och hans meningsfränder vilja bibringa hvarandra den uppfattningen, att den svenska friheten också består i att utan att behöfva utsätta sig för svält och umbäranden få utöfva sin medborgarrätt, få yttra sin tanke och förfäktat den utan att därmed utsätta sig för förföljelser från öfverordnades sida, om han vill bibringa sina meningsfränder den uppfattningen, då kan det vara mening med detta tal, men så länge vi se, att gång efter annan personer blifva förföljda för sina åsikters skull, när de hafva en mening stridande mot sina öfverordnades och förfäktat den, så att de blifva utsatta för svält och umbäranden, kan man icke gå med härfpå. Vår fackförenings historia bär vittnesbörd om otaliga strider för rätten att få tänka och handla efter egen vilja och tillhöra det politiska parti hvar och en vill tillhöra. När sådant än i dag kan pågå, är det icke annat än fraser att säga, att svenska män böra hålla på den svenska friheten, ty man menar icke den verkliga friheten, d. v. s. friheten att tillhöra det parti, som man vill tillhöra.

Af det sagda torde det, herr talman, vara klart, att jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Med herr Wallin förenade sig herrar *Källman, Borg, Lindqvist* i Kosta, *Johansson* i Uppmälby, *Kloo, Törnblom, Hamrin, Borggren, Berg* i Munkfors, *Forssell, Sävström, Svensson* i Skönsberg och *Hage*.

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! Efter detta anförande och de många instämmandena skulle jag ju kunna afstå från ordet, men jag skall i alla fall be att få säga ett par ord. Det förvånar mig, att särskildt en representant från Öland och en från Bohuslän så ifrigt motsätta sig den reform, som här är i fråga. Representanten från Öland är väl som jag född i ett

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på lande.
(Forts.)*

fiskläge eller trakten däraf. Han vet, huru svårt fiskarena ha att kunna komma i tillfälle att på en hvardag deltaga i valet. Han vet, att fiskarena äro fattiga, han vet, att fiskeriet är ett lotterispel. Jag kan segla ut med fiskgarn och komma hem med endast fem kast sill, men jag kan också komma hem med sill, som är värd 100 eller 150 kronor. En fiskare vill icke riskera en sådan förtjänst genom att ligga hemma en hel dag för att deltaga i valet, då detta icke sker på en söndag. En söndag däremot ligger han hemma, men de öfriga dagarna är han ute i arbete. Så är det på Öland, så är det i den trakt, där jag är hemma, så är det säkerligen i Stockholms skärgård, i Bohusläns skärgård och i Blekinge skärgård med dess stora antal fiskare. Nu vill man emellertid icke, att valen skola äga rum på en helgdag, och därmed säger man: Dessa fiskare hafva vi icke med att göra. De må betala skatter, dryga direkta och än större indirekta contributioner, men när det gäller att hafva något att säga till om med afseende på samhällets angelägenheter, då bryr man sig icke om dem.

Något annat är kanske förhållandet med stenhuggarekåren. En stenhuggare kan gå ifrån sin tunna en stund för att vid valdagen deltaga i valet, men för den större delen af arbetare, för arbetare inom pappersindustrien och sågverksindustrien och för många andra industriarbetare är det en ren omöjlighet att på en hvardag komma i tillfälle att aflämna sina röster. En hel del motstånd mot förslaget går endast ut på att hindra sådana fatiga, af skatter hårdt betungade medborgare från rätten att deltaga i valen och bestämma, huru samhällets angelägenheter skola ordnas. Det är här skon klämmer och icke annorstädes. Det är mammons skatter det är fråga om.

Herr Fornander har sagt, att det skulle vara orätt att genom ett bifall till detta förslag lägga en tvångströja på många kommuner, som själfva vilja bestämma, när de skola hafva valdagen. Jag frågar: är det icke hårdt, är det icke orätt att lägga en sådan tvångströja på dessa massor af arbetare, som icke kunna, som jag nämnde, komma i tillfälle att rösta på annan dag än helgdag?

Men det som mest öfverraskade mig var, att representanter för de fattiga trakter, som jag nämnde, förde fram religiösa betänkligheter mot förslaget. Det är skrifvet: »du skall icke missbruka Herrens din Guds namn», och jag menar, att det är ett missbruk af Guds namn att draga in religion och kristendom i debatter och använda religionen i partifejderna, som så ofta sker på högerhåll. Det väcker, som redan nämnts, icke några betänkligheter, när man ser, att pappersmasseindustriens arbetare och, om jag icke tar fel, också sockerindustriens och järnbrukens arbetare och många, många andra slag af arbetare få arbeta på sön- och helgdagar: när vi fira pingst, Kristi uppståndelse, Marie bebådelsedag eller någon annan sådan dag, då väcker det icke

några betänkligheter, att dessa människor få arbeta som slafvar, så att de icke få någon tid att komma tillsammans i sitt missionshus eller sin kyrka för att uppbygga sitt andliga lif.

Jag är säker om, att om vi här i kammaren vilja föra fram ett förslag, som skulle i den mån det är möjligt utan verklig skada för industrien dock leda till, att söndagshvila i högsta möjliga grad skapades, dessa herrar, som nu visa sig vara så samvetsömna, skulle då hafva mycket litet af denna samvetsömhet. Ty det är icke så, herr Andersson, att när striden står mellan Kristus och mammon, får Kristus maka åt sig, icke i alla fall men i bedröfligt många fall. Och jag misstänker — ja, jag behöfver icke säga mer. Den, som var kristendomens stiftare, talade också om något, som han kallade en för Gud och Fadern ren och obesmitad gudstjänst. Kommer herr Andersson ihåg, hvad det var? Något i släkt med detta är att åt fattiga arbetare, som lida under hvardagstrycket, bereda tillfälle att gemensamt gå upp och komma öfverens om att ordna samhällsförhållandena till förmån för de svaga, sjuka, tillbakasatta, dem som Kristus framför allt rörde sig med, så att dessa arbetare få tillfälle att få en materiell grund lagd, så att på denna grund en ny framtid kan spira. Men det vill man icke vara med om utan söker förhindra det. Jag har ingenting att tillägga.

Herr Lundström i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Jag har redan genom mitt instämmande med herr Jansson i Djursåtra angifvet, huru jag kommer att rösta, men då den ärade ledaren för regeringspartiet i denna kammare nyss påpekade, att vi borde betänka den situation, i hvilken vi blifvit försatta, så förefaller det mig, att han där sade ett sant ord, som verkligen ingen behjärtat. Det är verkligen en ganska egendomlig situation, i hvilken Riksdagen nu är försatt genom denna proposition och denna brådska. Det förefaller mig som om man skulle kunna likna den brådska, med hvilken detta förslag framdrifves och den situation, hvari vi befinna oss, med den situation, i hvilken den befinner sig, som jag vill icke säga som den siste talaren med tvångströja tvingas att gifva sin öfvertygelse tillkänna, men som man satt knifven på strupen på för att han skall säga: jag är öfvertygad. Det är märkvärdigt, att detta kommit från just samma håll, där man eljest brukar synnerligen misstycka, då något i sista stund eller hastigt tvingas att passera Riksdagen. Det förefaller som om man här handlade med en morskhets, som icke verkar fullt tilltalande. Jag tror visserligen icke i likhet med den ärade representanten från Öland, att denna morskhets har något särskildt att göra med professorslärdomen, men jag tror däremot, att den är mycket nära släkt med det maktens öfvermod, som vi haft så rikliga tillfällen att bevittna.

Om vi se på den nuvarande situationen, så innebär den,

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

att här föreligger ett lagförslag, som fått på minsta möjliga tid passera konstitutionsutskottet, hvars förslag i alla fall i alla dess viktigare delar är fullständigt olik Kungl. Maj:ts förslag. Detta förslag är sålunda tillkommet på 10 eller 12 dagar, och reservationstiden var till och med så kort, att reservanterna icke hunno få se utskottets motivering, innan de nedskrefvo sin reservation. Det är icke underligt om, som man i Första kammaren yttrat, man kunde vara tveksam äfven inför de afgifna reservationerna och yrka rent afslag.

Det förefaller mig, som om situationen här är sådan: föreligger en sådan brådska, att man skall taga hvad som bjudes? Man frågar sig då: hvad är det som skapat denna brådska, hvari består brådskan? Jo, brådskan består nog däri, att man å ena sidan hoppas, att om lagens tillämpning blir sådan, att valdagen blir lämplig för valen särskildt i industrisamhällena, man sålunda skall kunna drifva fram till valurnorna dem, som man har särskild anledning tro skola kunna göra en till nöjes. Om å andra sidan förslaget skulle falla, då har man något, som man kanske lika gärna önskar enligt hvad som med en uppriktighet, för hvilken man har all anledning att vara tacksam, försäkrats af det liberala partiets ledare i ett tal i Örbyhus, nämligen ett bevis på, att högern icke vill vara med om de enklaste och billigaste reformer, hvilket enligt min uppfattning vill säga: då har man ett ypperligt agitationsmedel till de stundande valen. Detta är den verkliga situationen och det verkliga dilemma. Ett lagförslag i hast tillkommet på slarf, som skall få sin första tillämpning på slarf — det är väl inför denna situation förlåtligt, äfven om man vet, att det kommer att utnyttjas i agitationens tjänst vid landstingsmannavalen, om mer än en står betänksam och anser sig ha rätt att stå betänksam inför ett sådant lagförslag.

Helst skulle jag vilja sluta mig till dem, som yrkat på rent afslag, då det icke är omöjligt, att ett godt förslag skulle kunna framläggas vid nästa riksdag. Men då något sådant förslag icke framställts i denna kammare, så sluter jag mig till herr Janssons i Djursätra förslag, som hindrar åtminstone en första tillämpning af slarf och som ger åtminstone en möjlighet till att bestämmelserna icke göras så hårdt obligatoriska, som det i den nu i hast tillkomna lagen är stadgadt.

Detta synes mig vara den verkliga situationen, och det är detta, som jag, herr talman, ansett att man bort uttala, då diskussionen dragit ut så långt på tiden.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Här ha många af kammarens talare sett många underliga ting. Herr Månsson har sett herr Andersson i Knäppinge födas i eller vid ett fiskläge och sett sill utanför Öland, herr Wallin har sett, att med det förslag, som utskottet kommit med, valhemligheten skulle väl

tryggas. Hade talaren åsyftat Kungl. Maj:ts förslag, då hade jag kunnat förstå honom därför att enligt detsamma skulle valmännen lägga in sina röstsedlar i slutna kuvert och bära fram dem. Men utskottet synes mig hafva ändrat detta därhän, att allt hvad som är ordnad för valhemlighetens bevarande är upphäfdt i och genom bestämmelsen om kuvert med fönster. Herr Nyström påpekade och jag ber att få understryka, att det blott behöfves en liten nyans i färgen på papperet, för att valförrättaren skall kunna se, huru hvarenda valman har röstat. Såvidt jag kan förstå, går det icke att tillstyrka utskottets förslag med något kraftigt betonande af att valhemligheten därigenom skall tryggas. Detta torde bäst kunna ske genom föreskrifter om likformiga och på likfärgadt papper tryckta valsedlar för olika partier, och det är också stäldt i utsikt, att utredning därom senare skall ske och förslag framläggas.

En annan viktig punkt är frågan om indelning i distrikt. Allt detta visar, att här är fråga om en experimentlagstiftning, och skulle man ställa sig på gammal grund för lagstiftningsarbetet, så skulle man helt och hållet söka afvisa sådana experiment. Men Riksdagen har aflåtit en skrivelse, och det finnes ett och annat i förslaget, som synes mig vara godt. Därför vill jag lika litet som den föregående talaren gå på rent afslag. Jag skulle till och med hafva velat stödja utskottets förslag i fråga om valdagen, om det endast funnits möjlighet att göra undantag för de största kommunerna i öfre Norrland; men då så icke är fallet, och då det dock synes finnas betänkligheter emot att binda alla kommuner vid Marie bebådelsedag, tillåter jag mig att här följa reservanternas.

Till sist ett par ord om frågans läge i kamrarna. Herr Edén har uttalat, att därför att det från Första kammaren kommer afslagsyrkande eller i alla fall yrkande på förslag, som gå längre åt ena hållet än det förslag, som framställts här, skulle det vara taktiskt klokast och bäst underlätta lösningen af frågan att här taga utskottets förslag, d. v. s. därför att man skulle kunna tänka sig den möjligheten, att om Första kammaren går långt åt ena sidan, det skulle underlätta ett positivt resultat att här gå så långt som möjligt åt andra hållet. Jag förstår icke denna taktiska klokhet. Jag tror, att vi här skulle komma mycket närmare målet, om kammaren ville antaga herr Janssons och ett par andra reservanternas reservation. Därmed skulle man komma närmare uppfattningen i Första kammaren, och större möjlighet skulle förefinnas att åstadkomma ett positivt resultat vid denna riksdag.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman! Jag skall icke uppehålla kammaren länge; jag ämnar icke besvara herr Månssons insinuationer utan ville endast begagna tillfället att upplysa herr Månsson om att jag alls icke indragit religionen. Det är fel uppfattadt i detta hänseende. Jag har icke berört

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.
(Forts.)*

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet*
(Forts.)

religionen mer, än att jag talade om att församlingsborna hade sina bönemöten där hemma. Hvad beträffar herr Månssons uppfattning om mig, hvar jag är född och hurudana fiskare vi ölänningar äro, förstår jag, att han icke känner något därom eller känner vår ekonomiska ställning, ty vi äro blott småbrukare och fiskare allesammans. Det är den upplysning jag vill lämna. Jag vill icke ingå på något bemötande, ty min uppfattning är, att vi här i Riksdagen skola hålla oss till sak och icke till person, och jag hoppas vid ett annat tillfälle få bemöta talaren.

Herr Hamilton: Talaren på Göteborgsbänken benämnde denna lagstiftning omogen. Det förefaller mig, att så icke är. De lagändringar förslaget innebär äro ej något nytt och lagändringens genomförande hafver länge varit ett önskemål icke allenast i Riksdagen utan äfven uti landet. För oss liberaler är det en plikt att söka bereda tillfälle för folket i de breda lagren att få deltaga i valen i allmänhet och äfven i landstingsvalen innevarande år. En aktad talare på Stockholmsbänken framhöll att man öfverallt hyste farhågor för de lagändringar, som nu föreligga till Riksdagens antagande, men det tror jag icke. Man hyser tvärtom förhoppningar om att dessa lagändringar skola blifva fortast möjligt genomförda. Vill man, att folkets breda lager skola få deltaga i valen, böra dessa utsättas till en sådan dag, att folket verkligen har tillfälle att komma till valen. Min erfarenhet såsom kommunalordförande under ett kvarts sekel gifver vid handen, att därest småfolket skall komma till kommunalstämman måste denna hållas på en helgdag. De ha ingen tid att offra till kommunalstämmor och val under en hvardag. Jag respekterar de betänkligheter, som en aktad talare på Bohuslänsbänken hyste här idag, då de synas hvila på ärliga religiösa skäl, men jag vågar likväl hemställa till honom: Kan det ligga något orätt i att en helgdag, innan man går till gudstjänsten, lägga ned en valsedel i urnan? Kan detta strida emot en kristens plikt? Man har också framhållit, att man icke bör betaga kommunerna rättigheten att själfva bestämma dagen för val eller för kommunalstämma, och att man icke bör inskränka deras frihet. Men det händer ibland, att man måste inskränka den enas frihet för att bereda frihet åt en annan, och här gäller det att åstadkomma lättnad åt en hel samhällsklass att fullgöra en medborgerlig plikt.

Under debatten har också framhållits, att man svårligen skulle kunna genomföra detta lagförslag, därför att tiden icke skulle räcka till, och man har sagt, att folket borde redan långt förut haft reda på, huru valen komme att tillämpas. Men det är ju allenast ett fåtal personer nämligen kommunalordförandena, som behöfva underrättas därom för att utlysa valen. Folket kommer till val den dag, som de af ordförandena därtill kallas. Blott det är tillkännagifvet, att valen skola äga rum på Marie bebådel-

sedag är det tydligt, att valmännen utan vidare komma att infinna sig. Några betänkligheter härvidlag torde man icke behöfva hafva.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Molin* i Dombäcksmark.

Herr Edén: Först några få ord med anledning af den popularitet, som mitt lilla i en hastig vändning tillkomna uttryck »morskhet» tyckes ha vunnit på ett par håll här i kammaren. Jag behöfver knappt säga, att jag tror, att herr Andersson i Knäppinge och jag borde kunna vara öfverens om att med detta uttryck icke varit afsedt någon som helst invändning emot den morsket, som han personligen visade. Jag hoppas, att vi, när vi blifva närmare bekanta, skola finna, att vi kunna vara morska bägge två och på det viset bli goda vänner äfven om vi stundom skulle sammandrabba.

Hvad herr Lundströms anförande beträffar i hvad detta rörer samma sak, vill jag mycket gärna gå med på det som herr Lundström sade, att denna morsket icke på något vis är beroende af »professorslärdomen». Men min ärade vän utgör själf ett lefvande bevis, att den icke heller är oförenlig med samma lärdom.

Efter denna lilla utvikning, som jag icke tror att kammaren egentligen anser alltför starkt inverka på själfva saken, skall jag vända mig till ett par andra punkter, som äro så mycket viktigare i hvad herr Lundström kallade »den föreliggande situationen». Herr Hildebrand har haft ett yttrande, i hvilket han ställt sig på den ståndpunkten, att han finner valhemligheten vara otillräckligt skyddad i det nu framlagda förslaget. Verkligt skydd skulle endast kunna vinnas genom vissa af honom anbefallda anordningar. När jag hörde detta anförande, väntade jag, att herr Hildebrand skulle sluta med att säga, att han på grund häraf måste yrka afslag på utskottets hemställan i denna punkt. Men i stället yrkade herr Hildebrand bifall till herr Janssons reservation, som i denna punkt är identisk med utskottets förslag. Det förefaller mig, som om herr Hildebrand skulle hafva svårt att klarera ut öfverensstämmelsen mellan sina premisser i denna del och den slutsats, till hvilken han kommit. Saken är nog den, att herr Hildebrand liksom vi har den öfvertygelsen, att om också svagheter vidlåda detta system, hvilket ingen förnekar, är det i alla händelser för ögonblicket det bästa förslag, som vi kunna komma till, och det är en gifven vinst, om vi kunna genomföra det. Detta erkännes i grund och botten äfven af herr Hildebrand, om också icke systemet kan garantera fullständig belåtenhet. De ändringar och förbättringar, som längre fram eventuellt må göras,

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.
(Forts.)

utesluta på intet sätt, att vi nu göra hvad som nu är möjligt att åstadkomma.

Herr Hildebrand hade också en annan invändning. Han uppfattade saken så, att om man toge herr Janssons reservation, skulle det i denna situation vara det bästa, ty därmed skulle man närma sig Första kammaren, såsom han uttryckte sig. Nu återstår att se, hvad Första kammaren kommer till för ståndpunkt. Om den, såsom jag fruktar, intager den ståndpunkten, att den afslår både Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, kvittar det lika, huru mycket vi försöka närma oss. Någon sammanjämkning kan då icke komma i fråga, ty man sammanjämkar icke 0 med vare sig 1, 2 eller 3. Då har frågan förfallit. Skulle åter Första kammaren bifalla någon af de vid betänkandet fogade reservationerna, då må jag säga, att då dessa reservationer äro så pass kraftigt tilltagna i fråga om afskärningar af alla möjliga slag från utskottets förslag, så behöfver nog denna kammare intaga en ståndpunkt, som ligger så långt bort som möjligt från Första kammarens, för att det skall blifva något kvar af dess önskemål vid en eventuell sammanjämkning. Det förefaller mig, som om den fördel som herr Hildebrand ser i anslutningen till herr Janssons förslag, alls icke existerade. Saken är helt enkelt den, att herr Janssons förslag i denna kammare är det enda för oppositionen möjliga, därför att herrarna, till trots af hvad en och annan talare säger, känna på sig, att det icke går för sig med hänsyn till önskningarna i landet att ställa sig på den ståndpunkt, som man intager i Första kammaren. Det är belysande, att äfven herrar Lundström och Hildebrand, som från sin utgångspunkt hade bort sluta med ett afslagsyrkande, icke *velat* — jag skall icke gentemot herr Lundströms morskhet säga icke *vågat* — rösta på något annat än herr Janssons yrkande. Så ligger helt enkelt saken, herrarna må nu söka beslöja den på det ena eller det andra sättet. Vi ha inom denna kammare verkligen en känsla af att den reform, som vi här behandla, är något som landet behöfver, önskar och väntar, att vi skola försöka åstadkomma, och *ingen* undgår att påverkas af denna känsla.

Då säger professor Lundström: Den reformen som nu bjudes vilja vi i alla fall icke ha; vi vilja icke ha en reform, som är tillkommen under det man haft knifven på strupen. Under sådana förhållanden vill herr Lundström icke lagstifta. Ja, nu kunde jag ju säga, att om herr Lundström med knifven på strupen tager herr Janssons i Djursätra förslag, lagstiftar han ju också. Men hvad jag bestämdt bestrider, och hvad jag tror hela denna frågas föregående behandling ger mig rätt att bestrida, är, hvad herr Lundström antydde om, att här skulle vara någon omotiverad eller oförklarlig brådska. Denna fråga är brådska i och för sig. Herr Lundström erinrar sig från föregående riksdag, att man då kom fram med yrkande om de reformer, som

vi nu behandla, och att de yrkandena afsågo tydligt nog, att man skulle laga så, att Kungl. Maj:ts förslag kunde komma i god tid för att komma i tillämpning vid detta års landstingsmannaval. Hela behandlingen af denna fråga från första början har hvilat på en tyst förutsättning, att man skulle göra, hvad göras kunde, för att få frågan löst före landstingsmannavals början, därför att det är ett folkintresse att få garantier för dessa vals trygga förrättande. Det är sålunda intet öfverraskande i, att, när propositionen kommit fram, vi fått brådt. Att så skulle bli, ha vi vetat sedan i fjol. Då det icke fanns någon möjlighet att i fjol få fram saken, ha vi icke kunnat taga itu med den tidigare än de första dagarna af innevarande riksdag. Här är sålunda på intet sätt fråga om något tvångsmedel, som man velat använda mot personer med annan åskådning, utan om en tillbörlig raskhet i lagstiftningen i en trängande angelägenhet. Och jag tänker, att Andra kammaren icke släpper ifrån sig möjligheten att handla raskt, när det behöfs, äfven om man icke kan få *alla* dess medlemmar med sig på de förslag som framställas.

Herr Lundström talade också om, att detta blir en lagstiftning på slarf och en tillämpning på slarf. Ja, herr Lundström må nu använda det uttrycket, om han så vill, men jag skulle vilja säga, att herr Lundström dock i så fall först borde visa upp, att något slarf förekommer i någon punkt af utskottets yttrande. Annu har icke någon enda punkt af utskottets yrkande och utskottets förslag visat sig innehålla något sådant fel, som kan berättiga till ordet slarf. Brådt har det varit, men något slarf har mig veterligen icke blifvit begånget vare sig af Kungl. Maj:t eller utskottet. Så länge herr Lundström icke kan visa upp, att något fel blifvit begånget, anser jag förslaget så pass godt, att hans beteckning »slarf» faller till marken. Hvad tillämpningen beträffar låter jag det vara osagdt, hur det blir med slarfvat. Jag har en fast tillförsikt till våra kommunalordförandes lugna och praktiska klokhed och tror, att de förstå reda sig med de här bestämmelserna lika väl, som de redde sig med riksdagsmannavals i höstas. Herr Lundström säger visserligen, att detta är något alldeles nytt. Visst icke! Det är bara i en och annan liten detaljbestämmelse, som det afviker från hvad som är gällande lag angående andrakammarvalen, och just den omständigheten underlättar i hög grad tillämpningen af den lag, som utskottet föreslagit.

Herr Lundström slutade med att säga, att man genom denna lags framdrifvande framkallar ett dilemma, hvars olika sidor emellertid voro svåra att uppfatta i hans anförande. Jag förstår icke rätt, hvad han menade, när han sade, att, om lagen går igenom, man alltid har den vinsten vunnen, att valmännen i städer och industrisamhällen därmed skulle ha lättare att komma till valen. Det är ju fullständigt misstag, hvad städerna beträffar;

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*

(Forts.)

*Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommun-
alstyrelse
på landet.*

(Forts.)

de ha icke egentligen blifvit starkare berörda af denna lagstiftning, utan det är för landsbygden, som de större förändringarna äga rum, och det är för landsbygdens skull, vi här egentligen framför allt vilja ha en lagstiftning. Och det vill jag vidare säga herr Lundström, att det är sannerligen icke bara för industriarbetarnes skull, som denna lagändring är begärd, utan för den stora massan af bondebefolkningen, som i minst lika hög grad och kanske mera än industriarbetarne på många platser önskar, att valhemligheten väl skyddas och att tillräcklig kontroll finnes. Jag kan icke förstå att det skall kunna göras någon anmärkning mot att man försöker att fylla sådana önsknigar. Är detta det ena dilemmat för professor Lundström, att vi söka åstadkomma ett sådant skydd, så får jag säga, att det kan jag icke hjälpa; i det dilemmat lämnar jag herr Lundström.

Det andra dilemmat, som han antydde, var, att det skulle vara lika fördelaktigt för lagändringens vänner, om densamma skulle afslås. Det måste verkligen framkalla några ord från min sida. Herr Lundström apostroferade ett referat af ett anförande, som jag häromdagen höll i en uppländsk valkrets, och i hvilket jag antydt, att man hade att vänta, att förstakammar-högern — observera: förstakammar-högern, jag sade ingenting om andra-kammar-högern då — att förstakammar-högern skulle komma att ställa sig ovillig mot detta förslag. Till svar skall jag fråga, om professor Lundström förnekar, att det verkligen är fallet. Just nu pågår där inne en debatt, som tydligt nog visar, vida tydligare än jag i detta anspråkslösa föredrag antydde, att förstakammar-högern har för afsikt eller åtminstone att densammans närmast liggande afsikt är att afslå förslaget. Beträffande det läge, som därefter kommer måste min ärade vän ursäkta, att jag anser, att för detta läge står icke jag eller någon af mitt parti i ansvar, eftersom vi vilja drifva fram denna reform, utan det parti, som framkallat den situationen. Då professor Lundström nu verkligen har slutat med att yrka bifall till herr Janssons i Djursåtra reservation, tror jag, att han skulle ha gjort sig själf och sitt parti den bästa tjänst, om han försökt till vännerna i Första kammaren framföra ett litet påpekande, att det vore klokt att göra så där också. Men det har icke kommit i fråga, utan i den kammaren går man på helt andra linjer. Herr Lundström antydde, att, om afslag kommer i Första kammaren, detta skall utnyttjas i den blifvande landstingsmannavalrörelsen. Ja, det kan jag säga rent ut, att just detta kommer att ske. Det skola herrarne icke på något vis kunna afvända genom att framställa det hela så, som om det vore fråga om en partitaktisk åtgärd. Jag säger nu icke detta därför, att vi skulle behöfva ett särskildt agitationsvapen i landstingsmannavalrörelsen; det förefaller oss som våra motståndare dagligen och stundligen bereda oss vapen i den vägen; utan detta afslag kommer att ordentligt framhållas och kommenteras därför, att

det är ett oförtydligt bevis på den reformvänlighet, som kännetecknar Första kammaren. Den ena riksdagen är denna kammare med om att anhålla om öfverflyttande i tillämpliga delar till landstingsmannavalen af de bestämmelser, som nu gälla för andrakammarval, och den andra riksdagen slår samma kammare ihjäl just dessa bestämmelser, när de upptagas. Den sortens reformvänlighet betyder för förstakammarmajoritetens motståndare något annat än en möjlighet att användas i taktiskt syfte. Den utgör ett slående bevis för, hur mycket som ännu behöfver ändras i den kammarens sammansättning, som ställer sig på en sådan ståndpunkt. Och eftersom landstingsmannavalen stå i direkt sammanhang med just Första kammarens sammansättning, tror jag, att valmännen skola komma ihåg det som nu sker.

*Angående
ändringar i
förordningarna om
landsting och
om kommunalstyrelse
på landet.*
(Forts.)

Herr Lundström i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord med anledning af min ärade väns och kollegas på Uppsalabänken yttrande. Han framhöll och klandrade mig svårt därför, att jag skulle ha sagt, att det här skulle vara en lagstiftning på slarf och en första tillämpning på slarf. Mig förefaller det verkligen, att när en lagstiftning drifvits igenom så, att det viktigaste af saken, nämligen valdistrikten, som verkligen komma att åstadkomma lättnad i deltagandet, expressis verbis uppskjutes för att af följande riksdag vidare behandlas, då man måste upptaga lagförslaget på nytt, så anser jag detta vara att genomdriva en lagstiftning på slarf. Hvad den hastiga tillämpningen nu beträffar, så blef jag icke fullt öfvertygad om min ärade kollegas yttrande, att man skulle vara så inne i den saken och metoden, ty för så vidt jag har mig bekant, är det helt olika myndigheter, vid riksdagsmannaval valnämnd och här kommunalstämмоordförande, som skola tillämpa de båda metoderna. Det förefaller mig vara någon skillnad.

Slutligen skall jag endast be att få tacka den siste ärade talaren för den nya, oförutsedda uppriktighet, hvarmed han bekände, hvartill ett afslag af frågan kommer att nyttjas. Det behöfver icke vara alldeles säkert, att det är något afsteg ifrån en en gång framställd begäran om reformering af detta, om man nu vill, såsom kanske kommer att hända i medkammaren, för denna gång göra ett afslag på ett förslag, som — jag upprepar det — i riksdagens sjunde vecka icke varit i tillfälle att undersökas mer än i en fjorton eller sexton dagar.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf samt vidare på bifall till det förslag till lydelse af paragrafen, som under öfverläggningen framstälts af herr Nyström; och fann herr talmannen den förstnämnda

Angående
ändringar i
förordning-
arna om
landsting och
om kommu-
nalstyrelse
på landet.

propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering be-
gärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och
anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets
förevarande förslag till lydelse af 5 § i förordningen om lands-
ting den 21 mars 1862, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag till lydelse
af nämnda §, som under öfverläggningen framstälts af herr
Nyström.

Voteringen utvisade 146 ja mot 55 nej, hvadan kammaren
bifallit utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf.

Härefter föredrogs *slutstadgandet*; och yttrade därvid

Herr Nyström: Jag skall be att få yrka afslag på utskottets
hemställan i denna punkt och bifall till herrar Bellinders m. fl:s
reservation.

Herr vice talmannen Bonde: Jag anhåller endast, herr
talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt pro-
positioner dels på godkännande af utskottets förslag till lydelse
af slutstadgandet, dels ock på bifall till det förslag till lydelse
af samma stadgande, som innefattades i den af herr Bellinder
m. fl. i ämnet afgifna reservationen, blef utskottets förslag af
kammaren godkänt.

Ingressen; rubriken.

Godkändes.

Det under *b) upptagna lagförslaget.*

Godkändes.

Utskottets hemställan under punkten 1:o) förklarades vara
besvarad genom ofvan antecknade beslut.

Punkten 2:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Efter härfpå skedd föredragning af bevillningsutskottets betänkande, nr 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande sådana författningsändringar, att bestämmelserna om stämpelbeläggning af aktiebref icke må kunna kringgås, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Sjöberg* i Sköfde under den 2 mars,

» <i>Bosson</i>	» 10 dagar fr. o. m. den 2 mars,
» <i>Olausson</i>	» 5 » » » 2 » och
» <i>Sandin</i>	» 8 » » » 1 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4.16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
